

6

(L'affaire des Poisons)

0.75

La Cort de Lluís XIV

Victorià Sardou

La Cort de Lluís XIV

DRAMA HISTÒRICH
EN CINCH ACTES

Aquesta traducció va ser representada per primera vegada la nit del 23 de Desembre de 1909 al Teatre Romea.

BARTOMEU BAXARÍAS
IMPRESSOR : : P. Mercader, 10
===== BARCELONA

PERSONATGES

ACTORS

L'ABAT GRIFFARD	Sr. Giménez
LLUIS XIV.	» Capdevila
COLBERT.	» Aymerich
LA REYNIE.	» Guitart
LOUVOIS.	» Puiggarí
CARLONI.	» Vives
HECTOR DE TRALAGE.. . . .	» Vehil
DESGREZ.	» Lapera
DE BRIONNE.	» Baró Ll.
DE POMMEYRAC.	» Boadella
SULLI.	» Lapera
D'ACQUIN.	» Petit
SAGOT.. . . .	» Sirvent
DE CESSAC.	» Novell
LESAGE.	» Bals
LA VOISÍN	Sra. Sennys
DE VISÉ.	Sr. Sostres
D'ESTRÉES.	» Boadella
L'ABAT GUIBOURG.. . . .	» Petit
UN ORDENANSA.	» Novell
UN PAISÁ.	» Petit
MME. DE MONTESPÁN.. . . .	Sra. Baró E.
D'ORMOIZE.	» Santolaria
DESOEILLETS.	» Baró A.
D'HUMIERES.	» Gotarredona
DE NEVERS.	» Soto
DE BRISSAC.	» Baró
FILLE VOISIN.	» Soto
MARGOT.	» Huguet
MME. DE FENARDENT	» Abella
LAMPERIÉR	Sr. Ferrándiz
DE JEANCOURT.	» Huguet
DE VITRY.. . . .	» Sostres

Director de companyia: Don Enrich Giménez.

Director artístich: Don Adrià Gual.

PRIMER ACTE

PRIMER QUADRO

LA EVASIÓ

Recolzada de la riba del Var, vora el poble de la Gaude. Al fons se veu el Var, cap enllà la campinya de Nice, y lluny, ben lluny, les altures dels Alps. Del costat dret, la mar, la bahia dels Anges, Nice y son antich castell. A escena, esquerra del primer terme, formen una mena de joch ab tronchs enormes d'un garrofer y altre d'una vella olivera. A mà dreta, arbres y roquers: al mitj, dos tronchs de oliveres centenaries a quin voltant serpeja un camí rocós que va cap al fons y en direcció del riu. El conjunt s'ilumina per les rojors d'una posta de sol. A dreta y esquerra sortides practicables.

ESCENA I

GRIFFARD, CARLONI y després PAISANS

(Tots dos vesteixen miserablement; calses rojes, quasi negroses de tant atrotinades, camises de tela crua; nusos els peus. Carloni du posat a la testa un mal barret de palla deformat; Griffard un mocador plè d'estrips. Se troban a mà esquerra prop del garrofer, arrupits, inquiet. Carloni, enfilantse soca amunt del arbre, guayta a través les branques, cap al costat esquerra.)

GRIFFARD

Els veus?

CARLONI

No: han desistit de perseguirnos.

GRIFFARD

(Mirant per el mateix costat)

Ahont som?

CARLONI

Aprop de la God.

GRIFFARD

Aquell poblet d'allà?

CARLONI

Sí... *(baixa del arbre)*. D'ensà qu'entre aquets canalles de pagesos ha corregut la nova d'haverse evadit gent de galeres, sembla que's tornen folls per cassarlos y guanyarse la prima.

GRIFFARD

Ab què y còm poden havernos reconegut per escapats de galeres, ab aquets espanta aucells (*pels barrets*) robats de ses vinyes per substituir nostres barrets?

CARLONI

Tenen bon nas!... Aquí no estem del tot segurs, y podrem respirar una mica.

GRIFFARD

Sí... d'ensà d'ahir cap al tart que correm com esperitats! Sortosament tu coneixes el pais.

CARLONI

Com que soch de Nice. D'aquí estant se veu. Aquella ratlla blanca! Y el vell castell, enllà.

GRIFFARD (*mirant*)

Aixís donchs som a les rives del Var?

CARLONI

Un cop a l'altra banda, en terres del Duch de Savoya, no haurem de témer rès! No hi coneixes ningú per allà?

GRIFFARD

Ningú! Però a Holanda hi tinch una germana a la que escriuré demanantli diners. (*S'asseu damunt d'una arrel grossíssima del arbre: mentres dura aquesta escena no'ls deixa la inquietut; sempre se'ls veu al aguayt*).

CARLONI

Hem de oferir un ciri ben hermós a Sant Llorens, el meu patrò, per donarli mercés del cop de vent que và empotrar nostra galera contra'ls roquers dels Monjos favorint la nostra fugida! En comtes de llensarse al Esteril, els nostres companys haurien fet millor seguintnos. El camí que fem es el mes curt y més segur!

GRIFFARD

Si; però's té d'atravessar el Var!

CARLONI

Quan sigui nit, que no trigarà pas gaire; ademés té poca fondaria! Veus tots aquets petits illots de sorra. No cal més que nadar de l'un a l'altre. Sabs nadar?

GRIFFARD

Molt bè!

CARLONI

Jo no: però ja m'ajudaràs! He tingut sort d'escaparme ab tu! (*S'asseu damunt una pedra grossa davant del arbre*). Feya molt temps que remaves?

GRIFFARD

Més de dos anys!

CARLONI

Jo tres. Quin crim vares cometre?

GRIFFARD

Cà! Coses de la política.

CARLONI

Ets clergue?

GRIFFARD

No!

CARLONI

Te deyen «L'abat»

GRIFFARD

Abat si, però no soch pas més clergue que'ls monsenyors italians! Abat de Cort! Professor de filosofia y belles lletres, historia, llatí, grech, y ademés diarista y gacetiller.

CARLONI

Y es per tot això que't varen condemnar?

GRIFFARD

Per opinions en desacord ab les del senyor Louvois.

CARLONI

(dret, inquiet, anant a mirar al costat esquerra tot parlant:)

Bè! Alguna altra cosa deu haverhi que tu no'm vols dir.

GRIFFARD

No més lo que't conto.

CARLONI

A mi'm varen amarrar a Marsella perque d'una gabinetada vaig matar cert imbécil que va acabarme la paciència jugant a botxes! Y lo més divertit, es que al agafarme ab el nom de Carloni ignoraven que se m'estava perseguint ab el de Laffenr per un afer forsa pitjor!... La mort del Duch de Saboya! . . Ja'n deus haver sentit parlar d'això!... Tu que't fas ab gent de gazetes?

GRIFFARD

Sí! Quatre anys enrer! El Duch va morir sobtadament, enmatzinat, es deya.

CARLONI

Això mateix! El que va disposar el cop era un tal Chastenil. (*de nou s'asseientse damunt la pedra*). Ah! vetaquí un que n'ha corregudes d'aventures!... Imaginat que havia sigut cavaller de Malta, y capità dels guardes del senyor el Princep de Condé! Després de cop y volta sense que may s'hagi pogut saber perquè, se va fer corsari! L'agafen els Barbaresques, es ven gut a Alger com esclau! El rescaten y se'n va a Marsella, ahont s'ordena. Ja'l tens Prior dels Carmelites! Introdueix certa jova en son convent, la sedueix! Se'n sent contrariat, l'escanya y la enterra a l'Iglesia del seu propi convent!...

GRIFFARD

Oh!

CARLONI

Altra volta es agafat, volen penjarlo!... Al peu mateix de la forca el deslliura son amic el capità de Vannens y alguns soldats! S'amaguen tots dos a casa del senyor Duch de Saboya qui nomena a Chastenil capità dels seus guardes de la Creu Blanca y preceptor dels seus fills! Aleshores va ser quan jo'l coneixia y al pochs temps ell, Chastenil, ab l'ajuda de Vannens de Cadejàn banquer a París, del senyor de Badrimont y de dos altres familiars y amichs de la Duquesa, enmatzinàven al Duch, aprofitant una cassera...

GRIFFARD

Y tu, vares pendrehi part?

CARLONI

Ab ells... y ben pagat! Dos mil ducats d'or fi que retrobaré a París ahont els tinch amagats, a casa una de mes dames amigues. (*va per olsarse*).

GRIFFARD (*deturantlo*)

Y els altres? Els teus còmplix?

CARLONI

Els altres poca sort varen tenir. Codejàn, Badrimont y Vannens, denunciats, per quí? No se sap! Tots empresonats! Y Chastenil va morir a Verceil per malhora!... ja que en el punt ens trobàvem de disposar un altre cop, encare més famós qu'aquet que t'he contat... Pecaire tinch sed.

GRIFFARD

Potser veuràs més que no vulguis tot passant el riu.

CARLONI (*dret*)

D'aquí a un'hora! massa lluny! M'ha semblat sentir remor d'aigua cap aquí (*indicant a dreta*). Dessegur que deu haverhi algún aigua-moll. (*passa davant Griffard*).

GRIFFARD (*deturantlo*)

Te poden veure.

CARLONI

Bah! Son lluny! (*Ab molta precaució se'n va cap al fons, resguardantse per entre les branques de la olivera. Mira cap al costat esquerra per cerciorarse de que no es vist y ràpidament se'n va cap a la dreta segon terme per ahont desapareix sol a peu dret y seguintlo ab l'esguard*).

GRIFFARD

Es un abominable poca-solta! Y si fes lo que la consciencia m'aconsella, li barrava'l pás per sempre deixantlo ert aquí mateix. Però què? un company de miseria, d'evasió, de perills!... qui m'ha mostrat el bon camí per la fugida y que's pot ofegar si atravesa el Var sense'l meu auxili. No! jo no puch ferho això... no puch ferho!... No obstant, a l'altra banda es trobarà ben segur... ¡Ah! mala pessa... De quin gust t'hi plantaré quan hi siguem! (*Carloni reapareix a dreta per el mateix terme. En el moment que va pèr juntarse a Griffard, un tret de fusell es engegat de mà esquerra; fà un crit y cau; el seu barret rodola per terra*).

CARLONI

Bandit... m'ha mort!

GRIFFARD

(*Corrent prop d'ell y sostenintlo. Després portantlo ab pena cap a mà esquerra ahont Carloni cau per terra davant del garrofer*), Oh! mal-haurat!...

CARLONI

Ah! Mon sant Patrò... soch mort!

GRIFFARD

(Descordantli la camisa)

No veig rès!

CARLONI

Sí... sí... al costat... Ah! Quína cremor cap dintre. Ah! Deu, Deu! còm sufreiro! (*Gemega*). Oh!GRIFFARD *(ab veu baixa)*Ah! sí... aquí... ja ho veig! raja, coratge, coratge! (*Li estripa la camisa per esponjarli la sanch*).

CARLONI

Ah! pobre, pobre de mí... no podré correr... nadar...

GRIFFARD

Sí, sí... jo't portaré!

CARLONI

Oh!

GRIFFARD

Calla!... els sento! calla! (*S'aclofa sota'l garrofer molt apropat de Carloni tot ofegant els seus crits ab la mà. Tres paisants apareixen venint del costat esquerra cap al fons, ab fusells de cassa, mirant al llarch del camí que conduheix al riu; un d'ells s'avansa cap al mitg de la escena sense veurer els dos homes aclofats sota l'arbre del fons*).

PAISÁ PRIMER

Et dich que son dos!

PAISÁ SEGON

Un de tot sol et dich, que dú barret de palla.

PAISÀ TERCER

(*Recullint el barret de palla que hi ha per terra*)

Míratell!

PAISÀ SEGON

Ben cert que l'he tocat.

PAISÀ TERCER

(*Inàicant a dreta*)

S'haurà escapat cap allà, cap al riu Var. Seguiu el camí vosaltres!... (*Se'n va cap al segon terme dreta. Els altres dos cap al fons y baixen per el camí. Redressantse y mirant a Carloni*).

GRIFFARD

Se n'han anat.

CARLONI (*mitj redressat*)

Ah!... jo també... Jo també me'n vaig! Sento que la mort me glassa!

GRIFFARD

No, no.

CARLONI

Oh! sí! Y en pecat mortal! sens confessió... un pecador com jo!... Aguàntem!... m'ofego! Depressa... Confèssem! Absòlme! depressa... depressa!...

GRIFFARD

Però si jo no puch! Jo no soch pas clergue: ja t'ho he dit!

CARLONI

Ah! miseria meva! Condempnat, condempnat!... Aniré al infèrn! No ho vuy... no ho vuy! Ah! Santa Madona! Preguèu per mí pobre pecador?... m'en peneixo! M'en peneixo! No'm condepnèu!

GRIFFARD

No, no!

CARLONI (*ofegantse*)

Ah! escolta!... per salvar la meva ànima, escolta...

GRIFFARD

Sí.

CARLONI (*pantejant*)

Aniràs! . . . Oh, Deu! Doneume forces!... m'ofego... Aniràs carrer Beauregard... a París... aprop l'iglesia Bonne Nouvelle...

GRIFFARD

Sí.

CARLONI

A casa la Voisin, una endevinadora ben coneguda! L'amiga de'n Vanens, Chastenil y d'altres!... la meva amant! Es a casa d'ella, en el jardí, ahont darrera un banch vaig amagarhi'ls meus ducats! el meu tresor! (*Ab rabia*). Ah! Cristo santol!... morí sense aprofitarme! (*Calmantse un poch. Proba d'aixecarse per posarse de genolls, després agafantse al coll de Griffard, se coloca quedant agegut el cap damunt el genoll esquer d'aquell*). No! no! Perdò, mon dols salvador! Perdol!... m'en penedeixo! aleshores tu parteixes ab ella y feu dir misses tots els dies per salvar la meva ànima! Me sents be?

GRIFFARD

Sí.

CARLONI

(*Quina veu s'afebleix*)

Durant dos anys... el temps de tréurem del infern! no deixeu pas de ferho... sinó m'hi vindrien a trobar, miserables! misses cada dia! cada dia!

GRIFFARD

Sí, sí!

CARLONI

No hi veig!... jo... ah!... pobre, pobre Carloni... se t'acaba tot... Y sense confessió!... Condemnat... ets condemnat! (*Mor. Se senten les veus dels paysans remortant el camí*).

GRIFFARD

Es mort! (*Escolta*) Tornen?... Adeu... Malhaurat! (*Se'n vá corrents per l'esquerra, Els paysans apareixen a escena per el fons*).

PAISÀ TERCER

Ahont rediable pot ser el vil capò?

PAISÀ SEGON

Haurà caigut per aquí ben aprop! (*Veyent el mort*). Guaytal! (*Tots corren aprop el cadàver y el volten. Un d'ells s'hi agenolla al devant, li posa la mà al cor, després li aixeca un bras que li deixa caure de nou*).

PAISÀ FRIMER

Mort! (*Se descubreixen, deixant els fusells a terra y es disposen a emportàrsel.*)

PAISÀ TERCER

Y l'altre?

PAISÀ SEGON

Cà! No n'hi ha cap més!

SEGÓN QUADRO

L' ABAT GRIFFARD

Al *chatelet*; sala de treball de La Reynie. Al fons, oblicuament y del costat dret, una gran finestra. Xemeneya a má dreta primer terme.—Al fons esquerra, porta d'entrada.—Primer terme porta conduhint a la oficina d'en SAGOT.—Gran taula a dreta. Poltrones a dreta y esquerra de la taula.—A esquerra petit sofà.—Taula petita darrera y a dreta del sofà una cadira.

ESCENA I

LA REYNIE, SAGOT, DESGREZ

(LA REYNIE assegut en la poltrona, mà dreta de la taula. DESGREZ dret davant la mateixa. SAGOT a esquerra y cap a la meitat de la escena.)

LA REYNIE

Desgréz, teniu les informacions de la guarda de nit?

DESGREZ (*les informacions a la mà*)

Sí, senyor. Dos assassinats... L'un al carrer de la Calandre... s'ha fet presoner al culpable. (*Deixa una fulla de paper demunt de la taula.*) L'altre en el pont nou... Un desconegut robat y tirat al riu per dos guardes del Rey y un mosqueter que s'han escapat. (*Altre paper demunt la taula.*) Ademés una dona forçada per uns lacays que s'han refugiat al lloch-assil, hotel de Saisons. (*Fa lo mateix.*)

REYNIE

Aquets llochs-assils, constituheixen un abús intolerable.

DESGREZ

(*Passant els ulls per altre informació.*)

Apropòsit d'abusos, senyor lloch-tinent general, la dona nomenada Gilbert, quin arrest està decretat per requeriment del seu marit que l'acusa de mala conducta manifesta, fou reconeguda ahir al carrer Saint-Antoine, re-

fugiantse a l'iglesia Saint-Gervais ahont a mercès de la seva màscara vá confondres per entre la multitud. (*Posa 'l paper demunt la taula. La Reynie 'ls ha agafat tots y els coloca ordenats en un plech d'expedient*). La màscara constantment ens juga males partides per l'istil.

REYNIE

Sí, es veritablement detestable la tolerancia que's té envers les dònes, permetentles usar la màscara pels carrers y fins en les iglesies! Penso parlarne al Rey. Continuéu.

DESGREZ (*llegint altre peper*)

Els malfactors persisteixen en apagar els fanals que monsenyor el lloch-tinent general ha fet colocar per els carrers.

REYNIE

(*Fa lo propi, colocalant aquest ab els altres.*)

Naturalment. A Versailles, que no hi han fanals, els atentats nocturns hi són més freqüents que no pas a Paris... Res més?

DESGREZ

Res més. (*Desgrez recula cap a la finestra, cedint el lloch a Sagot, qui vá prop la taula.*)

REYNIE

Y vos, Sagot?

SAGOT

(*ab dos papers a la mà:*)

Una lletra del gran penitencier de Notre Dame, que'ns dona compte d'un fet digne d'atenció, Els confessors de París, declaren que desde fa un quant temps se senten veritablement espordits del gran nombre de mullers que en el tribunal de la penitencia s'acusen d'haver donat a llurs marits, fílteres, polvos y altres drogues que'ls han dut a la malaltia, sinó a la mort!

REYNIE

Aquest cas ens havia sigut ja denunciat.

SAGOT

(*Un cop ha deixat la carta
demunt la taula:*)

Y cosa més greu encara. De l'iglesia Saint Paul se'ns endressa aquesta botlla (*presenta un petit paper en forma de botlla*) trobada dins un confessional. En ella s'hi revela cert projecte d'enmatzinament contra la persona de sa Magestat, (*moviment de La Raynie y de Desgrez*) complotat pels amichs de la Fouquet, quins desesperen de obtenir sa llibertat entant que'l Rey siga vivent.

REYNIE

(*agafant l'escrit, que llegeix:*)

Sense altres indicacions?

SAGOT

Ni una més.

REYNIE

Heusaquí encara nova feyna per vos, Desgrez. (*Enclou la botlla en altra expedient.*)

DESGREZ

No se sent parlar de res més, senyors, que de morts repentines y inesplicables! Son pitjors aquets temps que'ls de la Brinvilliers!

ESCENA II

Els mateixos y UN ORDENANSA

ORDENANSA (*anunciant:*)

Monsenyor el cavaller de Tralage...

REYNIE (*interrompentlo y aixecantse*)

El meu nebot? Qu'entri. (*L'ordenansa va cap a la porta, l'obre, y fa signe a Hector que passi, Després desapareix tancant la porta.*)

HECTOR

(*Entrant y saludant mentres Sagot per darre-
ra d'ell se'n va a la seva oficina y Desgrez desa-
pareix per la porta del fons.*)

Senyor.

REYNIE

No us allunyeu, Desgrez.

ESCENA III

LA REYNIE y HECTOR

(*LA REYNIE anant prop de HECTOR cap al fons de
l'escena.*)

Al chatelet, Hector? Y a tals hores? Sou ben matiné. Veniu de Saint Germain?

HECTOR

No, monsenyor. He dormit a París y he volgut aprofitar la ocasió pera oferirvos els meus respectes.

REYNIE

(*venint cap al primer terme*)

Arribeu ben oportunament. Tinch de parlarvos. Però avans digueume que va ser l'altercat d'avans de ahir al joch de la Reyna?

HECTOR

Res de molt seriós. Jugàvem a quatre ab el marquès de Civry, qui feya'l fraude. Jo li dich:

«Però senyor, vos feu trampa», a lo que va objectar ab tota sanch freda: «Es possible, senyor, però no m'agrada que m'ho diguin». M'aixeco, el saludo, li planto esquena y eli va continuar la partida ab els demés...

REYNIE

Que se la deixaven fer?

HECTOR (*jocosament*.)

Ah, senyor!... Si's parava massa compte ab aquestes coses, no's podria jugar. Tothom ne fa de trampes; fins a la taula del Rey, ab el pretext de fer tornes als trampistes. El mateix senyor de Grammont està ben aprop d'esvahirsen!

REYNIE

Y cap consecuencia va tenir l'afer?

HECTOR

Cap.

REYNIE

Deixem estar tot això y parlem de més serioses coses... Agafeu una cadira y seyeu, que us tinch de renyar. (*Hector ho fa, colocantse a la dreta del petit sofà, ahont s'asseu La Reynie, dret encara.*)

HECTOR

A mí, senyor?

REYNIE

Sí. Us vaig treure de la nostra provincia de Auvergue per fervos agregar secretari de la senyora Marquesa de Maintenon, a la que vareu tenir la sort de plaure. Quan vos trobeu damunt el gran camí dels honoraments y de la fortuna, se hos acut, ben tontament per cert, el sospirar d'amors; ¿per qui? Per la favorecuda senyoreta de Fontanges. Caminar da-

munt les mateixes petjades del Rey, vos! haveu perdut l'enteniment?

HECTOR (*asseyantse*.)

Oh, monsenyor! Cal esclarir els fets. Es veritat que'm vaig preñar de la senyoreta de Fontanges, qui, d'altra part, no ha pas desco-ratjat la passió meva.

REYNIE

De veres, senyor vanitós?

HECTOR

Però no he passat encara de les primeres al-bors, vos ho asseguro.

REYNIE

Diab! La senyoreta de Fontanges es jova, subtil, salamera; la complau el vostre corteig. Però no es pas dòna per sacrificarvos el Rey. Ja es molt que's puguin pendre seriosament les galanteries que li prodigueu.

HECTOR

Permeteume, monsenyor, que us digui com varen néixer aquestes galanteries.

REYNIE

Ja ho sé: vareu conèixer fa tres anys, a casa la senyoreta de Soubise, una joveneta, la seva senyoreta seguidora, la d'Ormoize, a la que vareu cortejar ab bona fortuna. La senyoreta d'Ormoize, havent deixat el servey de la princesa. ingressava al de Fontanges com senyoreta d'honor. Vareu seguir freqüentantla y us prendareu de sa nova mestressa, llensant aixís a la més complerta desolació a la pobre d'Ormoize, enganyada per vos baix seriosa paraula de casament.

HECTOR

M'acusareu potser, monseyor, del crim de haver seduït a una senyoreta d'honor? El Rey

ens ha prou donat l'exemple de semblants aventures.

REYNIE

El Rey es el Rey y no fa may promesa de casament. Es la promesa, justament, lo que's fa reprehensible...

HECTOR

Oh, monsenyor! Les dònnes saben perfectament fins a quin punt aquestes promeses son sinceres y no veuen en elles més que un pretext per justificarse.

REYNIE

Si, estich ben enterat. Però la senyoreta d'Ormeize no era pas d'aquestes y passava per una noya com cal, abans de coneixeus.

HECTOR

En efecte, monsenyor, però no es d'alta naxensa. Es una provinciana y encara de procedencia insignificant, sense parents ni fortuna y que posseix tant sols—es cert—una perfecta educació, una vivíssima intel·ligencia, hermosura, ingeni, tendresal...

REYNIE

Bé, però...

HECTOR

Oh, monsenyor! Suposo que no m'induireu pas a que l'esposi.

REYNIE

No, tota vegada que ha tingut la feblesa de dispensàrvosen. Però lo que exigeixo de vos es que poseu terme a la assiduitat de vostres visites a casa la senyoreta de Fontanges. Aquestes visites han certament desvetllat les indagacions d'una policia més vigiladora que la meva, la de les dònnes geloses d'ella. Que la senyora de Maintenon se n'enteri y heusaquí

ben arreglat. Serà la vostra llicència y la ruina de totes les nostres esperances. Tingueu per cert que de tres dònes que actualment se disputen el cor del Rey, la Maintenon serà sens dupte la del triomf. La senyora de Montespán es ja la fal-lera passada. El Rey està fins al cap d'amunt de ses exigències, de ses extravagànies de caràcter, de ses folles prodigalitats per els arranjaments de sa bellesa, per el joch...

HECTOR

Ahir mateix, al de la Reyna, va perdre set-cents mil escuts.

REYNIE

La fal-lera present, la senyoreta de Fontanges, es ben precaria. La seva salut no val res. El Rey no està per malalts, bon testimoni en tenim ab la senyoreta de la Valiere, y els flagells del vostre ídol s'esvahiràn ab ses gracies, que ja van marcintse! Mentres que la senyora de Maintenon se conserva perfectament bé. Es d'una robusta bellesa que desafía els anys. Tota una sabia, hàbil y prudent persona. Mireu sinó quin bon camí no ha fet del temps enllà que no era més que la viuda Scarron, al servey y vigilància dels infants de Fransa! No cau en cap de les aberracions freqüents en nostres dames de la Cort, de les que no fa molt me deya: «La seva ignorància, la seva grosseria, la seva peresa y golosina, els seus licors, el tabach, tot això s'oposa de tal manera als meus gustos y a la meva rahó que no puch sofrirho.» Ha fet conèixer al Rey una tendra y ben discreta passió, quin encant es tant més superior per quant ella no l'ha afectat en lo més mínim. Vos, com pochs d'altres, ocupeu un lloch que vos permet saberho!

HECTOR

En efecte, monsenyor... Sa Magestat vé quasi diàriament, a parlar ab ella, passat mitj

día. Tres o quatre hores permaneixen junts parlant sense cap misteri, y res com aquest fet podria acusar una més perfecta intimitat.

REYNIE

(aixecantse com Hector)

Ella es el pervindre. Ja us ho he dit. La senyoreta de Fontanges un cop eclipsada; la lluyta's declararà entre Montespan, Venús, y Pal-las Maintenon: Pal-las triomfarà tot seguit que la edat aconselli enteniment al Rey.

HECTOR

També ho penso, monsenyor. *(Torna la cadira a mà dreta del sofà).*

REYNIE

Apropeu, donchs, vostra fortuna a la seva, estimat nebot. Preveniuvos contra aquest mal vent de la Cort qu'ella detesta. De cap manera imiteu la corrua de joves llibertins, que's mostren esvuits dels seus vicis, ni als que's donen l'aspecte de falsos devots... Sigueu seriós, circunspecte y tindreu el pervindre assegurat...

HECTOR

Dit y fet, monsenyor. Demà poso fi a tota relació galant ab la senyoreta de Fontanges.

REYNIE

Molt bé! En quan a la senyoreta d'Ormoize...

HECTOR

Sereu content de mí, monsenyor, casament apart.

REYNIE

Tal vegada la senyora de Maintenon no ho veuria ab mals ulls. Aquesta senyoreta li recorda una mica la d'Aubigné. Ja'n parlarem da nou. ¿Retorneu a Saint Germain?

HECTOR

Fins al vespre, monsenyor; dino a casa del Duch de Vendôme, ab la Duquesa de Bauillon y la senyora de Fingry que fan colla per anar tots a l'hora a casa d'una certa endevinaire a la moda...

REYNIE

Quina criaturada!

HECTOR

S'aborreixen tant! Se us veurà demà vespre a Versailles al concert de la gruta? (*L'ordenansa entra y es coloca a la dreta de la porta*).

REYNIÉ

Segurament. Fins demà Hector! (*Hector saluda y se'n va*).

ESCENA IV

LA REYNIE y L'ORDENANSA

REYNIE (*a l'ordenansa*)

Què hi ha?

ORDENANSA

Un desconegut solificant l'honor de ser rebut per monsenyor el lloch-tinent general!

REYNIE

Son nom?

ORDENANSA

Griffard!

REYNIE

Conduhiulo al senyor Sagot.

ORDENANSA

Insisteix per parlar a monsenyor el lloch-tinent general—a ell tot sol—tenit, segons diu, importants revelacions a ferli...

REYNIE

Quin aspecte ofereix aquest personatge?

ORDENANSA

Bastant bo, monsenyor, franch, obert!...

REYNIE (*devant del canapé*)

Bé, donchs... qu'entri! (*L'ordenansa va cap a la porta, fa signe a Griffard qu'entri y resta al fons de la escena, després s'en vá y tanca de nou la porta.*)

ESCENA V

LA REYNIE y GRIFFARD

GRIFFARD (*inclinantse*)

Mercés sien donades a monsenyor el lloch-tinent general per l'honor...

REYNIE

Abrevieu, senyor! Estich molt ocupat. M'han dit que teniu revelacions a ferme?

GRIFFARD

Interessantíssimes!

REYNIE

Dispenseu. (*assentantse a la cadira de cara al públich y mitj tombat cap a Griffard*). Però abans, a qui tiuch l'honor de parlar?

GRIFFARD

L'honor es ben bé per mí, Monsenyor. L'A-

bat Griffard, professor de belles lletres, y de filosofia! El meu nom no us deu ser segurament del tot desconegut.

REYNIE

Griffard?... sí... una vaga ideal...

GRIFFARD

Soch abat, sens clericat!

REYNIE

Ja ho veig; abat de Cort!

GRIFFARD (*confirmant*)

Petit-Collet: El meu pare un rich marxant de teles fines, va destinarme a l'Església. Vaig fer els meus estudis y fins el noviciat ab els Pares Jesuïtes. Però la vocació no hi era, oh, no... absolutament! A la mort del meu pare vaig partirme la herencia ab una germana casada ab cert negociant d'Amsterdam però la meua vida va ser tan alegre que, ab cinch anys, jochs y dònes m'ho deboraven tot! Aleshores va ser quan monsenyor el Príncep de Conti m'acceptava com a preceptor dels seus fills y em va fer pendre el Petit-Collet tot esperant un benefici que contava obtenir de sa Magestat, en favor meu. Per dissort, sa altesa's trobava en tal exagerat punt de devoció, que després d'haver protegit a Moliere no'm permetia anar a aplaudir ses obres! Vaig afranquirmen y donant lliçons de grech y de llatí, treballava per algún llibreter cobrant ademés del senyor de Visé a cambi de procurarli articles variats per el seu Mercure Galant, com també aquella mena d'ingeniosos enigmes y assumptes delicats a resoldre que fan les delícies de les velles dames de provincia! per exemple: «Si els plors d'un amant, demostren més tendresa que'ls sospirs» y altres problemes galants d'idéntica importancia.

REYNIE

(qui s'ha mostrat impacient)

Excuseu. Però... aquestes revelacions?

GRIFFARD

Tot seguit, monsenyor, tot seguit. El 26 Juny de 1678 aleshores jo habitava carrer Saint Louis en l'Ille. Surto de casa en sent mitj dia y vaig a donar un volt pel Jardí del Rey; a mon retorn trobo el meu pis invadit per policies, el senyor Desgrez al cap, qui després d'haverme regirat els mobles y empaquetat els meus papers, me conduien aquí mateix ahont no tinch la fortuna de ser interrogat per vos, monsenyor, sinó per un personatge de front arrugat y melangiós qui posà devant mos ulls el manuscrit, en el que, per el meu divertiment, consignava els petits y graciosos fets de la Cort y la villa ab tot un seguit de comentaris. No nego la meva obra y sens cap altra rahó, a les vint y quatre hores y a l'ordre expresa del senyor Marqués de Louvois se m'expedeix a Toulon per remar durant cinch anys a les galeres de sa Magestat.

REYNIE *(sotregat)*

A les galeres?

GRIFFARD *(mol tranquil)*

Sí, n'acabo de sortir.

REYNIE

Indultat?

GRIFFARD

Evadit.

REYNIE

Com! Vos haveu escapat de la condempna?

GRIFFARD

Ah! Monsenyor el lloch-tinent, voldria veu-roshi!

REYNIE

No cal.

GRIFFARD

Si us trobessiu encadenat, nú de mitj cos per amunt, sense altre llit per dormir, que'l banch ahont día y nit mal assegut el fret us glassa, us estoba la pluja y el sol usestaborneix. alimentat ab pà negre de faves sucat ab oli ranci, remant sens repós dies sencers, y a la més insignificant mostra de defallensa sentintvos clivellats per el fuet, els brassos, les espatlles y el rostre d'hont ne riueja la sanch! Prou ne sortirieu ben joyós d'aquest infern!

REYNIE (*aixecantse*)

Ahontel meu dever me mana reconduhirvos. (*passa depressa devant Griffard y va a la seva taula*).

GRIFFARD

Sens escoltarme? (*va cap a mà esquerra*).REYNIE (*toca la campaneta*)

Sapiguem més exactament qui sou! (*al ordenansa que apareix al peu de la porta*). Al senyor Sagot que'm porti l'expedient de l'Abat Griffard. (*L'ordenansa va cap a la porta de mà esquerra*).

GRIFFARD (*a l'ordenansa*)

Honorat Griffard... (*L'ordenansa entra en l'oficina de Sagot*).

REYNIE (*a Griffard*)

Y com ha sigut que us hagiug evadit?

GRIFFARD

Ah! ben bé per étzar... Nostra galera, l'Andrómede remaba fort vers Antibes lluytant ab una mar de per tots costats furienta. Certa falsa maniobra'ns llensa demunt els roquers dels Moines, a la punta de l'illa Saint Hono-

rat. Ens desembarquen per de nou posarla a flot. Malgrat tenir tant aprop els mosquets una dotzena dels nostres entre'ls que jo hi formava, avansa endins de l'illa, salta ràpidament a una de les embarcacions dels Moines y guanya la costa; desde hont cadascú tira pel seu costat, jo cap a Nice tot deixant en el camí un company mort per els paysans que'ns anaven a la cassa!...

ESCENA VI

Els mateixos. SAGOT ab un expedient

(Sagot passa al sofà y la taula petita y va a entregar l'expedient a la Reynie)

REYNIE

Veusaquí l'expedient! *(L'agafa y llegeix al damunt)*. Honorat Griffard, diarista. Per injurries y difamacions, cinch anys de galeres!...

GRIFFARD *(vivament)*

Per injurries y difamacions! Fora indiscret, monsenyor, demanar quí va denunciarme a la policia com autor injuriós?

REYNIE

(Tornant l'expedient a Sagot)

Sentiu, Sagot? *(S'asseu en la poltrona a esquerra de la taula)*.

SAGOT

Vos mateix, senyor l'Abat.

GRIFFARD

Jo?

SAGOT

Per aquesta lletra! (*li presenta*) que no us serà costós reconèixer.

GRIFFARD (*mirantla*)

Ah! sí... la escribia a la meva germana, però la vaig deixar inacabada y ni a la posta va arribar!

SAGOT

La posta... no hi té res que veure! (*Torna la lletra al expedient*). El cas es més picant. El senyor Abat, escribia sens dubte davant la seva finestra...

GRIFFARD

Sí, damunt una petita taula.

SAGOT

Y el senyor Abat devia sortir?

GRIFFARD

Sí.

SAGOT

Sens parar compte que entre la porta y la finestra oberta s'hi establía una corrent d'aire que podia fer voleyar la lletra...

GRIFFARD (*vivament*)

Cap al carrer!

SAGOT

Ahont va ser recullida per un transeunt, quí la va entregar al senyor Comissari del Barri.

GRIFFARD

L'animal!

SAGOT

En conseqüència, informació minuciosa e immediata, descobriment d'aquest manuscrit, (*el mostra de lluny a Griffard trayentlo del ex-*

pedient y adjuntantli de nou, posantlo després damunt la taula de la Reynie y passant darrera la cadira ahont seu aquest) y de lletres provinents d'Amsterdam, les que feyen pensar que'l senyor Abat tenia correspondencia ab les gacetes d'Holanda, hostils a sa Magestat!

GRIFFARD

May de la vida!

REYNIE

(Que durant aquest temps ha passat els ulls per la lletra)

S'ho devien pensar. Doneu una cadira al Abat, Sagot, y retireu vos. *(Mentres Griffard aèixa'l barret damunt la taula petita darrera'l sofà, Sagot avansa la cadira del costat de la Reynie, a distancia y se' va).*

ESCENA VII

LA REYNIE, GRIFFARD

REYNIE

(Donant la lletra a Griffard, sense aixecarse, després de ferli signe perque s'assegui)

Senyor Griffard, llegiu en veu alta, jo vos ho prech, aquest fragment de la vostra lletra.

GRIFFARD *(assegut y llegint)*

«En quan a noves, ma ben volguda, res de interessant, com no siga que la senyora de Montespan vé de donar a sa Magestat un setè fill que en vida del marit serà llegalitat com els altres. Sa Magestat havia fet construir a Clagny per la Marquesa una deliciosa petita estada, qu'ella va calificar de bona, tot lo més per una artista de l'Opera. Se la transforma

actualment en un palau que costarà milions. La nova favorescuda senyoreta de Fontanges, se diu que no serà més que estel de pas. Cal veure totes les manyes que les belleses de la Cort empleen per fersen successores y com aquestes manyes son benevolament amparades per els esguards dels parents y dels marits! Tals segueixen les costums d'aquest país. Quan el senyor de Montespan clamava la nova de la seva dissort conyugal, son pare deya: «Molt bé, la nostra fortuna es feta». Y tota la Cort s'encarnissava en la ridiculesa d'un marit que reprobava la distinció del Rey envers la seva dòna! En una paraula..

REYNIE (*interrompentlo*)

Prou n'hi ha. (*Reprèn la lletra*). Y vos, què'n penseu de tot això, senyor Abat? (*De nou col·loca la lletra en l'expedient, que va fullejant durant tot lo que segueix*).

GRIFFARD

Lo mateix que vos ne penseu, monsenyor, si haig de pendre per certs els vostres gestes d'aprovació!

REYNIE

De cap manera... de cap manera!... Lo que jo afirmava durant la vostra lectura eren precisament les frases que us havien condemnat.

GRIFFARD

Ah! Molt bé!

REYNIE

D'una manera massa rigurosa, d'acort. Les galeres!... per cinch anys!...

GRIFFARD

Digueu a perpetuitat, monsenyor! Quan s'hi es dins no se'n surt més! Jo hi he conegut malhaurats que havien complet les seves con-

dempnes de vinticinch, trenta anys y que seguïen remant, remant! Allà la mortalitat es tal, que per omplir vacants el senyor Colbert ens enviava turchs presoners de guerra, vagabonds negres, drochs, y fins crides va fer a gent de galera voluntaria... però... aquest procediment no va donar cap resultat.

REYNIE (*tancant l'expèdient*)

Deixem el passat, senyor Griffard; tractarem d'oblidar-lo si no veniu a contarme mentides!

GRIFFARD

Confessèu, monsenyor, que seria un perfecte imbècil, si per contar mentides vingués de dret a la boca del llop!

REYNIE

En efecte. A veure, donchs, aquestes famoses revelacions y el preu que demaneu per elles.

GRIFFARD

Oh! serà tant modest!...

REYNIE

Aixís y tot!...

GRIFFARD

Ni tant sols el menester per readquirir els meus pobres mobles y objectes venuts a profit del Rey, ni el meu rellotge retingut per el senyor Desgrez que de aleshores ensà el té oblidat en la seva butxaqueta. Res més que la meva deliberació de penat y el dret d'anar y venir a la ciutat y a la Cort en plena seguretat!

REYNIE

No es res excessiu!...

GRIFFARD

Veritat que no?

REYNIE

Resta promés.

GRIFFARD

No cal pas encubrirvos. senyor lloch-tinent general, que'l comés de policia fins portantlo a cap generosament y ab marcat desinterès, sol ser mal vist per la gent honesta. Jo crech que ha estat un ridícol perjudici el que m'ha fet abdicar d'anarmen a viure en pau a Amsterdam y deixar que la policia se les emprengués tota sola! Però no'm sentia content de mi. La meva consciencia botzinava: «Si deixes treballar en pau aquets pillastres, te fas el seu complix!»

REYNIE

Y bé, sí! Però de quíns pillastres parleu, l'Abat? Al fet, al fet!

GRIFFARD

(Discretament apropa la seva cadira cap a la poltrona de La Reynie)

Segurament que monsenyor no ha pas obliat aquesta frase de la Brinvilliers, quan se la interrogava tormentantla. «Si'm maten ne faré morir d'altres» Ni el seu crit en el cadalse: «Jo pago per els altres» «Els altres!» Aquets mots deuen haver voltat vostres orelles, cada vegada que s'ha parlat d'enmatzinaments, atribuït a tals ab rahó o sense, les morts de la senyora y del senyor Compte de Saisons, del senyor de Sionne, y més recenment y aquesta vegada ab fundadíssima rahó, la sobtada fi del senyor el duch de Saboya.

REYNIE

Ab fundadíssima rahó? Quí us ha fet creure tal cosa?

GRIFFARD

Les revelacions del meu company d'evassiò

Carlóni, qui havia intervingut en l'afer. El qui va versar les matzines, el cavaller de Chastenil morí a Varceil, Tres còmplexs vos poso en mans: El senyor de Bachimont, el cavaller de Vannes y el banquer Codejàn dels qui havien instruit el procés en l'ombra, temerosos d'esclarir ab massa violencia el rastre de la que tot va maquinarlo: la viuda...

REYNIE (*vivament*)

Més baix! També sabeu això?

GRIFFARD

Ja ho veyeu!

REYNIE

(*Interessantíssim, apropat a Griffard*)

Continueu, l'Abat, continueu!

GRIFFARD

(*Apropantse encara més a La Reynie*)

No veyeu clar que us mostro el camí descobridor de l'existencia d'una cofradia secreta de malfactors italians, francesos, anglesos, alemanys, quins a Londres, a Bruxelles, a Paris, a Turin, tenen els seus afectes, el seus espies, els seus banquers y les seves fábriques y dipòsits de substancies perniciosos; que disposen de llochs ahont se reuneixen per concertar ses operacions fructuosos, siguen a son profit o per comanda superior? De temps en temps y per etzar deteniu un d'aquets viatjants de matzines, pero la colla sencera se us escapa de les mans. Jo us oferesch, qui sab si'l medi de tirarlos una xarxa al demunt. Després de tot seria ben profitosa cosa per el senyor de Colbert, que'n cambi d'un de galeres que li robo n'hi dongui al menys un centenar y dels de primera qualitat!

REYNIE

Y això com?

GRIFFARD

Crech haver descobert el barri general de la cábala, una de les fábriques més actives, un dels magatzems millor assortits.

REYNIE (*vivament*)

Quín es?

GRIFFARD

Calma, senyor, calma. . tinch tot just, respecte a tal punt, algunes vagues indicacions y quí sab si m'han semblat més importants de lo que realment puguin ser, apreses com ho han sigut de llavis d'un moribond. No esverem la cassal soch en el camí de saberne més per la trassa, que vos no'n podríeu saber per la violencia y tal penso alcansar introduintme en un mon que tinch gran curiositat de conèixer per completar els meus estudis respecte a les costums dels nostres temps. Dintre vint y quatre hores sabré a que aténdrem, y podré dirvos tot saludantvos respectuosament: «Heus' aquí la cova de la mort.» El rest serà cosa vostra y del senyor Desgrez.

REYNIE (*dret*)

Quína cooperació vos es necessaria, veritat?

GRIFFARD

(Com ell, apartantse per deixar-lo passar)

Certament.

REYNIE

(Anant prop la taula per tocar la campaneta)

El tenim aquí. Es impossible que sospiteu, senyor Griffard, el gran servey que veniu a fer nos! *(Apareix l'ordenansa)*. Desgrez que vingui. *(L'ordenansa desapareix. Va prop la taula y agafa del expedient la botlla portada per Sagot.)* Respecte al Rey, res haveu sentit dir?

GRIFFARD

Res.

REYNIÉ

Y bé. Sé confidencialment qu'es amenassada la seva vida... (*Li dona 'l bitllet per demunt de la taula*) per els amichs del senyor Fouquet. Llegiu.

GRIFFARD

(*Llegint mentres La Reynie va enllà de la taula per juntarse a Desgrez*)

La vida del Rey! ah! no! El seu gros delfi de fill ens el faria anyorar massa. (*Va cap a la dreta deixant la botlla damunt la taula*).

ESCENA VIII

Els mateixos. DESGREZ.

REYNIÉ

Entreu, entreu, Desgrez! (*mostrantli l'Abat*)
Una antiga coneixensa!

DESGREZ (*saludant*)

Digueu millor un práctic, monsenyor; vaig tenir l'honra d'agafar al senyor al carrer Saint-Louis-en l'Ille.

GRIFFARD

Y ab molta cortesia, ho reconech.

REYNIÉ

(*Al fons y entre ells dos, dominantlos*)

El senyor Griffard, posseheix preciosíssimes informacions respecte 'ls malfactors dels quins parlàvem abans qu'ell arrivés.

DESGREZ (*ab gracia*)

Ah! El senyor es de la colla?

GRIFFARD (*vivament*)

De cap manera! Quina pensada!

DESGREZ (*igualmente*)

Aixís, donchs, el senyor es dels nostres?

GRIFFARD

Tampoch!

DESGREZ

Excuseume! Me creya...

REYNIÉ

Desgrez, seguiréu punt per punt les instruccions que os donará el senyor abat. (*Seguint una indicació muda de La Reynie, Griffard passa davant d'aquest per juntarse a Desgrez.*)

GRIFFARD

Prego al senyor Desgrez, que demà matí diumenge 's trobi ab els seus homes a la porta Saint-Denis a l'hora que ara 'n som! Quina hora teniu senyor Desgrez en el meu rellotge?

DESGREZ (*trayéntsel*)

Aquest?

GRIFFARD

Síl...

DESGREZ

Les deu y cinch, monsenyor! (*Va per reembotxacarlo.*)

REYNIÉ

(*Despres d'assèure's a la poltrona de mà dreta de la taula*)

Desgrez, retorneu el rellotge al senyor.

DESGREZ (*obehint*)

Héusel aquí.

GRIFFARD

¿Li deu corda?

DESGREZ

Totes las nits!

GRIFFARD

Mercés!—Donchs, a les deu. D'acord.

DESGREZ

¿Res més?

GRIFFARD

Res més. Si monsenyor el llochtinent general me permet retirarme? (*Va cap a la taula per dirigir-se a La Reynie.—Desgrez se n'aprofita per avansar vivament darrera d'ell.*)

REYNIE

Aneu, l'abat, aneu y a reveure. (*Mentres Griffard va per agafar el seu barret demunt la taula pelia de mà esquerra, Desgrez parla baix vivament a l'orella de La Reynie; sens tombarse Griffard, sorprén el geste.*)

GRIFFARD

Oh! no, es inutil, senyor, es inutil!

REYNIE (*sorprés*)

¿Qué voleu dir?

GRIFFARD

(*Cap al mitj de la escena per anarsen*)

Lo que us proposa el senyor Desgrez... de ferme seguir.

REYNIE

Desgrez, el senyor abat es un gran home! té l'orella fina! (*Griffard cap a la porta.*)

DESGREZ

(*A la Reynie a mitja veu*)

¿Y d'ahont surt, senyor, aquest home?

REYNIE (*com ell*)

De les galeres!

GRIFFARD

(*Prop d'anàrsen al peu de la porta saludant*)

¡Evadit!

DESGREZ (*saludantlo de lluny*)

¡Oh! Aleshores senyor!...

TELÓ

SEGON ACTE

LA ENDEVINAYRE

Una sala ricament parada a casa la Voisin. Al fons, a la dreta de l'actor, una gran porta vidrada que dona a un jardí. Aquesta porta se taparà ab sumptuosos cortinatges quan el descurs de la representació ho indiqui. Tambè a la dreta dels actors, però laterals, dues portes més: la de primer terme, que ha d'estar dissimulada, es una porta falsa; la de segon, es la que dona pas a la cambra de la Voisin. Igualment laterals, però a l'esquerra, dues portes més que obren pas a les habitacions interiors de la casa.

Una taula, butaques y cadires encoxinades convenientment distribuïdes per l'escena.

ESCENA I

GUIBOURG, SRA. LAMPERIER, SRA. DE FENARDENT, LA GALLOIS, POMMEYRAC, D'ESTRÉES
LESSAGE, MARGOT

LAMPERIER

Bella cerimonia, no es cert?

FENARDENT

Naturalment. La Cort en pès hi devia assistir!

GALLOIS

Parlen del casament?

FENARDENT

De la senyoreta Colbert ab en Vivon, nebot de la senyoreta de Montespan.

LAMPERIER

Quin gay vestir ha sigut el preferit de la nuvia?

FENARDENT

Tot de vellut negre, semblat de pedrerías. Després del dinar, els novells esposos han sigut conduïts a Paris separantlos immediatament a causa de la edat que tenen. El marit té quinze anys y la muller tretzel

D'ESTRÉES

Ens fa consumir de tant esperar, la gran auguradora!

LAMPERIER

Es preferible ferse inscriure per endevant.

GALLOIS

Li haveu consultat alguna altra vegada?

LAMPERIER

Sí, per un cotxer!

D'ESTRÉES

Es dir que també es cuyda?...

LAMPERIER

De tot! Casaments, naixenses, processos, querelles. No n'hi ha pas d'altra per proporcionar-nos bons criats.

POMMEYRAC

(Que acaba de baixar per el fons)

Qui la deu informar.

FENARDENT

Oh! Tot ho ridiculiseu vos. Qué hi veniu a fer a casa la Voisin?

POMMEYRAC

A veure fins ahont pot arribar la credulitat humana.

LAMPERIER

Consulteu-li quelcom y tot dubte se us esva-hirà.

D'ESTREES

Excuseu. ¿Quí es aquell sapat galàn d'allà, cap descobert y cabell ros?

FENARDENT

Es l'abat Guibourg, un familiar de la casa. *(L'essage vé un moment al grupo d'esquerra y després torna de nou cap al fons.)* Com aquell altre de perruca pèl roig que s'apropa, el se-nyor Lassage, astrólech.

POMMEYRAC

Y nigromàntich!

FENARDENT

Us ne rieu; però tot això no impedeix el seu bon tracte ab les sibiles.

D'ESTRÉES

Les sibiles antigües?

FENARDENT

Si.

D'ESTRÉES

Les mateixes!

FENARDENT y LAMPRIER

Les mateixes!

FENARDENT

A la mercé d'una lletra, els demaneu lo que volgueu que siga. Lesage la sagella, la crema devant vostre...

LAMPRIER

Y a l'endemà la retrobeu a casa...

FENARDENT

Ab la resposta de les sibiles. (*Lesage surt ab Guibourg cap al jardí.*)

D'ESTRÉES (*a Pommeyrac*)

¿T'ho creus això?

POMMEYRAC

Es art d'escamoteig!

GALLOIS

Digueume, ¿no trobeu que se sent olor de rostit a casa la Voisin?

FENARDENT (*aixecantse*)

Oh està molt bé ab el capellà de Bonne-Nouvelle, la seva parroquia y ab l'abat de Saint Amour, rector de l'Universitat.

ESCENA II

(*Els mateixos. MARGUERITE VOISIN sortint de la cambra de la seva mare.*)

MARGUERITE

Senyores, senyors: la meva mare us prega que l'excuseu. No reb a ningú més. (*Protestes generals.*)

GALLOIS

Soch aquí desde fa una hora!

TOTS

Y nosaltres!

LAMPERIÉR

No valia la pena de fernos esperar tant!

FERNARDENT

Es una indecencia! (*Aprobacions.*)

MARGUERITE

La meva mare ho deplora tant com vostès, però es troba extremadament fatigada y no està en possessió de tot el seu poder. Si aquestes senyores volen passar a la terrassa, se'ls oferiràn begudes fresques.

POMMEYRAC

A les senyores només?

MARGUERITE

Y als senyors també. (*Tots van cap al fons.*)

TOTS

A la bonhora! Ah, bé! Això ja es altra cosa sent aixís!

FERNARDENT

(a Margarita, donantli diners
y a mitja veu:)

Fèu que demà pugui ser de les primeres!

LAMPERIER (fent altre tant:)

Fèu que jo també! (Murmulls y conversacions meutres es dirigeixen a la terrassa. Després se'ls hi veu asseguts, drets, prop les taules. Lacays ab llureyes, van servint licors, vi, fruyts, pastells...)

MARGUERITE (a Margot:)

Tira les cortines. (Margot ho fa comensant per les del fons, després les de la porta, les de la finest:a, y les de ma dreta. No's veu rés de l'exterior; un cop aixó fet Margarita al peu de la porta, diu a sa mare:) Ja pots sortir.

ESCENA III

Les mateixes y LA VOISIN

VOISIN (al peu de la porta:)

Despatxats?

MARGUERITE

Tots! (Voisin entra. Porta damunt el vestit de vellut vert d'aigua tornassolat d'argent un mantell de vellut ca: mesí brodat d'àligues d'or ab dos caps y folrat de pells, sabates del mateix color ab identich brodat En son cap una diadema d'or, A la ma una vareta d'or com les fades. Va cap a ma esquerra de la taula, hi dona la volta y's dirigeix a dreta per dcsempararse dels seus utensilis ajudada de les dugues noyes.)

MARGOT

No han rondinat pas poch ni gayre!

VOISIN

(deixant la vareta damunt la taula a esquerra
y aixugantse'l front)

Bè! Bè! que rondinin! Si no'ls fèyem esperar
no s'acostarien més! Uf! Treume això...
m'ofego! (se treu la diadema, tot desfentse el
mantell que Margot s'emporta junt ab la diade-
ma y la vareta d'or, cap a la cambra de Mar-
got). Dònem una miqueta de vi d'Anjou,
Margot.

MARGOT

Tot seguit, senyora.

VOISIN (a Marguerite:)

Els has fet servir quelcom per beure?

MARGUERITE

(a esquerra de la taula)

Sí; licors especialment. Es lo que millor els
escau. Aquí tens la llista de tots els que han
vingut y se'n han entornat! Homes y dònnes,
tots hi son! (Voisin s'asseu a la cadira ma dre-
ta de la taula y va llegint la llista, mentres
Margot entra ab una ampolla de vi que destapa
y dos vasos ab una safata que deixa damunt la
taula).

VOISIN (llegint:)

«El compte de Clermont Lodève».

MARGUERITE

Tornarà demà. (posa vi a la seva mare).

VOISIN

Ah, no falta cap dia aquest! Y en demana
una mica massa d'un cop. La mort del seu
germà y l'amor de la seva cunyada! (llegeix)
«Un tolosí»?

MARGUERITE

Que no ha volgut dir el seu nom. Vol fer
nuar l'agulleta a l'amant de la seva muller.

VOISIN

«Madame de Poulailhon»

MARGUERITE

No ha fet més qu'entrar y sortir, per dirme:
«Ja està fet».

VOISIN

El seu marit?

MARGUERITE

Síl L'he vista radiant! Vindrà demà per sa-
tisfer l'import.

VOISIN

Aixís ho espero. (*llegint*) «Madame Ferrez»
(*se sent trucar de fora ma esquerra:*) Truquen?

MARGUERITE

A casa la brodadora! (*va a la primera porta,*
primer terme esquerra).

VOISIN

Es una amiga! Mireuho bé!

MARGUERITE

(*després d'haver mirat per la portelleta.*)
La senyoreta Desœillets!

VOISIN

Qu'entril (*Marguerite despassa la balda y*
obra la porta).

ESCENA IV

VOISIN, DESOILLETS y MARGOT

DESŒILLETS (*al peu de la porta:*)

Sola?

VOISIN

Sola. (*a Margot*). Vigila les portes. (*Anant*)

cap a Desoeillets que'entra y va aprop la taula, ahont se desfà del caputxò que portava, deixant-lo damunt la mateixa). Us envia la marquesa?

DESOEILLETS

Millor que aixó. Ve cap aquí. (*S'apropa tot parlant y s'asseu a la cadira esquerra.*) Avans mitja hora arribarà de Saint Germain y farà deturar la seva carrosa a l'Iglesia Bounne Nouvelle, ahont dech esperar-la. En sortirem per el carrer Beauregard y farem cap aquí com les altres vegades per la tenda de la brodadora. Us la deixaré, aniré a fer compres per el barri y tornaré a cercar-la fent idèntich camí per retornar a Versailles.

VOISIN

Esteu segures de que no us seguirà ningú?

DESOEILLETS

Ningú! Avans, deya la senyora, no podia anar a París sens que'l Rey no s'inquietés per els motius que podien portarmhi... are no hi para compte.

VOISIN

A tal punt heu arribat?

DESOEILLETS

A tal punt y més enllà. Ahir varen tenir grossa querella el Rey y la Marquesa, a propòsit de la Fontanges. Es per aquest motiu que recorre als teus auxilis com ho ha fet sempre durant les seves grans crissis.

VOISIN

Y ab éxit per part meva. Me'n sento orgullosa.

DESOEILLETS

Una altra cosa que no careix d'importancia. En el boulevard, el meu cotxe ha passat devant una cadira portant, dins la que he reconegut, sense ser d'ella vista, una persona que

deu venir a casa teva y a la que no cal pas allunyar... Que Margot n'estigui previnguda.

VOISIN

(a Margot que es al fons)

Margot. (Margot s'apropa. A Desoeillets:)
Com reconèixela?

DESOEILLETS

Ab la seva manteleta de seda rosa y vert.

VOISIN (a Margot:)

Sents? Reberàs a n'aquesta persona. A ella sola.

MARGOT

Bé, senyora. (cap al fons).

VOISIN (a Desoeillets)

Qui es?

DESOEILLETS

Es la senyoreta d'Ormoize, una doncella d'honor de la Fontanges.

VOISIN

Molt bè!

DESOEILLETS

Avans d'ahir a la terrassa del castell se feyen boques del teu gran saber. Present, passat, avenir, deyen, tot, tot ho sap. Y cada un en citava exemples. La d'Ormoize escoltava tristament allunyada de tots els altres, y plena de timidesa per fi, va demanar en veu baixa a la senyoreta de Tressan, ahont y quant se't podria veure... Per quin motiu? Prou l'endevino. A casa la senyora de Soubise es va escoltar, potser massa, al caballer de Tralage, secretari de la Maintenon. Després ella va entrar al servey de la Fontanges y el seu galàn se's agradat d'aquesta rossota, que potser ha sabut atendre als prechs!

VOISIN

Ah! Ah!

DESOEILLETS

Però tot això s'ignora. D'Ormoize, quina tristor es prou visible, sap ben certament a que atenirse. Si vè a consultarte com penso...

VOISIN

La faig garlar...

DESOEILLETS

Pensa bè, quina gran ventatja ens donaria damunt nostra rival, la proba d'una infidelitat al Rey.

VOISIN

Y per qué no fer millor que tot aixó, servint-nos d'aquesta noya, sens qu'ella se'n dongui compte, per deslliurarnos d'un cop per sempre de la Fontanges?

DESOEILLETS (*aixecantse:*)

Ah! també ho he pensat. Però la senyora no vol recorre a tál extrem. Els elixirs, els polvos, els filtres... sí.. però les drogues... a la Brinvilliers... no! (*reprén la seva captuxa. Voisin l'ajuda a posàrsela damunt el cap*).

VOISIN

Na hi ha necessitat de consultarli.

DESOEILLETS

Confessa bé a la d'Ormoize. Després veurem... m'escapo. (*obra la porta per ahont ha vingut y desapareix*).

VOISIN

Fins després.

DESOEILLETS (*ja fora*)

Sí! (*la Voisin tanca la porta y posa'l forrellal*).

ESCENA V

VOISIN, SOLANGE y MARGOT

En el moment que surt DESOEILLETS, arriba un grupu de tres persones y SOLANGE per la porta de ma dreta.

MARGOT

(Anant ràpidament per tancar el pas als que arriben y deixant avensar no més a Solange).

Senyores, es massa tart! La senyora no consulta més per avuy!

VOISIN

(tombantse y veient a Solange:)

Es ella. *(mentres Margot empeny feblement als visitants y tanca la porta darrera d'ells. Voisin va de dret cap a la noya que ha arribat al extrem de ma dreta).* Que desitgeu, senyora?

SOLANGE *(tímidament)*

Hauria volgut parlar a la senyora Voisin.

VOISIN *(afeblement)*

Soch jo... Però ja no rebo a n'aquesta hora.

SOLANGE

Excuseume, donchs: Tornaré, senyora. *(Fa un pas per retrocedir).*

VOISIN

(Molt amable y tot mostrandli la cadira a mà dreta de la poltrona)

Oh, no! tota vegada que ja sou aquí...

SOLANGE

Vos ne dono mercès, senyora. He sentit fer tants elogis de vostre talent!...

VOISIN *(fentla seure)*

Seyeu, filla meva, y conteume la vostra

pena... passeu algú disgust, no es cert?.. Un gran disgust?

SOLANGE (*molt emocionada*)

Ah! Molt més gran de lo que jo puch soportar!

VOISIN

(*Prenentli la mà y mirantli*)

Sí, aquesta mà... Oh! Còm tremoleu... aquesta mà indica una gran, una grandíssima decepció! una pena del cor, no es cert?

SOLANGE

Oh!... sí es ben bé això!

VOISIN

(*Sempre ab la mà entre les seves*)

Voleu saber si encara us resta alguna esperança?

SOLANGE

Sí.

VOISIN

A veure... (*S'asseu en la poltrona prop de Solange*). L'altra mà si us plau! (*Li agafa l'altra mà*). Y mireume fit a fit... els vostres ulls fits en els meus... Ah! quan han plorat aquets ulls! Sí: hi llegeixo com dins d'un mirall... Un enamorat, es cert... un bell galàn... Sí! A la Cort... Ah! pobreta, què veig... Sí; heu tingut certes condescendències per ell... Oh!... masses... masses condescendències!

SOLANGE

(*Respòn ab un geste tot aixugantse'ls ulls*)

Digueume. la veritat, senyora! diguèumela... la vuy saber! Tot s'es acabat, no es cert?... ben acabat?... Ja no t'estima?...

TOISIN

Espereu!... no volgueu anar tan depressa. (*Li mira les dugues mans*). Bon Déu... aquesta

ratlla... el llas no es pas romput del tot encara!...

SGLANGE (*vivament*)

Ah!... m'estima encara una mica... una mica?

VOISIN

Y sí!... solsament... Ah!... heusaquí, una dona entre vosaltres dugues... Ah! quíns cabells més lletjos, son rojos!...

SOLANGE

Quasi...

VOISIN

Una cusona!... Oh! ben périllosa... qui es, donchs, aquesta cusona? Perque ella ocupa una posició que no deuría pas comprometre. Però qui'l persuadeix a n'ell? Una tant gran senyora...

SOLANGE

Tant hermosa, tant festejada, tant adulada... Entre ella y una pobre noya com jo... no hi pot existir el dubte... cada día que passa, sento que va allunyantse de mí, y com més ell s'allunya jo l'estimo més que may! Faig com qui no veu res!... li amago el meu penar... es una cobardia, ho sé prou bé; però tinch tant gran temensa que aprofitantse dels càrrechs que pogués ferli m'abandonés per complert... Prefereixo fer com qui no sap res per retenirlo encara, tot el temps possible, car després... Ah! Déu... què serà de mi! (*Plora*). Soch tant... tant malhaurada!

VOISIN

Pobra colometa! cal no desesperarse uixís! Res hi ha perdut encara!

SOLANGE

Oh!... puch esperar encara... digueu! vindrà de nou cap a mi?...

VOISIN

De moment cal saber lo que no veig prou clar.

SOLANGE

Què es, donchs?

VOISIN

Si ho ha tot obtingut d'ella!

SOLANGE (*vivament*)

Oh!... això no!

VOISIN

Vos creyeu...

SOLANGE

Sí, sí... me'n hauria prou adonat! ..

VOISIN

Quí sap?

SOLANGE

Quan s'estima es impossible errarshi!

VOISIN

Aleshores, es precis lluytar, estimada meva... y per tal fer, posseheixo secrets admirables.

SOLANGE

Ah!

VOISIN

Un damunt de tots, que pot allunyarlo de aquesta dòna y férnosel reconquerir més entendrit y amorós que may.

SOLANGE

Ah! Déu, si fos possible... quin es aquest secret? confièumel, senyoral!

VOISIN

Uns polvos.

SOLANGE

Uns polvos?

VOISIN

Sí! Per l'Amor!... uns polvos que caldrà barrejar secretament ab qualque brebatge... per vostra metressa.

SOLANGE

Oh! Si poguessin ferli mal.

VOISIN

Cap perill.

SOLANGE

Oh! no, no!... jamay faré tal cosa!

VOISIN

Mes...

SOLANGE

No!... no sabria atrevirme... per mi mateixa m'hi arriscaria... per ella...

VOISIN

No obstant...

SOLANGE

No. Doneume quelcom per mi.

VOISIN

Cap influencia exerciria damunt d'ella.

SOLANGE

Aleshores... un altre medi, senyora!

VOISIN

No n'existeix d'altre per exercir damunt la seva voluntat.

SOLANGE

Es que... exercir damunt la seva voluntat per aquets medis... jo no ho crech cosa permesa...

VOISIN

Completament!

SOLANGE

Oh! no! n'estich segura! Això es afer de mà-

gica... es com els mals designis que's tirin damunt la testa de qui siga... No es pas de bon cristià!

VOISIN (*aixecantse*)

Filla meva... Si penseu aixis... (*Va cap al mitj de la escena dreta, seguintla*).

SOLANGE

Volgueume compendrel ..

VOISIN

No, no, no'n parlem més!

SOLANGE

Oh, sí... prefereixo pendre paciència, esperar, sofrir encara...

VOISIN

Això es... esperem... y sofrim!

SOLANGE

Perdoneume... vos he fet enfadar! Què us dech, senyora?

VOISIN

Res!... de moment... quan tornareu ja'n parlarem.

SOLANGE

Oh! jamay!... Adeusiau! (*Se dirigeix cap a la dreta per anarsen, després s'atura sobtadament al sentir la veu d'Hector en el jardí*). Oh! Algú de qui vuy amagarme y que segurament m'haurà vist! (*Reto rna ràpidament cap a l'esquerra, prop la taula trayent el forrellat y obrint la porta petita*).

VOISIN

Sortiu per aquí.

SOLANGE

Mercès, senyora, mercès... Adeusiau! (*Se'n va*).

VOISIN

No! A reveüre! (*Voisin tanca la porta y posa el forrellat. En el mateix instant la porta de mà dreta s'obra y Hector entra ràpidament a escena apartant a Margot ab un geste. Va seguit del duch de Vendôme, de la duquesa de Bouillon, de la prinpcesa de Tingry y del senyor de Cessac.*)

MARGUERITE

(*Procurant tancarlos el pas*)

Senyores, senyors, no's pot entrar.

ESCENA VI

VOISIN, MARGOT, HECTOR, *duch de VANDÓM, prinpcesa de TINGRI, duquesa de BOUILLON, senyor de CESSAC, després LESAGE.*

HECTOR

(*Anant prest cap a la Voisin*)

Senyora! Les senyores duquesa de Bouillon, de Tingry, el senyor duch de Vandóm, el senyor de Cessac y vostre servidor desitjen consultarvos.

VOISIN

Massa tart, senyor. En arrivant aquesta hora, ja no soch bona per res! pregaré a les dames que m'excusin! (*Se dirigeix cap els fa poch arribats passant per davant d'Hector.*)

HECTOR (*deturantla*)

Un mot solament y perdoneume La persona que acaba de sortir (*senvalant la porta petita*) era la senyoreta d'Ormoize?

VOISIN

No ho sé, senyor; no m'ha revelat el seu nom. (*Va cap al fons y's junta ab el grupu dels arribats.*)

HECTOR

(A Cessac que mentres lo passat ha vingut poch a poch a reunir-se ab ell)

Cessac, era d'Ormoize, no es cert? (indicant la porta.)

CESSAC

M'ho ha semblat!

HECTOR (per ell)

Per qué deu venir aquí?

CESSAC

A ferse dir la bonaventura.

HECTOR

Y tu, m'hi jugo 'l coll... a demanar que puguis guanyar a cop segur en el joch...

CESSAC

(Adonantse de Lesage, qui surt de la cambra de la Voisin, el barret dessola 'l bras. mentres vá per atravesar la escena y quan la Voisin després de despedir a fablement li seva clientela se'n va a reunir-lo al jardí.)

Tu ho has dit y vetaquí'l meu home. (Se coloca davant Lesage.) Ah! ah! bon senyor trappella! a Vos us cercava!

LESAGE (saludant)

Senyor, m'honoreu massa?

CESAC

Me reconeixeu espero?

LESAGE (saludant)

Quan s'ha tingut l'honor de veure una sola vegada al senyor!

CESAC

Soch jo, qui la passada setmana va donarvos un secret per guanyar sempre en el joch!

LESAGE

Perfectament, senyor.

CESAC

Vareu declararme que en el cas de possehir un tal secret, us el guardaríeu per vos.

HECTOR

Diable! (*rihent*).

CESAC

Un xerraire solament—vareu dirme—podria esvanirse de conèixel. Però d'altra part, vareu dirme també que per cinquanta pistoles, podieu cedirmen una de batejada per vos, que totes les vegades que la perdés en el joch retornaria per sí sola a la meva butxaca,

HECTOR

Oh!... oh!...

LESAGE (*a Cesac*)

Sí senyor... es la *pistola voladora*!

CESAC

Y bé, vos la vaig comprar la *pistola voladora*; la moneda prodigiosa... ahir la vaig perdre y encara l'espero.

LESAGE

¿No ha tornat?

CESAC

No senyor, no!

LESAGE

Es ben estrany! deu existir una rahó poderosa... ah! ja hi caich! Es cert que som al primer quart de lluna creixent?

CESAC

Que sé jo!

HECTOR

Sí

LESAGE

Donchs tot s'esplica. No pot tornar a lloch fins en sent lluna plena.

CESAC

Ah!

LESAGE

No us ho havia dit?

CESAC

No.

LESAGE

Un descuyt... en sent lluna plena, senyor, en sent lluna plena... avans! impossible. (*Saluda y se'n va pel fons tot alsant la cortina.*)

CESAC (*a Hector que riu*)

¿No hi creus?

HECTOR

Ab la seva moneda voladora, no... Però ab les teves que han volat... sí que hi crech! (*Se'n van per la dreta. En el mateix instant Griffard apareix a la porta del fons que Lesage ha deixat oberta. Entra apartant la cortina.*)

ESCENA VII

GRIFFARD, MARGUERITE, *després la VOISIN.*

MARGUERITE

(*Corrent cap a Griffard per impedirli la entrada*)

Eh! senyor!... senyor!... Ea mamá ja no reb.

GRIFFARD

(*Apartantla ab un geste y seguint cap a primer terme*)

Es ben gentil la noyeta Ja veureu com la vostra mare 'm rebrà.

MARGUERITE

Però senyor...

GRIFFARD (*a mitja veu*)

Vinch per una herencia!

MARGUERITE

Vostre?

GRIFFARD!

No. D'ella.

MARGUERITE

Una herencia! Oh! aleshores... Mamà, mamà... (*Va cap al jardí a trobar ta seva mare.*)

GRIFFARD

(*Ja a la avant escena va mirant la cambra*)

No té pas el sentiment de la heretgia aquesta bruixa. Ni menys un mal mussol embalsamat!

VOISIN

(*Entrant ab Margot y sa filla.*)

Una herencia?

MARGUERITE

Sí.

VOISIN (*veyent a Griffard*)

Un abat! ja ho comprench... el llegat d'un moribond; tothom es fora, aparteu les cortines... (*Margarita y Margot ho fan, després se'n van cap a la cambra de la Voisin. Es veu de fora'l jardí ruyt, y el camp colorit pel sol a la posta. Voisin va prestament cap a Griffard.*) Ah! senyor l'Abat!... seyéu! vos ho prech! (*mostrantli la poltrona*). Y digneume, desseguida, de qui heredo?

GRIFFARD

Estimada senyora, vos ho sabeu tant be com jol...

HOISIN

Jo? no!

GRIFFARD

Us en burleu. Una endevinaire que llegeix tant clarament dins del mirall, en el café, en la má!...

VOISIN

Sí, però...

GRIFFARD (*donantli la ma*)

Vaja! vaja! llegiu aquí, ben depressa, qui soch, d'ahont vinch y per quin afer...

VOISIN

Impossible! Del moment qu'això em pertoca, perdo tot mon poder!

GRIFFARD

Dolentotal!

VOISIN

Que dieu? (*rihent*).

GRIFFARD

Dolenta... rodanxona y també apetitosa... Carloni m'ho havia dit prou...

VOISIN

Carloni?

GRIFFARD (*misteriosament*)

Es d'ell l'herencia.

VOISIN

Mort?

GRIFFARD

En els meus brassos.

VOISIN

A galeres?

GRIFFARD

No! En plè camp... evadit ab mi!

VOISIN

Ah! éreu...

GRIFFARD

Companys de cadena!

VOISIN

Digues, donchs! Aleshores heredo?... (*El fa seure en la poltrona, prèn vivament la cadira y s'asscu al seu costat*).

GRIFFARD

De la guardiola.

VOISIN (*fingint no comprendre*)

La guardiola?

GRIFFARD

Allà en el teu jardí, darrera 'l banch!

VOISIN

Ah! tu ho saps!

GRIFFARD

Naturalment, tota vegada que heredam junts.

VOISIN

Ah! No es tot per mi?

GRIFFARD

Golafre!

VOISIN (*desconfiada*)

Hum! Tu ho dius això! però díguem que hi há dintre d'aquella guardiola?... Jo no m'en recordo prou!...

GRIFFARD

No? Refresquem la memoria! Mil ducats d'or fí!

VOISIN

Y qué'm proba que tu hi tens també una part!

GRIFFARD

La meytat... exactament! Si t'ho hagués deixat tot, bona pessa, no m'hauria dit res a mí.

VOISIN

Oh! oh! no't va firmar cap paper?

GRIFFARD

Al mitj del camí! T'hauré de recordar també d'ahont prevenen aquets diners?

VOISIN

En bona fé, no ho recordo. Fa tant de temps ja!

GRIFFARD

Son la seva part del enmatzinament del Duch de Saboya!

VOISIN (*sorpresa*)

Això 't va dir?

GRIFFARD

Res va amagarme 'l bon Carloní.

VOISIN (*posantse davant sí*)

També hauria pogut deixarmen més á mí que no pas a tu!

GRIFFARD

Vaja! no vulguis escursarme la racció (*indicant la cambra*) Tu deus fer bons negocis.

VOISIN

Bastants, sí.

GRIFFARD

Quin luxe! La senyora té, segons sembla, lacays, carrosses, bona taula!

VOISIN

Per la gent es té de fer! Però també tinch amohinos! Pensa que cada dia, tinch consulta aquí, de les tres a les set de la tarda, y algunes

vegades durant els matins, sens comptar les sessions a domicili.

GRIFFARD

Per dir la bona ventura?

VOISIN

El passat, l'avenir, tot! Tenia nou anys y ja tirava les cartes en els ponts. Allà vaig conèixer el meu marit. El senyor Montvoisin, mercer en el pont de Santa Maria!

GRIFFARD

Y ahont es ara en Montvoisin?

VOISIN

A Mendon! pateig de poagre, es un os! Després ajudava a neixer gent! N'he fet de serveys per aquest costat!

GRIFFARD

Et crech!... en fi! Has arribat a bruixa!

VEISIN

Ja ho pots dir! Llegeixo en els astres... ademés, vench talismans, filtres, secrets per conservar la bellesa de les dames, y una aigua de la meva invenció *L'Argentina*. No't dich res més. Després... Remeys per malalties.

GRIFFARD

Y les cures?...

VOISIN

Sí.

GRIFFARD

O les promous?

VOISIN (*joiosament*)

També. Es precis fer un xich, lo que desitjen els parroquians, las dones sobre tot.

GRIFFARD

Les burgeses del barri?

VOISIN

Oh! De per tot! Y les dames de la ciutat y de la Cort, y les de més enlairat estament, duqueses, marqueses!...

GRIFFARD

Per exemple?

VOISIN

Oh! Els noms jamay. Son el secret del ofici... Però sens anomenarles, si tu les vegessis d'aprop com jo a totes aquestes... Oh! ja, ja!... les coses que demanen!

GRIFFARD

Quines coses?

VOISIN

Heretar lo més prompte possible del pare, de la mare, etc... guanyar en el joch, trobar tressors, no ferse grasses, no envellir, y quasi totes demanen poguerse deslliurar dels marits per casarse ab els amants.

GRIFFARD

Y per aquest darrer cas, el millor remey...

VOISIN

Ja pots pensàrtell!

GRIFFARD

No deus tenir por, suposo?

VOISIN

De qué?

GRIFFARD

De la policia.

VOISIN

Ah! me'n rich plá bè de la policia! Hi ha massa gent interessada a que no se'm fassi res de mal.

GRIFFARD

Y després de tot, el diable no t'abandonaria en tot càs!

VOISIN

Ten rius... Donchs mira, jo m'en refio ben be d'ell.

GRIFFARD

Tu hi creus ab el diable?

VOISIN

Sí que hi crech.

GRIFFARD

L'has may vist?

VOISIN

No! Pero tampoch ningú ha vist may a Deu, y això no priba pas de créurehi. Però 'm fas galar, galar... y tu? (*interrompentse*) Vols beure? (*S'aixeca y passant per darrera la poltrona va a la taula per omplir dos vasos*) Per qué hi eres a galeres?

GRIFFARD

Per moneder fals!

VOISIN

Dona més perdua que profit aquesta feina.

GRIFFARD

Precisament per això hi renuncio y preparo un cop terrible, famós!

[VOISIN (*deixant la botella*)

Quín cop?

GRIFFARD

Es... Te'l guardarás per tu?

VOISIN

Sí home, digues!

GRIFFARD (*ab veu baixa*)

La mort del Rey.

VOISIN

(*Tombantse vivament cap a ell*)

Tu també?

GRIFFARD

També?... Que t'han proposat potser?...

VOISIN

Aquest famós cop... sí, y espléndidament pagat! Va... cent mil lliures. No espero més qu'aixó per retirarme dels meus afers!

GRIFFARD

Y la oferta 't ve dels mateixos?

VOISIN (*seyent de nou*)

De quins te vè a tu?

GRIFFARD

No vuy ferne cap misteri! Dels amichs dei Sr. Fouquet.

VOISIN

Els mateixos.

GRIFFARD

Quins desconfien de obtenir el seu perdó y no pensen més que ab la mort del Rey per deslliurarlo.

VOISIN

Això es: son tres.

GRIFFARD

Un que mira malament. Una mirada falsa!..

VOISIN (*vivament:*)

El senyor de Martroy!

GRIFFARD

No es aquest. Un de més menut

VOISIN

L'Auditor dels comptes... en Maillard!

GRIFFARD

En Maillard, sí... En quan al ters, estich segur que porta un nom fals.

VOISIN

No se'n diu pas de La Brosse?

GRIFFARD

Quí sab! Jo he conegut sempre aquets tres.

VOISIN

Hi estàs, donchs, en relació constant?

GRIFFARD

Els veig diàriament.

VOISIN

Y aquets t'han proposat?...

GRIFFARD

Sí.

VOISIN

Després d'havermho ofert a mí!...

GRIFFARD

Potser troben que ho entretens massa.

VOISIN

Com qu'es tant fàcil! A la taula del Rey, els plats y els vins son tastats per endavant y el seu cobert el tanquen y sols l'oficial del servey d'àpat ne té la clau.

GRIFFARD

No hi ha mes medi que'l de ferli empassar l'ingredient, un dia de cassera, per exemple, dintre aigua de xicoria de la senyora Henriette.

VOISIN

Un altre còmplix encara.

GRIFFARD

Aquest ja'l tinch.

VOISIN

Quí es?

GRIFFARD

Vaig a dirtel, pero no pas perque'm prenguis la feina.

VOISIN

Oh, no!... entre amichs! (*ràpidament*). Però escolta: en lloch de disputantsela perque no la fem plegats?

GRIFFARD

Caram! No ets pas tonta. Vaja! A veure! Què hi aportcs tu de la teva part?

VOISIN

Les matzines.

GRIFFARD (*rihent*)

Mercés... alguna droga d'apotecari com el sublimat de Santa Creu que tant mal fa a qui se'l veu com a qui no se'l veu!

VOISIN

Que tens millor qu'això, ja que te'n burles?

GRIFFARD

Jo? tinch el millor de tots, el veritable, l'únich.

VOISIN

Quín?

GRIFFARD

El dels Borgia.

VOISIN (*admirada:*)

Ahl Si... aquest!...

GRIFFARD

Ja m'ho sabràs dir.

VOISIN (*apropants:*)

Ah, mon gentil! Estaria tant bé que'ns associéssim!

GRIFFARD

Psé!

VOISIN

No per això, solament, no. Per tot. (*Ell la mira.*) Si! Jo soch rica, sabs? (*S'asseu en el brassal de la poltrona de Griffard. Mentres parla va passantli el bras al voltant del coll y acaba per apoyar la seva galta damunt la d'ell.*) Ab lo que tinch arreconat, els diners d'aquest negoci y els de la guardiola que no he pas deixat madurar a terra, com pots pensar, compro terres a provincia y ens en hi anem a plantar cols ben tranquilament tú y jo, abat del meu cor, porque m'agrades! (*Socatrejantlo.*) Però que deus tenir, pillet, per agrardarme tant? Allà baix viurem com senyorassos: les casseres, la pesca, la bona taula... No se't mostra somrisent aquesta vida? Respòn, bordagàs del meu cor!

GRIFFARD (*somrient:*)

Y bél...

VOISIN

Vaja, està dit?

GRIFFARD

Déixemho reflexionar.

VOISIN

Està dit. Y, per comensar, soparàs ab mí.

GRIFFARD (*ab inquietut:*)

Sopar?

VOISIN

Que't passa?

GRIFFARD

Es que'm fas recordar que justament tinch convidats a sopar en Martroy y en Maillard per parlar del negoci.

VOISIN

Y bé: sopes ab ells y després vens a passar la vetlla.

GRIFFARD

Oh! En tenim per moltes hores si hem de preparar el Borgia. Més aviat demà...

VOISIN

Esmorsaràs aquí?

GRIFFARD

Sí. Demà, tot lo que vulguis.

VOISIN

Ah! Home dels meus amors! Qu'ets ben plantat! Que n'ets d'hermós! Me sento follament apassionada per tú! Té, t'adoro! (*Li encasta un bes a la boca; després s'aixeca al adonarse de Guibourg, qui reapareix en el jardí, ahont comensa la fosca. Aquest entra ab Marguerite y Margot*). No't moguis... un amich!

GRIFFARD

(*Dret, aixugantse la boca y anant cap a mà esquerra*)

Ex!...

ESCENA VIII

Els mateixos. MARGUERITE, MARGOT y GUIBOURG

VOISIN (*cridant*)

Guibourg! (*Guibourg s'apropa cap a mà dreta ab les dugues dònes. A Griffard, baix*). Ni

una paraula de la guardiola ni del Rey! (*Ab veu alta presentant a Guibourg*). L'Abat Guibourg, sagristà de Saint-Marcel, a Saint Denis. (*Saluts. Presentant a Griffard*). L'Abat Griffard, que ha vingut a terme sabedora de la mort del pobre Carloni ab el que's varen evadir de les galeres. (*Griffard agafa el barret del damunt la taula*).

MARGUERITE (*a Margot*)

Mort!

GUIBOURG

Pobre amich!

VOISIN

(*Com qui cerca quelcom*)

Lesage no es aquí?

MARGUERITE

Ja es fora.

VOISIN

Sens dirme res? L'imbècil, me precisava veurel. (*Se sent trucar a esquerra*).

MARGUERITE

Trucan. (*Va corrents a la porta esquerra*).

VOISIN (*vivament*)

No obris! (*Marguerite s'atura*). Tireu les cortines. (*A Griffard qui fa cara de volguersen anar. Mentres Maguerite tanca'ls pnestrons*). Nol nol. Quedat! Ja't diré per què. Entra allà. (*Indicantli la seva cambra*). És una persona que ab màscara y tot no vol ser vista... (*Marguerite surt un moment y retorna ab un canalobre encès que coloca damunt la taula*).

GRIFFARD (*vivament*)

Ah! Quí es, donchs?

VOISIN

Una bellesa de la Cort que vol treurers del davant dugues rivals.

GRIFFARD

Però?...

VOISIN

Pst!... Entra allà ab en Guibourg. Matèu el temps jugant a cartes! Es un brau jugador en tots els jochs.

GRIFFARD

En té tot l'aire! jugarem a escachs! (*Va cap a Guibourg que entra en la cambra*).

VOISIN (*a Margot*)

Dónals quelcom per beurer!

GRIFFARD (*vivament*)

Ahl no, de menjar a menjar, jamay. (*Entra a la cambra darrera 'Guibourg. Margot els segueix portantlos la beguda*).

MARGUERITE (*a Voisin*)

Quí es aquest home?

VOISIN

Un intrigant que distrech. Em robaria la mort del Rey, si jo no anés més depressa de lo qu'ell và. Demà a primera hora del matí, Margot anirà a casa el senyor de Martroy... (*Se sent trucar de nou*) a dirli que l'espero durant el dia, perque tot això està que crema, Obra! (*Marguerite treu el forrellat y obra*).

DESŒILLETES (*al peu de la porta*)

Es aquí que s'impacienta... (*Va per introduhir a la Marquesa*).

VOISIN (*mirantla*)

M'ha calgut comiar a tothom (*baix*). D'Ormoize ha vingut.

DESŒILLETES

Y bé? (*mentres s'atura*),

VOISIN

Una ensopida! No'n farem res!

DESGREZ

(Alsa les espatlles. Després dirigintse a la Marquesa que no's veu y a mitj tò)

Si la senyora vol entrar... *(La Marquesa entra. Porta posada la màscara)*. D'aquí una hora soch ab vos. *(Se'n và. Voisin després d'haver saludat tanca la porta per ahont Desœillets se n'es anat, mentres la Marquesa que ha entrat ràpidament, passa prop la taula fins tocar a la poltrona y va mirant al entorn.)*

ESCENA IX

VOISIN, MONTESPAN

MONTESPAN

Estém soles?

VOISIN

Soles, senyora, y les portes son closes.

MONTESPAN

(Trayentse la màscara, molt emocionada)

Ah! la bona Voisin, sempre la mateixa, sempre tens davant teu una dona desesperada!

(Va cap a ma dreta de la poltrona y dona la màscara a Voisin, qui la coloca damunt la taula.)

VOISIN

Si: la Desœillets m'ha dit...

MONTESPAN

(després d'una pausa y com esforsantse per serenarse:)

Ahir el Rey va promòurem querella per culpa d'aquella nina que l'apassional!...

VOISIN

La Fontanges..

MONTESPÁN

Una escena!... (*Cau asseguda en la poltrona. Voisin resta dreta al seu costat y a distancia.*)
Fa cosa de tres dies, a Villers-Cotterets, a casa monsenyor, va volguer que admiréssim les seves aptituts de dansatriu. Un espectacle verament ridícol! Es reya descaradament darrera els vanos! Furiosa, se les va heurer ab mí, pretextant que m'havía passat tot el temps burllantme d'ella, y el Rey me va sermonejar ab un tò tant sech, tant dur, (*ab llàgrimes*) que vaig plorar tota la nit.

VOISIN

Pobre senyora! (*S'asseu a la cadira davant de la taula.*)

MONTESPÁN

Ah, Voisin! Del moment que'l Rey li dona la rahó, es que està decidit a rompre ab mí. Ja no m'estimal!

VOISIN

Benvolguda senyora, molt sovint haveu dit lo mateix.

MONTESPÁN

Aquesta vegada no m'erro pas! Va! El meu regnat es finit!...

VOISIN

No pot ser! No pot ser!

MONTESPÁN

Oh! Sí, sí! Y a causa d'una criatura que jo mateixa vaig tenir la feblesa de posarli als brassos!

VOISIN

Vos?

MONTESPÁN

Síl... Jo'm deya: tota vegada que al Rey li cal sempre quelcom de nou, més aviat aquesta

que un'altra. Es una complerta nulitat aquesta noya, d'una bestiesa amarga; la faré ballar a mon plaher y regnaré encara per damunt del seu nom, tant temps com duri.

VOISIN

Y aleshores?

MONTESPÁN

Aleshores!... Va ser una ingrata ab mí... una insolent... fins al punt de censurar al Rey els dispendis que fa per mí a Clagny!

VOISIN

Una prova de que os estima encara.

MONTESPÁN

Ah! malhaurada! calla! Es ben bé la prova de lo contrari: tracta de ferme acceptar la jubilació. Es el meu comiat daurat ab certa gracial! També acaba de ferme sub-intendent de la casa de la Reina! Creus que n'estich cofoya? Es per crearme una servitut que'l deixi a n'ell més lliure! Y si no fos més que la Fontanges! Ben aviat n'estaria replé. No té més que'l seu pam de visatge... la seva insípida ganyoteta... ab els seus cabells rojos y la seva oloreta d'esquirol... y aquella boqueta d'ahont tant sols ne surten esquixets com granotes, tal que en el conte de fades; y això a gran despit del Rey que n'esdevé roig de vergonya!... sempre dolentse... passantse dias sencers ageguda en son llit, per haver sigut «ferida al servey del Rey», com deya a mon germà el bona llenga de Sevigné!

VOISIN

Aleshores, donchs?

MONTESPÁN

No, si no es pas aquesta la que més temo. Es l'altra! La que demà serà l'afavorida!

VOISIN

La Maintenon!

MONTESPÁN

Que també es obra meva!

VOISIN

Ben cert que sí!

MONTESPÁN

Soch jo qui va descobrirla, després la mort de Scarron, vivint de caritats de Ninon de Lenclos y ab tanta miseria al seu entorn, que volia anarsen a cercar fortuna a Lísboa?! Soch jo qui malgrat la seva indiscreció, vaig obligar que'l Rey l'acceptés com governanta dels nostres fills. Podia preveure que a l'hombra dels seus hipòcrites serveys maternals, el Rey devindria agradat d'aquesta servent maynadera? Massa tart vaig compéndreho, y de favor en favor ja'n som al punt de ferla Marquesa! (*Saixeca, vá cap a la dreta. Voisin la segueix.*) Marquesa! Aquesta miserable, nascuda en una presó, filla d'un pare moneder fals y d'una mare filla de porter de presons, Marquesa! La viuda del invàlit Scarron... aquesta frega plats de Ninon... aquesta apallissadora d'infants! aquesta servent y no altra cosa, Marquesa com jo, Marquesa! .. Ella!... Aquest espallif!... (*Cau asseguda a la poltrona de má dreta.*)

VOISIN

Tant hàbil es?

MONTESPÁN

Ah! si la vegessis ab els seus pentinats cayentli a frech d'ulls y els seus vestits color de fulla morta, entaforada en son recó «com una aranya», que diu el senyor de Louvois, qui la tem y la detesta tant com jo!

VOISIN

(*Apoyada en la respaldera de la poltrona y abocada damunt d'ella*).

Y bè, senyora, cal que us defenseu!

MONTESPAN

Es ben bè ab aquesta intenció que prenc els teus sortilegis com un recurs.

VOISIN

No n'hi há més qu'un, senyora, un sol que sempre us ha donat resultats maravellosos! La missa negre y els polvos...

MONTESPAN

Sí!

VOISIN

Fassi memoria la senyora Marquesa. Les dugues primeres misses varen ser dites, l'una fá catorze o quinze anys a Saint-Germain, a casa la germana de la senyora la de Thianges, per supplantar la senyoreta de la Valière qui no và tardar a pendre el vèl de religiosa; l'altre a Montliéry, per tenir un fill del Rey, y el senyor Duch del Maine va venir al mon. La tercera va ser dita a Saint-Denis en una cova, contra un desamor passatger del Rey. La quarta fa sis anys, una tarda que arribaveu aqui, com avuy: «oh! Voisin, soch perdudal! Un vicari de Versailles m'ha negat l'absolució. S'ha obtingut del Rey que rompi ab mí tota relació. Ell se'n vá a Flandes y'm dona l'ordre de tornar a París:» várem dir la missa, aquí (*indica la porta a esquerra fons*) a casa meva, y el Rey, desde son retorn us vá pendre entre'ls seus brassos y us va conduhir en sa cambra davant la més gran sorpresa de la Cort sencera!

MONTESPAN

Sí! Va ser un gran triomf!

VOISIN

Finalment, l'any següent, de nou espantada per la Soubise, amenassadora en extrem, una altra missa igual y alcansàvem per ella igual èxit: si després de tot atxò la senyora Marque-sa pot dubtar del altíssim poder de ia missa nègra!

MONTESPAN

No! Però aquesta missa no la pots fer dir ab procura, com ho has fet dugues vegades, això es: Desœillets representantmhi?

VOISIN

Oh, senyora! Quan se và tractar de posar a ratlla a la de Louvigny o a la de Lydre. Però devant de dugues rivals tan temibles com la de Fontanges y sobre tot la Maintenon la vostra presencia hi es de tot punt precisa!

MONTESPAN

(*Contrariada y tombant el cap vers a la dreta*)
¡Es tant desagradable!

VOISIN

(*Anant ràpidament cap a darrera la poltrona*)
Penseu, senyora, que porteu la máscara y que ningú sabrà qui sou, fent excepció de la meva filla y jo.

MONTESPAN

¿N'estàs ben segura?

VOISIN

Qui voleu que sospiti de vos? El uostre nom no ha sigut may pronunciat.

MONTESPAN

Però... Qui la dirà aquesta missa?

VOISIN

Els mateixos de sempre. L'Abat Guibourg!...

MONTESPAN

Y en Lessage?

VOISIN

En Lessage l'ajudarà (*insistent*) Senyora...[MONTESPAN (*després d'una pausa*)

En fi! Tota vegada qu'es precis!

VOISIN (*dreta*)

Absolutament! Una vegada més o menys?

MONTESPAN

Però quan y cómp?

VOISIN

Aquí, senyora, y tot seguit (*indicantli la porta fons esquerra*).

MONTESPAN

Es possible?

VOISIN (*anant a la porta esquerra*)

He previst el cas... (*crident*) Margueritel (*a Montespan, tornant aprop*) Necessitem la nit per preparar els polvos després de feta la cerimonia: la meva filla us els portarà demà matí a Clagny. (*Marguerite entra, saluda a la Marquesa y espera*).

MONTESPAN

(*Dreta y anant cap al mitj de l'escena.*)

No, no vuy que se la vegi per allà. El germà de la Descèillets, en Fabià, el meu servent de quadra, qui coneix be a la teva filla, la esperarà desde les vuyt prop el reixat del Dragó: Es un xicot que vaig salvar de la forca quan era soldat, del tot adicte al meu servey com sa germana. A n'ell remeterà el teu encàrrech. (*Pren el mantell de damunt la poltrona y el dona a Marguerite*).

VOISIN

Y bè, senyora. (*a mitja veu a sa filla*). Pre-
pàraho tot a dalt. (*Marguerite entra a la cam-
bra gran ahont deixa 'l mantell. Surt de nou,
puja 'ls graons del fons, obra la porta de la
cambra esclarida vagament d'una claror rogen-
ca y desapareix.*)

VOISIN

La senyora té com sempre a les seves ordres
aquell oficial de Gobelet?

MONTESPAN

En Guillot, sfi

VOISIN

Que sigui ell qui com 'sempre ho ha fet, el
que vessi els polvos en [la beguda de nit del
Rey,

MNOTESPAN

Ø dins la taronjada, o l'aigua de cedre, que
durant les calors el Rey veu d'habitut quan
se'n va al llit.

VOISIN

Si la senyora vol comensar a pujar ab Mar-
guerite.,.

MONTESPAN

Ea meva máscara. (*La pré. y vá cap a les
escales del fons*). Ah! Vsisin, y que contenta
estaria La Scarron, si vegés a lo que m'obligal
(*Es posa la máscara y precedida de Marguerite
continua pujant la escala. La porta 's tanca
darrera d'ella*).

ESCENA X

VOISIN, GRIFFARD, GUIBOURG, MARGUERITE
y MARGOT

VOISIN

(*Obrint la porta de la seva cambra, quan
Montespan ha desaparegut.*)

Entreu, entreu!

GRIFFARD (*entrant y per ell*)

Fins ab els escachs fa trampa? (*a Voisin*)
Ahont es la dama?

VOISIN

Psit! cap a dalt (*indicantli la cambra.*) He
tingut bon nas de ferte esperar. Tu reempla-
sarás en Lessage.

GRIFFARD

Y això, per què?

VOISIN

Per la missa negra que aném a dir.

GRIFFARD

La missa negra? Encare's fan aquesta mena
de diableries?

VOISIN

Sabs lo qu'es?

GRIFFARD

No massa bè!

VOISIN

Aixís t'instruiràs!

GRIFFARD

Bèl però quin serà el meu paper? (*Voisin prén el canelobre de damunt la taula y el dona a Margot, que'l porta dins la cambra. La sala resta en la foscuria, sols entra un raig de lluna per les finestres.*)

VOISIN

Cap. No tens de fer rés: Res més que seguir-me ab un ciri a la mà y colocalte darrera la dama que dú el rostre cobert per la màscara y que permanixerà estirada tan llarga com es. No't veurà la cara y't pendrà per en Lessage. Sobretot ni una paraula que't traheixi. Quan haurem acabat y en el moment qu'ella s'aixequi, d'una bufada apagues el teu ciri y desapareix ben prest. No se't necessita per la preparació dels polvos aquesta nit.

GRIFFARD

Y serà molt llarch tot això?

VOISIN

Cà! no se't farà pesat. (*Marguerite torna del fons y deixa la porta mitj oberta.*) Tot està a punt, y vetaquí en Guibourg. (*Guibourg surt de la cambra de la Voisin, ab una mena de túnica negra llarga y cenyida a la cintura, y casulla blanca brodada de pinyes negres. Va seguit de Margot, qui porta dos ciris negres. Va y desapareix cap a la porta del fons.*)

GRIFFARD

Es ben bè en Guibourg?

VOISIN

Sí; ell es qui oficial (*Pren els dos ciris de mans de Margot.*)

GRIFFARD (*per ell*)

De fanàtich no'n tinch rès, però la mena de parodia que fan aquesta canalla!...

VOISIN

Dius que...

GRIFFARD

Rés... Tot es té de veure en aquest mon!

VOISIN

*(donantli un ciri y quedantse l'altre)*Prenlo y segueixme! *(es dirigeix vers la cambra del fons).*GRIFFARD *(seguintla)*En Guibourg y jo... dos abats!... Si el diable no està content! nt may! *(Entra a la cambra Voisin sola al dintell de la pprta, un cop ha fet passar davant a Griffart y dirigintse a Margot).*

VOISIN

Vigila bè, tú, eh?

MARGOT

Oh! senyora .. ja sabeu que hi tinch bon ull!
(La Voisin desapareix, y tanca la porta. Margot hi corre y guayta per el forat del pany).

TELÓ

TERCER ACTE

LA GRUTA DE THÉTIS

La gruta de Thétis a Versailles, il·luminada ab espelmes. Al fons els grupus de Girardon y de Marsy, darrera'ls quins hi ha l'orquestra. Portes laterals ab reixes; la esquerra dona al parch, la dreta al palau. Dugues pilastres casi a l'avant escena. A dreta y al fons, bufets. Arreu cadires y tamborets pera'ls convidats al concert. A esquerra, davant la pilastra, una poltrona y tres cadires. A dreta aixímateix una poltrona y dugues cadires. A les portes, guardes del Rey; lacays per tot. Grupus de cortesans, senyores qu'entren, van y venen, assegudes, dretes, parlant entre elles.

ESCENA I

COLBERT, LOUVOIS, DE VISÉ, LULLI, POMMEYRAC,
BRIONNE, *després* SRA. DE MONTESPAN, HECTOR,
D'ESTRÉES, SRA. D'HUMIÈRES, SRA. DE BRISSAC,
SRA. DE NEVERS

(A esquerra davant la pilastra un grupu de tres
dames assegudes. BRIONNE y D'ESTRÉES dretes).

POMMEYRAC

(*venint cap a Brionne*)

Es la primera vegada que's dona un concert
a la gruta?

BRIONNE

Aixís ho crech (*a D'Estrées*). No es cert?

ESTRÉES

La primera.

BRIONNE

Heusaquí'l llibret. (*el que'ls reparteix es un
negre disfressat. Els dona als cavallers y ells
els passen a les dames.*)

DAMA I.^a (*llegint*)

Lulli. «Marxa de Baccus». «Béllerophon!».

ESTRÉES

L'èxit del día.

DAMA 2.^a

«Plany italià»... «Psyché» (*Colbert apareix
pel fons dreta. Va cap a primer terme saludant
y essent saludat. El repartidor de llibrets n'hi
dona un. S'adona de Visé a dreta que li fa un
salut molt respectuós*).

COLBERT

Senyor de Visé, aquesta petita festa ocuparà ben cert y al menys, sis pàgines del vostre «*Mercure Galant*»

VISÉ (*altre salut*)

Monsenyor Colbert se digna honorarlo lle-gintlo?

COLBERT

Ab cert marcat plaher.

VISÉ

Es la seva més alta recompensa.

POMMEYRAC

(*a mitja veu a les dames, veient a Louvois que ve pel fons saludant y essent saludat com Colbert*).

Monsenyor el Marqués de Louvois (*saluts y reverencies*).

COLBERT (*a Louvois saludant*)

Monsenyor el Marqués.

LOUVOIS

Senyor!

ESTRÉES

(*a les dames y veient a Lulli*)

Senyor Lulli.

LULLI

(*donant un llibret a Louvois*)

Si il senyor Marqués de Louvois, se digna *acceptare* del seu humil *servitore*?...

LOUVOIS

Y ahont son els vostres músichs, senyor Lulli?

LULLI

Darrera les estàtues senyor *Marqués* perquè la música aixís sembla venir del cel-lo!

LOUVOIS

Ah, bè... molt bè! (*Lulli va cap al fons*).

MONTESPAN

(*venint ab la Desoeillets, Sra. d'Humières, senyora de Brissac, Sra. de Nevers, dues dames y dos cortesans. Molt saludada.*)

Es bonica aquesta gruta il·luminada aixís.
¿No es cert, senyors?

LOUVOIS

Senyora. Veig ab grandíssim plaer que no esteu malalta com ens havien fet temer.

MONTESPAN

Ahir, sí! Una lleugera migranya... però avuy...

COLBERT

Més hermosa que may?...
.

MONTESPAN

Tinch el desplaer, senyors, de notificarvos que a la Reyna, entregada per complert a ses devocions, no se la veurà al concert (*murmuris de decepció*).

NEVERS

Heusaquí, senyora, la Delfina. (*venint de la dreta apareixen al fons ahont resten la Delfina y Madame. Després la Fontanges seguida de D Ormoize. Grans salutacions. Louvois y el grupu de dreta y el d'esquerra van cap a les recent arrivades*).

COLBERT

(*a la Sra. de Montespàn:*)

Y la senyoreta de Fontanges, pàlida y esllanguida com de costum. (*va a saludar a la Delfina*).

MONTESPÁN

(asseyantse a la poltrona de má esquerra)

Ab prou feines si pot donar un pas! La pobreta! *(Pomeyrac, després d'haver saludat a Madame y a la Delfina, durant lo que segueix, venint a primer terme cap a la Montespán, ab Brionne y d'Estrées).*

POMMEYRAC

Monsieur està avuy més seductor que may y *Madame* més que may enmasclida.

BRIONNE

No li manca sino el bigoti,

MONTESPAN

Y en cambi a *Monsieur* li sobra. *(Las tres dames de la Marquesa Sra. de Brissac, de Nevers y d'Humières, després d'haver saludat les princeses tornen y resten respectivament a dreta de la Marquesa).*

BRISSAC

No veig en lloch a la Senyora de Maintenon!

MONTESPAN

Oh! No la espereu pas! La gruta de Thètis la exaspera. Fins vá dirme un dia que caldría destruir-la. *(Protestes).*

BRIONNE

Y això perquè?

MONTESPAN

La seva virtut no admet de cap manera, al Rey representat en la figura d'Apol, ab totes aquestes belleses que'l volten.

POMMEYRAC

(Veyent a Hector en un grupu a dreta)

Trelage ens en sabrá dir quelcom del cert. *(Trelage es tomba y vé cap a la Marquesa a qui saluda. Las tres dames d'honor el deixen juntar)*

ab elles.) Tindrém el plaher de veure avuy entre nosaltres a la senyora de Maintenon?

HECTOR

La senyora de Maintenon es a la seva terra ab el degut assentiment de sa Magestat.

MONTESPAN

Què us deya jo? (*a Hector*) Mercès, senyor... (*Héctor saluda y torna cap al fons*).

BRIONNE

Bona estada, Maintenon!

POMMEYRAC

Sil Però ben pagada!

MONTESPAN

Dugas centes mil lliures! Es el preu d'un privilegi que'l Rey ha donat a la Marquesa y qu'ella s'ha vengut.

ESTRÉES

Un privilegi?

MONTESPAN

D'invenció.

TOTS

¿La Marquesa?

MONTESPAN

Sí, senyors, sí! Un nou forn económic! (*Rialles discretas*).

HUMIERES (*rihent*)

Per Deu... la senyora de Maintenon!...

MONTESPAN

(*També rihent y aixecantse*)

Sí. No en vá deu recordar els seus temps, en que era la minyona servent del senyor Scarron. (*Và cap el fons ab els que la volten, per saludar a la Fontanges y les altres dames, quan*

es troba ab La Reynie qui vé a primer terme. Grans salutacions. Durant aquest temps Griffard ha entrat per l'esquerra segon terme).

MONTESPAN (*a la Reynie*)

Bon día, monsenyor! (*Va a saludar las princeses*).

ESCENA II

Els mateixos, GRIFFARD, LA REYNIE.

REYNIE (*apercibint l'Abat*)

Ah! senyor Griffard!

GRIFFARD

(*Anant a ell y saludantlo*)

Monsenyor!.. us buscava... al donarme una invitació per el concert, m'ha dit Desgrez, que'l senyor desitjava trobarmhi!

REYNIE

Abans de tot, les meves felicitacions, l'abat. Lo que haveu fet, ha sigut una maravella! (*Adonantse del grupu compost al mitj de la escena segon terme, per Visé, Brionne, Pommeyrac y D'Estrées*). Aparteuse d'aquí, us ho prech! (*Van cap a primer terme dret*).

GRIFFARD

Desgrez us ha contat senyor?...

REYNIE

L'arrestació de la Voisin y de la seva colibada, sí!

GRIFFARD

Y la extranya cerimonia a la que vareig assistir ahir vespre.

REYNIE

Sí! Per lo que's veu, ni'l temps varen tenir de ferne desepareixer les trasses, d'aquella missa sacrílega; casulles, ciris, etc.!...

GRIFFARD

A costes d'una dama de la Cort, per aixafar dugues rivals!... es tot quan he pogut sapiguer per la Voisin.

REYNIE

Y no vareu poguer sorprendrer algun indici que us la pogués fer reconeixer?

GRIFFARD

Cap. Constantment va dur la máscara posada.

REYNIE

Penseu que si molt convé, deu ser a dugues passes de nosaltres. Y ella us ha vist la cara?

GRIFFARD

Segurament que no, monsenyor. M'estava colocat al seu darrera ab un ciri a la mà. Sosprés quan bruscamment s'ha aixecat, en el moment de bufarlo he deixat caure del meu ciri damunt la seva espatlla una gota de cera bullenta y tot seguit m'he donat bona pressa en sortir de la cambra, mentres els altres la voltaven.

REYNIE

Aixís, donchs, ella tampoch us reconeixería?

GRIFFARD

Com jo mateix no la reconeixería a n'ella.

REYNIE

A mancas d'altres indicis; la seva veu?...

GRIFFARD

No ha desclós la boca en tota la nit, no més

que per dir un sol mot, aleshores del accident del ciri, més que un mot, un crit: «tonto». Tot lo més que puch dirvos es que no's tracta pas d'una dona de la primera joventut, que's ben feta, baixa, grasseta, blanca y rossa. Però segurament que la Voisin us sabrà dir ben aviat quí es ella.

REYNIE

Sens dupte.

GRIFFARD

Per la meva part, senyor, el meu paper ha finit. Us he posat en mans els medís d'arrestar tota aquesta càbala de perfectes pillastres! He comunicat a Desgrez, els noms dels amichs de la Fouquet, els quins comploten la mort del Rey ab la Voisin. No'm resta més que retirar-me, tot desitjantvos bon coratje,—tota vegada—que no us té de faltar feyna engorrosa per fer, ab aquest assumpte que poso baix vostra protecció.

REYNIE

Me'n fa por.

GRIFFARD

Les confidencies de la Voisin, m'han revelat un estat de coses que va més enllà de les nostres previsions y que no deixa de ser inquietador. Certament que'l nostre Rey es un gran Rey aclamat com tal per l'Europa sencera. El senyor Louvois es també un gran ministre qui ha granment contribuït a les victories de sa Magestat, y el senyor Colbert un financier per qui la industria, el comers y les arts, no sabrán ni podràn may mostrarli l'agrahiment que's mereix! Jamay reyalme va ser més triomfant! Però li succeheix una mica com a n'aquest palau de Versailles, ahont per tot s'hi flayra certa mortífera olor de la que no'n desconeixeu la causa. Sota l'explendor del regne,

hi ha tota la Cort, que no coneix altre moral, deber y religió, que'l culte a l'adoració del Rey! Y aquest ambient, aquesta corrupció acabarà per intoxicar l'Estat.

REYNIE

Tot això l'Abat, penseu si voleu, però no ho digueu may. (*Va per dirigir-se cap al fons y quan veu que Griffard vol anarsen, s'atura y diu*): No us allunyeu. Tal volta necessiti de vos.

GRIFFARD

A vostres ordres, senyor. S'ignora a Versailles l'arrestació d'aquest matí?

REYNIE

Probablement. Tot just si se'n deu saber quelcom a París.

GRIFFARD

Hi ha inconvenient en propagar la nova?

REYNIE

Cap.

GRIFFARD (*quí ha vist a Visé*)

Tinch curiositat per veure l'efecte que produhirà. Heusen aquí un que vé a punt just.

REYNIE

Feul (*Va cap al fons*).

GRIFFARD

(*A Visé que s'apropa ab D'Estrées. Brionne y Pommeyrac*)

Caríssim senyor de Visé... (*Desoeillets, en el mateix instant enrahona ab la senyora de Nevers y un'altra dama, prop la pilastra de mà esquerra*).

VISÉ

Còm! Es l'Abat Griffard!

BRIONNE (*a Griffard*)

Ressucitat!

VISÉ

Al «Mercuri» se us tenia per mort.

GRIFFARD

De viatge, solament.

ESTRÉES

Per afers?

GRIFFARD

No, viatge de plaher. Fa poch que he arribat y apenes si estich instalat encara!

VISÉ

A Versailles?

GRIFFARD

A París, d'ahont per cert vos porto una noval .. L'arrestació de la endevinaire a la moda.

TOTS

La Voisin? (*Aquest nom fa redressar vivament el cap a la Desoeillets*).

GRIFFARD

Voisin! (*Desoeillets se desfà de les dugues dames ab qui va y s'apropa dissimuladament per escoltar lo que diu Griffard*).

VISÉ

Y per què?

GRIFFARD

Per sortilegis y matzines!

VISÉ

Una Brinvilliers?

DESOEILLETS

Excuseu, senyor l'Abat! Arrestada! La Voisin, haveu dit?

GRIFFARD (*saludant*)

Aquest matí.

DESOEILLETS

N'esteu ben segur?

GRIFFARD

Jo hi era.

DESOEILLETS

Mercès! (*Se'n va ràpidament cap al fons cercant la Montespan entre el conjunt que augmenta en invitats. La troba en la pilastra de mà dreta asseguda visiblement y parlant ab altres dugues dames de la Cort.*)

GRIFFARD

Una de les seves practicants... (*A de Visé.*)
Quí es aquesta dama?

VISÉ

La Desoeillets!

POMMEYRAC

Senyoreta seguidora de la de Montespan.

GRIFFARD

Ah!

VISÉ

La Voisin detinguda, heusaquí una nova que sorpendrà granment a forses persones.

GRIFFARD

Y que deurà inquietarne forses d'altres!
(*De Visé va cap al fons ab Brionne, Pommeyrac y d'Estrées. Se'ls veu escampant la nova, que produheix certa excitació y sorpresa en els gru-*

pes. Els recent arribats se fan més nombrosos y les converses quasi perceptibles. Griffard sol a primer terme esquerra, com resguardantse, se tomba per observar la impresió que causa la nova. S adona de la Desoeillets, apropada a la Montespan a qui parla baix. Tranquilament, de primer, davant la pilastra de mà esquerra les observa de lluny). Allà tenim la Desoeillets, recontant la nova a la seva mestressa! (La Montespan s aixeca impresionada per lo que Desoeillets acaba de dirli): Què li pot fer a la Montespan que la Voisin siga arrestada? Una altre de les seves practicants?... Ella també? (La Montespan vé cap a primer terme prop la pilastra de mà dreta, seguida de la Desoeillets). La Voisin parlava de duquesa, de marquesa!... (Del seu recó estant guayta atentament sens pendren l'aire, tot flairant sa presa. La Montespan molt emocionada, posa la mà en la respaldera de la poltrona). Oh! quina agitació! Tant y tant l'interessa? (La Montespan va davant la poltrona y s'hi asseu, mentres la Desoeillets li fa oïr un petit frasque). Y tenim necessitat d'asseurens y tot? A tal punt emocionada?... Es ben estrany a fè! (La Montespan se venta nerviosament). Oh! Aquest gestel Y el vano!... el vano! Oh! oh! oh! És que... No, càl... Ella? La Montespan!... es absurdel (Seguint una indicació de la Montespan, Desoeillets va al bufet a ferse servir una taronjada per la Marquesa, qui continua ventantse y aixugantse el front, sens fixarse en Griffard, qui l observa seguidament, asseyentse en la poltrona davant la pilastra esquerra situada. El Repartidor de llibrets, qui arriba tot repartintne darrera l'Abat, s'acosta d'aquest a esquerra de la pilastra y n'hi presenta un, que pren maquinalment). Còm... què?... Ah!... sí... mercès!.. (Obra el llibret fingint llegir y tombar pàgines, mentres tant va seguint en la atenta observació de la Montespan). En fi... es absurdel... Una de les belleses

de la Cort, va dirme ahir la Voisin: «Quí's vol desfer de dugues rivals!» Dugues! La Fontanges y la Maintenon?... y els polvos... aleshores .. per el Rey... els polvos? (*En el moment en que Desoeillets pren la taronjada per durla a la seva mestressa, Solange vinguda del fons, mentres això que s'es passat, arriba al buffet*).

DESOEILLETS

(*a Solange, després d'haverse fet servir la taronjada per la marquesa:*)

Bona nit, senyoreta.

SOLANGE

Bona nit. (*als lacays:*) Una tassa de llet glassada, si us plau.

DESOEILLETS

Per la senyoreta de Fontanges?

SOLANGE

Si.

DESOEILLETS

Es ben hermosa a la llum artificial.

SOLANGE

Però tant delicada!...

DESOEILLETS

Cal pagar a sa manera la felicitat obtinguda. (*De nou s'ajunta a la Montespàn a la que dona la taronjada, mentres es veu a la senyoreta de Solange portar la tassa de llet a la seva mestressa.*)

GRIFFARD

(*seguint ab la mateixa idea:*)

Una mica rodanxona, bé de carns, blanca, rossa... No es bastant això! Es la veu que'm caldria sentir. (*Escolta si la Montespàn parla.*) Rè! Es muda! (*Fa signe al repartidor de lli-*

brets.) Amich meu! (*El repartidor s'hi apropa.*)
Veus la marquesa allà?

REPARTIDOR

Sí.

GRIFFARD

Una pistola a guanyar si dónes, tot passant,
una bona empena a la respallera de la poltrona ahont seu.

REPARTIDOR

Senyor! Poch m'hi atreviríal

GRIFFARD

Dugues pistoles.

REPARTIDOR

Vaig a probarho.

GRIFFARD

(*Mentres que'l Repartidor va vers la Montespàn tot donant llibrets al un y al altre.*)

Y si fos ella Griffard, amich meu, faràs el favor de no anar més lluny. Fóra massa bon tall per tú!

(*El Repartidor, tot passant per darrera la Montespàn, dóna una empena a la respallera de la poltrona ahont seu.*)

MONTESPÁN (*furiosa:*)

¡Tonto!

GRIFFARD (*dret y apart:*)

Just. Això es.

REPARTIDOR

Excuseu... jo!...

MONTESPAN

(*tot aixugantse les faldilles ahont ha caigut beguda de la que tenia en mans.*)

Ves allà imbècil!

GRIFFARD (*per ell*)

Això està bé! Servidor! Ja no'n vuy ser. .
(*va cap al fons per l'esquerra, y es pert entre'ls grupus, mentres que Desoeillets, agenollada, aixuga el baix del vestit de la Montespan*).

DESOEILLETS

No es rès!

MONTESPAN

Ahont va aquell badoch!

DESOEILLETS

Us sentiu millor?

MONTESPAN (*aixecantse*)

Sí! La sorpresa tant sols. M'ha vingut tant de nou aquesta noval!

DESOEILLETS

Farem dir a la Voisin que la salvarem si calla!

MONTESPAN

Ja pot parlar tan com vulgui, tampoch se la creuràn!... Qui tindria valor d'acusarme?... Rès tinch de témer!

UNA VEU (*al fons*)

¡El Rey!

Desoeillets torna el vas al buffet y ve de nou prop la Montespan. Gran moviment en tots els grupus de escena, degut a la arribada del Rey. Tots els presents a peu dret, els ulls fixes a la porta del fons esquerra comunicant ab el palau. Les dames en mitj cercle, de cara a la entrada del grupu d'Apol, fins a la pilastra d'esquerra, els homes darrera d'elles. Dos guardes del corteig apareixen precedint al Rey, y tot seguit els violins de Lulli ataquen la Marxa de Béllerophon,

ESCENA III

Els mateixos y EL REY

(*Seguit a distancia per Menier el gran Delfi, després Louvois y Colbert y un grupu de gentilhomes, ademés de dames que venen per el costat dret entre'l buffet y la pilastra, mentres que de l'altre costat de l'escena, altres cortesans y dames van entrant també per l'esquerra decorant aixís aquest costat de la gruta. El Rey saluda, primer a les dames del fons, quines li rendeixen salutació ab una gran reverencia. Després va cap a la Delfina de la que besa la mà, fa altre tant ab la princesa y altres dames del fons. Es tomba y besa la mà a Madame a dreta, després va cap a la Montespan, asseguda que està, a l'avant escena ab Desoeillets devant la pilastra. Des que se'l veu dirigir-se cap aquest indret, les dames del fons, curioses avansan algunes passes, y fan cercle al voltant del Rey, estirant el coll per veure que passarà. En aquest precís moment el Maître d'Hotel y els lacays, aprofitant l'espai que deixen les dames, colliquen al mitj de l'escena, entre les dugues pilastres, però cap al fons, el sitial del Rey, les cadires de la Delfina y de la Fontanges a la esquerra de la seva, la de Madame y la Montespan a sa dreta. Tots aquets llochs enfront els costats hont hi han les estalles del fons y ets tamborets destinats a les dames en dos semi-cercles a dreta y esquerra).*

MONTESPAN

(*a mitja veu y a Desoeillets mentres el Rey s'apropa*)

Mírales totes aquestes batxilleres! Estàn enterades de la nostra querella d'ahir y espíen per veure en quin tò sabrà parlarme. (*El Rey arriba prop la Montespan, després d'haver saludat la Marquesa que li fà una profunda reverencia y pren la seva mà que besa tot dientli a mitja veu:*)

REY

Masses perfums, Marquesa. sempre masses perfums!

MONTESPAN (a mitja veu)

Demanaré a la senyora de Maintenon ahont compra el jasmí ab el que'ns mareja y del que vostra magestat jamay se n'es planyut. (El Rey sens contestar li tomba l'esquena, ab un lleuger salut y va cap a la Fontanges. Tots se giren de cara ahont và el Rey.)

¿Veus?

(Mentres el Rey enrahona ab la Fontanges, voltat de dames y de cavallers, cumplimentantlo, es coloca de cara al grupu d'Apolo en el seti reyal. Un cop això es fet, el Rey dona la mà a la Srtá. de Fontanges, per conduhirla a son lloch. Fa lo mateix ab la Delfina mentres que a dreta Madame y la Marquesa ocupen llurs cadircs y totes les dames els seus tamborets. Els gentilhomes y altres dames omplen els llochs laterals de cara al fons. El Rey s'asseu, y al instant les dames fan altre tant. El Rey aixecà el seu bastó; es la senyal per comensar el concert. L'orquestra ataca la Queixa de Psyché... Alguns gentilhomes entre ells Cessac, Pommeyrac, Brionne, D'Estrées, venen poch a poch a situarse darrera les cadires de la Delfina, de la Fontanges, de Madame y de la Marquesa, deixant que's vegi el Rey y com ell tombats d'esquena a la sala. Solange està dreta al peu de la pilastra, darrera la Fontanges. Després d'atgus compassos de la Queixa de Psyché, Héctor aprofitantse de que tothom està atent a la música de cara a l'orquestra, s'apropa de la pilastre esquerra y fa signe a Solange.)

HECTOR

(A mitja veu y a distancia ab precaució)

Solangel...

(Solange impacient, sorpresa 's tomba, el veu y's posa una mica al ecart de la pilastra, després d'assegurarse que no se la observa. Héctor s'apropa cap a l'avant escena y davant la pilastre que'ls amaga en part.)

HECTOR

(Parlantli tot vigilant no ser vistos)

Parlem com qui no parla, caríssima! Sou ben bé vos, a qui ha descubert mon esguard a casa la dòna que han arrestat avuy?

SOLANGE

Sí!

HECTOR

Y perquè, Solange, perquè us amagaveu als meus ulls?

SOLANGE

No volía que m'hi vegessiu.

HECTOR

Però perquè?

SOLANGE

Deu meu, què voleu que us diga Héctor? Instintivament m'amagava de vos perquè'm feya una mica de vergonya, el motiu de visitar aquella dòna.

HECTOR

Quin motiu —encar aixís— estimada meva?

SOLANGE

Perquè me'l demaneu Hector? Prou conegut el teniu.

HECTOR

Per consultar a la profetisa?

SOLANGE

Sí.

HECTOR

Oh! Quina follia, pobre criatura! És possible que esperessiu d'ella una seriosa revelació?

SOLANGE

Forses veritats m'ha dit.

HECTOR

Del passat y del present, potser, però del
avenir, què'n sap ella!

SOLANGE

Quan se sofreix no's pot cercar rès millor
que lo que té apariencia de portarnos una es-
peransa.

HECTOR

O d'oferirvos el camí de no esperar rès.

SOLANGE

També es té impaciencia per conèixer ràpi-
dament lo bò o dolent que se'ns reserva.

HECTOR

Y bé, estimada meva: no teniau pas necessi-
tat de dirigirvos a n'ella per saber tot això,
sino a mí (*Tot parlant han arribat fins aprop
de la poltrona.*)

SOLANGE

A vos?

HECTOR

Jo us hauria dit forsa millor que ella tot allò
que pot tornar la pau a vostre cor enmalaltit.

SOLANGE

Oh, Hector!

HECTOR (*prenentli la mà:*)

Assegurantvos que'l fantasma que us fa om-
bra no té'ls aires dels que vos l'envolteu; que
en tot plegat no hi ha més que un moment de
distracció, de follia, del que'n sento gran aver-
gonyiment suara!

SOLANGE

Ah! si poguéis crèurehos!

HECTOR

Creyeume be, estimada meva, y... (*crit de la senyora d'Humieres qui veu defallir la Fontanges. Exclamacions, remors. La música s'estronca tot d'un cop. Gran agitació al centre de la gruta. Tothom dret, corre cap a la Srta. de Fontanges estirada en sa cadira y tota pàlida*).
Qu'es això?

POMMEYRAC

(*Mentres Solange va cap a la seva mestressa*)

La Senyoreta de Fontanges se sent malalta!
(*El Rey, Madame, la Montespán s'apropen a la Fontanges qui sospira y gemega. Hector va cap al fons. Gran confusió de paraules*).

REY

Que tothom s'aparti! A distancia senyores, us ho prech, a distancia. (*les dames obeheixen*).

MONTESPAN (*a Desoeillets*)

Una ampolleta d'essencial! Desfeuli el cos!
(*pren l'ampolleta de mans de la Desoeillets y la fa aspirar a la Fontanges*).

REY (*indicant la dreta*)

El senyor d'Acquin es aquí... crideulo... d'Acquin! (*se sent al fons cridar*).

VEUS (*al fons*)

D'Acquin!... D'Acquin!...

SOLANGE

(*agenollada aprop la Fontanges*)

Senyora! Estimada senyora!

DESOEILLETS

☞ La cintural! (*D'Acquin arriba corrents per el costat dret del fons; va ab la Reynie*).

REY

(fentlo venir davant seu)

Ah! D'Acquin. Veyeu, senyor, veyeu!

D'ACQUIN

Feume lloch, senyores, us ho prech. *(Tot-hom recula o s'aparta. Montespàn va cap a dreta apartant a la Fontanges que se la veu atónita)*. S'ha sentit malalta?

REY

De repent.

MONTESPAN

Té tan poca salut la pobral *(D'Acquin li ha pres el pols y s'hi apropa investigant)*.

LOUVOIS

La calor potser...

SOLANGE

La senyora's queixava de fret!

D'ACQUIN

Esgarrifanses! *(a Fontanges)*. Sofriu molt senyora... *(respón ab un gemech)*. De qué us queixeu? *(indica l'estómach)* Aquí?... Sí... estirades... *(ella respón ab gestes)*. Estirades violentes?

DESOEILLETS

No podria ser la llet glassada que li ha donat la senyoreta Solange?

D'ACQUIN *(a Solange)*

- Sou vos qui heu donat a la senyora?...

SOLANGE

- Ella m'ho ha demanat, senyor.

D'ACQUIN

Y ha sigut tot seguit d'haverla beguda, que...?

SOLANGE

Alguns minuts després.

D'ACQUIN

Lo que cal primer es portar la senyora a casa seva. *(dos criass venen. y a pes de brassos se la emporten ab la cadira cap el fons dreta. Tothom la segueix ab l'esguard y ab una remor de compassió. La Delfina, Madame y les dames del seu séquit se'n van pel mateix costat)*. Poch a poch, aneu poch a poch! Us segueixo! *(al Rey mentres s'enporten a Fontanges)*. L'hi darem llet, però aquest cop serà calenta. Es encara el millor contre-matziner!

REY

(qui seguia ab els ulls a Fontanges y es tomba prest)

Creyeu, donchs?

D'ACQUIN

Oh! senyor... en els temps que correm...

MONTESPAN

Es exactament al cas de *Madame* després d'haver prés l'aigua de xicoira.

REY

(a Solange que's disposa a seguir a sa mastressa).

Quedeuvos, senyoreta! D'ahont haveu tret aquesta tassa de llet?

SOLANGE

Del buffet, senyor, com tothom. *(li indica)*.

REY

La tassa no ha sortit de les vostres mans?

SOLANGE

No senyor.

D'ACQUIN

Ahont es la tassa?

SOLANGE

Damunt la tauleta, senyor. (*indica la tauleta que's troba darrera la pilastra de ma esquerra y va per agafar la tassa. però D'Acquin arriba abans, pren la tassa, la examina y l'olora. Tot-hòm està atent als seus gestes*).

D'ACQUIN

(*donant la tassa al Maitre d'Hotel*)

Que la guardin ab compte y s'abstinguin de natejarla! (*el Maitre d'Hotel la pren y s'en va per la dreta*).

SOLANGE (*donantsen compte*)

Oh!... Com?... Es possible que's creguin?...

REY

Teniu molta pressa en defensarvos senyoreta, sent aixís que ningú us acusa.

SOLANGE

Però senyor!... Senyor D'Acquin! . .

REY

Retireuvos y espereu les meves ordres, (*indicant La Reynie*) y les d'aquest senyor!

SOLANGE

Oh! Déu meu, Déu meu! Es possible?... (*plora fortament de colzes en el silló*).

REY

Senyores, ja us podeu retirar! (*saluda y se'n va ab D'Acquin, Colbert y Louvois per el costat dret seguits de gentilhomes. Els invitats, homes y dames que han vingut del costat esquerra, se'n van per el mateix cantó. A escena no hi queden més que alguns cortesans y dames cap el fons*).

MONTESPÀN (*a Desoeillets furiosa:*)

Y rès per mí!... es tot d'aquesta momia! (*va cap al fons, la volten y parlen a mitja veu.*)

HECTOR (*a la Reynie*)

Senyor, suposo que no pendreu per culpable a la senyoreta d'Ormoize?

REYNIE

Excuseume de respondreus!

HECTOR

Trovareu mal fet, senyor, que la acompany fins a la seva porta?

REYNIE

Us rependria grantment si deixessiu de fer-ho! (*Hector va y agafa la ma de Solange, acompanyantla mentres va plorant. Els cortesans els fan lloch, desapareixent després poch a poch. Durant tot això La Reynie que s disposa també a sortir s'adona de Griffard prop de la pilastra de ma preta, desde ahont a presenciat lo que ve de succehir. S'atura y diu:*) Y bé, senyor Griffard, aquest accident, no us sugereix cap reflexió?

GRIFFARD

Excuseume, es que no's pot donar llet glassada a una malalta?

REYNIE

Rès més qu'això?

GRIFFARD

Rès més.

REYNIE

No us sembla si la desconeguda d'aquesta nit passada podria sep tal volta....

GRIFFARD (*vivament*)

¡La senyoreta d'Ormoize! Però no, Senyor, de cap manera bon Deu! Ni era la seveu, ni...

REYNIE

No obstant, tinch algùn motiu per creure que la d'Ormoize, es hostil a sa mestressa.

GRIFFARD

No'n se rès d'això. Però lo que si afirmo, es que la dama de la nit passada, la dels polvos y la missa negra, no es pas aquesta noya!

REYNIE

Ja ho veurem. (*va cap al fons y surt per la dreta*).

GRIFFARD (*sol a primer terme*)

Y ell s'ho creu? (*ab forsa*) Ah! Sent aixís no! no! y no! No deixaré pas que aquesta mál-haurada es planyi, quan l'altra es aquí y es gronxa en mitj dels acataments hipòcrites. Passi lo que passi! Se nadar! Hem tiro de cap a l'aigua!

MONTESPAN

(*Venint a primer terme, després d'haverse des-pedit de damas y cavallers diu a Desoeillets.*)

Crida al teu germà y que fassi apropar nostres cadires portants anem cap a Clagnyl

GRIFFARD

(*que l'ha sentida y per ell*)

Encara no (*molt alt a De Visé que acaba d'asseures prop la pilastra de ma dreta, lo mateix que Pommeyrac, D'Estrées y Brionne en cercle ab els qui parlen*). Y be caríssim senyor?...

VISÉ

* Quina aventura!

GRIFFARD

(*ben alt, de manera que'l senti la Montespán:*)

Sí; es tractarà, si voleu, d'un fet inofensiu, sens poguer evitar que tothom atini ab matzines degudes a La Voisin.

VISÉ

Y pensar que tant ignoscentment freqüentavem la seva casa.

GRIFFARD

Jo el primer. Ahir, sens anar més lluny. (*Montespán, asseguda, escolta. Desoeillets, després de deixar al seu germà, torna prop d'ella ab el mantell, que li coloca damunt les espatlles. Montespán li fa signe de callar.*)

VISÉ (*a Griffard:*)

¿Ahir?

GRIFFARD

Durant la nit.

MONTESPÁN (*baixet:*)

Escolta.

GRIFFARD

Y aquest matí he sigut dels primers en visitar una cambra en desordre ahont durant la nit ha tingut lloch un cert ceremonial...

MONTESPÁN (*a Desoeillets:*)

Aquest home sab masses coses. Feslo venir. (*Deixa el mantell en el respatllet del silló y s'asseu.*)

VISÉ

Quín ceremonial?

GRIFFARD

Imagineuvos...

DESOEILLETS

(*interrompentlo a distancia:*)

Excuseu, senyor l'abat...

GRIFFARD

(*s'aixeca; els altres se'n van cap al fons y ab els del fons:*)

Senyoretal...

DESOEILLETS

La senyora marquesa desitja parlarvos.

GRIFFARD

Massa honor pera mí. (*Va cap a la marquesa:*)

MONTESPAN (*molt amable:*)

Mercès senyor. Tinch el plaer de parlar al abat...

GRIFFARD (*saludant:*)

Griffard, senyora! L'abat Griffard als vostres peus!

MONTESPAN

Segurament que trobareu, senyor Griffard... seyeu, us ho prech! (*S'asseu a la cadira que li apropa Desoeillets a certa distancia de la marquesa. Desoeillets, tombant el silló, s'asseu en una cadira a poca distancia de la marquesa y darrera d'ella.*) Segurament trobareu, donchs, senyor Griffard, que soch massa tafanera. Però dels nostres pecats aquest es el més menut y consentit; pobres d'ones! Us he sentit parlar d'aquesta bruixa... la Voisin: es ben bé el seu nom?

GRIFFARD

La Voisin, si senyora!

MONTESPAN

Y m'ha semblat entendre que havieu descobert a casa seva trasses de no sé quina mena de ceremonial...

GRIFFARD

La missa negra!

MONTESPAN (*burlantsen.*)

Per Déu, senyor abat: de serio existeixen encara aquestes farses?

GRIFFARD

Y tant, senyora, y tant!

MONTESPAN

Jo creya qu'eren coses de l'antigor, llegendaries!...

GRIFFARD

Excuseume...

MONTESPAN

Vos creyeu que...

GRIFFARD

N'estich segur.

MONTESPAN

No es possible... Has sentit, Desoeillets?

DESOEILLETS

Si, senyora.

MONTESPAN

Y còm pot ser que n'estigueu segur?

GRIFFARD

Pel testimoni d'un amich que ha assistit a una de elles, precisament de la que's tracta. (*Moviment de Montespán y Desoeillets.*)

MONTESPAN

Haveu dit?...

GRIFFARD

La d'ahir, a casa la Voisin.

MONTESPAN (*torbada:*)

El vostre amich devia estar de broma.

GRIFFARD

Per què, senyora?

MONTESPAN (*descuydantse:*)

A no ser que fos ell un dels dos oficiants...

GRIFFARD

He dit jo qu'eren dos?

MONTESPAN (*volguent dissimular:*)

De sobres se sab qu'en tota missa...

GRIFFARD

Precisament. Trobantse ausent el qui devia ajudarla, un tal Lessage, la Voisin va reemplaçar-lo de cop y volta per un amich que tenia a mà.

MONTESPAN (*inquieta:*)

¿Y es ell?...

GRIFFARD

El qui va aguantar el ciri per en Lessage.

MONTESPAN

Oh! (*Moviment retingut per Desoeillets.*)

GRIFFARD

(*que fa com qui no se'n adona*)

Sí! Evidentment, un abús de confiança, però, després de tot, un testimoni com un altre qualsevol!

MONTESPAN (*ab veu baixa:*)

La Voisin es una trapella, y el vostre amich...

GRIFFARD

Ah, senyora. Cregueu que no esperava veure tot lo que va veure, de quin detall no me atreviria a fervosen relat. Un cop allà no va poguersen escapar, tant menys, quan se trobava complertament fascinat, heusaquí just el mot: fascinat!

MONTESPAN

(*una mica tranquilisada:*)

De tots modos ignora qui va ser l'heroína de l'aventura.

GRIFFARD

Al menys no l'anomena.

MONTESPAN

Còm voleu que sapigués el seu nom? Devia dur la màscara posada... suposo!

GRIFFARD

Sí, la duya posada.

MONTESPAN

No va poguer descobrir la seva fas?

GRIFFARD

Es lo sol que no va descobrir d'ella.

MONTESPAN

Y aixís no sab en absolut qui era.

GRIFFARD

No obstant, pretent, casi, casi, haverla reconegut.

MONTESPAN

Ahont?

GRIFFARD

Aquí... fa un instant.

MONTESPAN

Y... per quíns indicis?

GRIFFARD

La mida, el conjunt de la persona, els més seductors cabells rossos...

MONTESPAN

Aquí no's veuen més que cabells rossos...

GRIFFARD

Y sobretot la veu: altívola, imperiosa, massa personal per no ser reconeguda; en tot y que's va guardar d'enrahonar!

MONTESPAN

Còm pot ser, donchs?

GRIFFARD

Per una exclamació que va escapàrseli, suficient per ser descoberta avuy.

MONTESPAN

Y aquest es el sol indici?

GRIFFARD

Oh! Excuseume, encara n'hi ha un altre. El diable, segons diuen, se complau marcant ab una cremada la carn de ses devotes. No va mancar a la seva habitut! El meu amic se trobava en tal estat de turbació, que tremolós de mans, va deixar caurer del ciri que aguantava una gota de cera bullenta damunt la espatlla núa de la dama... qui ha tingut d'amagarse la cremada ab una esplendent piga postissa en son lloch. (*L'indica damunt la seva espatlla, el lloch ahont se li veu la piga a la de Montespan, qui sens afectació l'ha mitg coberta jugant ab el seu vano*).

MONTESPAN

No crech que aquesta piga pugui trahirla y si el vostre amic no'n sab d'altres en contra d'ella!...

GRIFFARD

«Contra d'ella!» Oh, senyora, què diheu! No té pas l'intenció d'escampar aquesta aventura. Es massa galant home y professa massa bé'l culte a la bellesa per deixar de sentir certa reconeixense envers aquella que li varen permetre admirar tan generosament!

MONTESPAN

En fi!...

GRIFFARD

El seu cas es ben semblant al d'Acteon, quan va sorprendre Diana al bany, y si Acteon,

jove y hermós, no va alcansar gracia davant la deesa, irada, el meu amich ni hermós, ní jove, no pot esperar mereixer el seu perdó!

MONTESPAN (*rihent per forsa*)

Ah! ben cert que no! Y suposarho tant sols, ja es quasi una insolencia!

GRIFFARD

Una solució hi hauría!

MONTESPAN

Ah!

GRIFFARD

Que podría conciliarho tot!

MONTESPAN

El seu silenci, no es cert?

GRIFFARD

Vostè ho ha dit.

MONTESPAN

Vaja, donchs! Esperava l'oferta! No la trovo honesta, però al menys es ben franca! Y què vol el vostre amich, quín preu senyala a la seva discreció?

GRIFFARD

Res per ell

MONTESPAN

Res? Ni diners, ni colocació, ni...

GRIFFARD

Res.

MONTESPAN

Aleshores, no ho entençh.

GRIFFARD

Avans que tot, ha volgut obtenir la certesa de que no s'errava respecte a la persona de qui's tracta, per, un cop ben segur, intercedir

(*aprofitansen*) en favor d'una dòna jove per la que se sent vivament interessat.

MONTESPAN

Quí es ella?

GRIFFARD

La senyoreta d'Ormoize.

MONTESPAN

Aquesta seguidora?

GRIFFARD

De la que se sospita, equivocadament, que ha servit a la senyoreta de Fontanges una tassa de llet enmatzinada!...

MONTESPAN

Equivocadament! Còm ho sabeu vos?

GRIFFARD

Sí, equivocadament!... Però lo que pot millor donar la rahó a tota aquesta faula, es l'error del senyor de La Reynie, qui creu sincerament veure en la d'Ormoize la dama de la nit passada. (*Moviment de Montespan y Desoeillets*).

MONTESPAN

Vetaquí una cosa xocantal

GRIFFARD (*mira a Desoeillets*)

Molt! molt xocantal! Per poch que La Voisin —y es cosa de preveure— siga instada a callar la veritat y que confirmi aixís les sospites del senyor de la Reynie, la pobre noya està perduda; donchs fins suposant que l'accident no anés més enllà, seria sempre mirada per la gent com la suposta autora d'un atentat abortat.

MONTESPAN

Y bé?

GRIFFARD

A menys que la gran dama ab la que se li dispensa l'honor de confóndrela, sentint pietat per ella, posés a servey la seva reyal influencia per evitarli tot enemich present y avenir

MONTESPAN

En quín cas?

GRIFFARD

El meu amich, satisfet, ignoraria per complert quí era la dama de la missa negra.

MONTESPÁN

Mentres que en el cas contrari...

GRIFFARD

Ho dirà tot.

MONTESPÁN

Al senyor de La Reynie.

GRIFFARD

Al Rey.

MONTESPAN

Sens proves que l'apoyin!

GRIFFARD

No n'han de mancar.

MONTESPAN

(En un esclat de riure)

La cremada, no es cert? Y l'imbècil se pensa ser cregut?

GRIFFARD

Justament es lo que's pensa l'imbècil!

MONTESPAN

Y bé, tota vegada que no ha tingut la prudencia de callar. *(S'aixeca; Griffard y Desoei-llets també. Ella amenassadora).* Digueu al vos-

tre amich que si vol ser posat a la roda de viu en viu y en plena plassa pública per complicitat ab els crims de La Voisin, no té de fer més que lo que va fer Acteon.

GRIFFARD

Convertit en serp!...

MONTESPAN

Sí. (*Desoeillets li tira el mantell damunt les espatlles*).

GRIFFARD

Ab tots els gossos de la dama darrera d'ell.

MONTESPAN

Pot esperarho!

GRIFFARD

Sí, però no ho esperarà!

MONTESPAN

Veurém. Bona nit l'abat.

GRIFFARD

Oh! senyora, per bona que la tingui, may enclourà l'encant de la darrera passadal (*Saluda y vá cap al buffet a dreta ahont se fa servir per beure*).

MONTESPAN

¡Miserable! Es un fossar a la Bastilla o a Bicêtre lo que't call

DESOEILLETS

Millor qu'això! (*La Marquesa va cap al fons pel mitg en direcció als gentilshomes y dames qu'esperen sa sortida per saludarla. Aixís ho fan mentres la voltan. A Fabiá qui ha reaparescut per el costat esquerra y al qui Desoeillets fa signe d'aproparse a l'avant escena diu aquesta ab veu baixa*). Ab els meus dos portants d'antorxes, esperaréu aquest abat a la sortida del parch, y a la vinguda de la Reyna el ma-

segueu a cops fins deixar-lo mort. Es ordre de la senyora y passi lo que passi, res tenu de temer. Està ben entès?... vésl... *Fabiá les segueix cap a la sortida de mà esquerra*).

MONTESPAN

(Als seus, afalagadora).

Bona nit, senyors! Aném! Desœillets! *(Surten per la esquerra, seguides de Fabiá, de dames, de la Marquesa y gentils homes. Tots els cortisans se retiren per dreta)*.

ESCENA IV

GRIFFARD, CRIATS

(Des que la senyora de Montesper ha sortit els lacays comensen a apagar llums y a desparar tot el servey del bufet, omplint grans paners d'objectes de valúa).

GRIFFARD

(Qui no s'ha adonat del apart de Desœillets y Fabiá, mentres feya com qui assaboria 'l vi d'Espanya).

Què podia dir la camerista de la Marquesa a n'aquell sapat minyó que'm recorda 'ls meus companys de galera? *(Deixá 'l vas damunt el bufet)*. No m'agrada gaire tot això! *(Travessa la escena y va per sortir cap a la reixa de mà esquerra, després s'atura, y es dirigeix cap a la de mà dreta)*,

MAITRE D'HOTEL *(tancantli el pas)*

Excuseu, senyor, ahont aneu?

GRIFFARD

Me'n vaig!

M. D'HOTEL

(indicantli la sortida de má esquerra)

Es per allà la sortida. En aquest costat hi ha el palau!

GRIFFARD

(Mirant de lluny la sortida esquerra).

¿Per allà?

CRIAT

Sí! Seguiu el caminal dels violers, fins la reixa del Drach! *(Va cap al fons a donar ordres. Griffard es dirigeix cap a la reixa d'esquerra, y s'atura. Tot llum es apagal y el parch es completament fosch, negre.*

GRIFFARD

Hum! Es ben fosch cap aquí y ben desert també, y més fosch y més desert encare en el boulevard! *(Torna y va cap al Maitre d'hotel, a mà dreta prop el pilà ahont apresca als lacays)* Digueume, amic meu *(el Maitre d'hotel es tomba)*. ¿No puch sortir per enloch més que per allà?

M. D'HOTEL

Cap més sortida. Doneuvos press, senyor: hem de tancar! *(A mitja veu mentres va cap al fons y a un dels seus homes, mentres Griffard va cap a l'esquerra)*. ¿Què li passa a n'aquest subjecte que li costa tant d'anársen?... *(Va cap a la dreta y fa signe als seus de vigilar l'abat)*.

GRIFFARD

(Vá cap a l'esquerra y s'atura de nou mirant la foscó del defora)

¡Diable! ¡diable! ¡diable!... Al primer pás que dongui en sent a la foscúria se'm tiren al damunt, m'apallissen... y sens armes per defensarmel! *(En aquest moment un dels criats qu'ha colocat l'argent del servey a un dels paners, coloca rápidament aquest damunt d'una*

cadira a mà dreta. Al so de l'argent, Griffard es tómba y guayta). ¡Ah! quíaa pensadal (El criat se'n va cap al fons deixant el paner en el lloch indicat. Griffard s'hi apropa aparentant péndrer tota mena de precaucions, soljat per els criats a una senyal del Maitre d'hotel. Griffard prén del paner una gran cullera d'argent y se la entafora a la butxaca, el mánech sortint per ell. Després se'n va ràp'dament cap el reixat de mà esquerra. Tots els criats que han vist tal maniobra venen cap a n ell y el volten).

MAITRE D'HOTEL (tancantli el pas)

Eh! L'Abat! L'Abat! Poch a poch!

GRIFFARD

Si es servit?

TOTS

(voltantlo y tots a l'hora)

Senyor l'Abat, ahont aneu tant depressa?
Us trencareu la nou del coll.

GRIFFARD (fingint confusió)

¡Senyor! Senyors! Jo us prech que...

M D' HOTEL

(El fa tombar, li treu la cullera de la butxaca y la mostra. Rialles fortes).

Permeteu, si us plau!

GRIFFARD

Ah! mon Deu! Senyor, es possible? ¡Quina distracció! (Al crit del Maitre d'hotel una patrulla de quatre guardes francesos, apareix per mà dreta venint del palau).

SARGENT (signant l'Abat)

¿Aquest?

TOTS

Sí. (Seguint una senyal del sargent, els quatre guardes formen, deixant l'Abat en mitj d'ells).

GAIFFARD

Oh, cel! M'agafeu?

TOTS

(cargolantse de tant riurer)

Se n'estranya!

SARGENT

(indicantli la porta esquerra)

Aném, senyor l'Abat, si us plau!

GRIFFARD

Senyor, pietat, gracia!

SARGENT *(als criats)*Feu lloch! *(als guardes)*. Marxém

GRIFFARD

(tranquilament desde 'l seu lloch y per ell mateix.)

Are ja puch sortir del tot tranquil! *(Surt ab els guardes y entre la més gran alegria de tots els criats).*

TELÓ

QUART ACTE

EL SENYOR DE LA REYNIE

La cambra ofici del senyor de La Reynie al arsenal: al fons dugues portes parelles, l'una a dreta, porta d'entrada, l'altre a esquerra porta de l'oficina Sagot. Entre elles una gran xemeneya damunt decorada d'un trofeu esculpit, a dreta, segon terme, porta lateral que conduheix a la Bastilla, a esquerra segon terme petita porta secreta, una gran taula al mitg de la escena cap a la esquerra, voltada de quatre cadires a cada costat de la porta de mà dreta. Es dia.

ESCENA I

LA REYNIE, DESGREZ Y DOS ORDENANSES

El PRIMER ORDENANSA arranja papers damunt la taula. LA REYNIE entra per la porta dels fons dreta, la que's oberta de bat a bat per el SEGON ORDENANSA. Dóna'l barret y el bastó al PRIMER ORDENANSA qui s'apropa d'ell.

REYNIE

Desgrez es aquí?

ORDENANSA

Sí, monsenyor, a la oficina del senyor Sagot.

REYNIE

Pregueuli de venir. (*Examina'ls papers de damunt la taula, mentres l'Ordenansa va a la porta de Sagot que's oberta, y se'l veu fer signe a Desgrez. Aquest apareix y va cap a La Reynie al qui saluda mentres l'Ordenansa se'n va*). L'Abat Griffard no ha vingut mentres he sigut fora?

DESGREZ

No, senyor.

REYNIE

S'hauria d'anar a casa seva.

DESGREZ

Inútil, senyor. He rebut això d'ell, que no ha deixat de sorpendrem! (*Li indica un paper escrit damunt la taula. La Reynie l'agafa*).

REYNIE (*llegint*)

«Caríssim Desgrez: soch a Versailles pres, per haver robat.» Per haver robat? (*Segueix*

llegint). «Supliqueu al senyor de La Reynie que'm fassi conduhir a París en cotxe y ben guardat». Què vol dir tot això?

DESGREZ

Per mí mateix, senyor, he donat ordre a dos dels meus homes d'anar a Versailles degudament autorisats per conduhir aquí l'Abat Grifard en cotxe y ben guardat seguint els seus desitjos. Penso que no podem trigar gaire a veurel.

REYNIE

Prevenime tot seguit que arriui. (*Desgrez va cap al fons y surt per la porta de Sagot, en el moment que s'obra per complert la gran porta d'entrada y s veuhen Louvois y Colbert donant als criats llurs bastons y barrets*).

ESCENA II

LA REYNIE, LOUVOIS y COLBERT

REYNIE

(*Anant davant d'ells y cap a mà dreta*)

Arribo ara mateix de Saint Germain, senyors, ahont el Rey m'ha fet sabedor d'aquesta vostra visita al Arsenal, visita que tant m'honora.

LOUVOIS

Sa Magestat, senyor, seguint els desitjos de la senyoreta Fontanges qui no creu de cap manera ab la culpabilitat de la seva senyoreta de honor, ens ha designat al senyor Colbert y a mi perque assistissim al interrogatori que fareu a la senyoreta d'Ormoize, avants de donar com definitiva la seva arrestació. (*Va cap a esquerra prop la taula*).

REYNIE

Des que he arribat l'ordre ha estat donada de ferla compareixer davant vostre.

COLBERT (*fa com Louvois*)

El senyor d'Aaquin assegura que la senyoreta de Fontanres se troba fora de perill.

LOUVOIS

L'atentat no es per això menys condemnable.

REYNIE

Ben cert que no.

COLBERT

(*Assegut a la cadira de mà dreta de la taula*)

Decididament, senyor, sa Magestat retira del parlament d'exàmen aquest deplorable afer?

REYNIE

Sa Magestat, senyor ha designat aquest matí, els dotze membres de la «Cambra Ardent» que la instruiràn presidits per el senyor de Boucherat, tenint per concellers relators el senyor de Bezons y vostre servidor, y per escribent el meu secretari particular senyor Sagot. La cambra no estarà constituída avans de tres dies. A Vincennes desde aquest matí's procedeix als primers interrogatoris que'l senyor Sagot me deurà fer a mans ben aviat.

LOUVOIS

Y es positivament un cert diarista qui us va revelar l'existencia d'aquesta càbala? *S'asseu davant la taula. Colbert a dreta de la mateixa.*)

REYNIE

(*passant darrera Colbert per anar a seurer a la cadira mes enllà de la taula.*)

L'abat Griffard, si senyor, professor de filo-

sofia y belles lletres, evadit de galeres, ahont se trobava per ordre vostre. (*S'asseu.*)

LOUVOIS

Vaig fer ben bé d'enviarli si allà va poguer descobrir tot això.

REYNIE (*somrient:*)

Es aquesta una satisfacció a la que, segurament, ell refusaria d'associarshi.

COLBERT

El Rey coneix aquest detall?

REYNIE

Els coneix tots, fins el de certa cerimonia de la que'l senyor Griffard va serne testimoni. Aquesta nit l'haig de presentar a Sa Magestat que vol ell propi interrogarlo. (*El segon ordenansa obra discretament la porta d'entrada.*)

ORDENANSA

El senyor cavaller de Tralage.

REYNIE

Podeu ferlo passar. (*S'aixeca. Hector entra y saluda profundament a Louvois y Colbert.*)

ESCENA III

Els mateixos y HECTOR

REYNIE

(*anant prop d'ell y presentantlo*)

El meu nebot, cavaller de Tralage.

LOUVOIS

Tinch el gust de veure freqüentment al senyor a casa la senyora de Maintenon.

COLBERT

Qui s'honora forsa ab la seva companyia.

REYNIE

Ell es aquí per afirmar si n'hi dóna motius Seyèu, Hector. (*Indicantli una cadira qu'es a primer terme dreta y que l'ordenansa ha aventusat d'enllà del mur.*)

ESCENA IV

Els mateixos, després SAGOT

ORDENANSA

(*obrint la porta a Sagot:*)

Senyor, el senyor Sagot acaba d'arribar.

REYNIE

Qu'entri. (*Entra Sagot ab papers dessota'l bras. L'ordenansa s'en va, tancant la porta. Presentantlo:*) El senyor Sagot, escribent de la cambra ardent. (*A Sagot, que deixa els papers damunt la taula.*) Són els interrogatoris?

SAGOT

Si, senyor.

LOUVOIS

La Voisin ha parlat?

SAGOT

No, senyor, y la seva actitud es ben diferenta de la dels altres acusats. Afecta la més gran tranquil·litat; canta, riu, beu! Això es perfectament comprensible. Se li ha trobat al damunt un paper ab aquestos mots: «Calleu y se us salvarà.» (*A la Reynie, a mitja veu, mentres Louvois y Colbert s'aixequen y enrahonen a dreta de la taula. Hector veyentlos drets, també s'aixeca.*) El senyor de Bezons reclama vostra atenció sobre'ls passatges marcats ab tinta vermella, que revesteixen una gravetat excepcional. Desitjaría conferenciar ab vos, respecte

als mateixos, abans que haguessiu vist de nou a Sa Magestat.

REYNIE

Bé! Me n'ocuparé dintre un instant! (*Li indica la cadira a esquerra de la taula*). Seyèu, senyor Sagot, arribèu al punt per pendre notes. (*Sagot s'instala per escriure*).

DESGREZ

(*Entrant per la dreta*)

La senyoreta d'Ormoize es aquí, senyor.

REYNIE (*a Desgrez*)

Esperèu. (*A Hector tot passant davant la taula*). He sapigut, cavaller, per una indiscreció del senyor de Cessac; que's va trobar ab vos el dissapte, après mitg dia, a casa la Voisin, en el moment que'n sortia la senyoreta d'Ormoize... Per què no m'ho havíeu dit?

HECTOR (*confós*)

Cessac, senyor, afirma lleugerament. Jo no vaig dirli que hagués reconegut, sino que m'havia semblat reconeixre la senyoreta d'Ormoize.

REYNIE

Es dir, Hector, que per generositat, no haveu volgut revelarnos aquesta visita clandestina que feya caure al damunt d'ella una càrrega de les més terribles?...

HECTOR

Mon Deu... Senyor...

REYNIE

Mercès a la vostra discreció, tenim el dret de creure que temeu la veritat per ella (*Moviment d'Hector*). Es lo suficient. (*A Desgrez*). Introduhiu la senyoreta d'Ormoize.

ESCENA V

Els mateixos y SOLANGE

COLBERT y LOUVOIS *estàn asseguts a dreta de la gran taula.* LA REYNIE *davant la mateixa.* HECTOR, *a la cadira de ma dreta,* DESGREZ *fa entrar a SOLANGE.*

REYNIE

Seyèu, senyoreta. (*Solange s'assèu a la cadira del fons que Desgrez l'hi ha apropiat*). No crech tenirvos de recordar del crim que se us acusa?...

SOLANGE

Ben injustament; senyor, jo us ho asseguro!

REYNIE

Desentrellemho! El dissapte après mitg dia, vareu anar a casa la Voisin. El senyor de Tralage us hi va trobar.

SOLANGE

Sí, senyor.

REYNIE

Y perquè us amagavau als seus esguards?

SOLANGE (*emocionada*)

Era per ell que hi anava, senyor.

REYNIE

Pero... l'objecte d'aquella visita?...

SOLANGE

Estava molt trista, senyor, trista y descoratjada. Anava per consultar a n'aquella dòna, com tantes d'altres hi anaven, per sapiguer

si'm restava encara alguna esperança de retrovar la meua felicitat.

REYNIE

Es a dir: l'amor del cavaller de Tralage.

SOLANGE

Sí, senyor.

REYNIE

Prendat d'un altre dòna?

SOLANGE

Sí, senyor.

REYNIE

Per la que vos, naturalment, sentiau gelosía, odi.

SOLANGE

Oh! gelosía, sí senyor, ho confesso y es ben natural, però odi no, ni crech haver donat motius pera suposarho.

REYNIE

No obstant, abir matí deyau a la senyoreta Còetlegon: «Ahl dintre poch dies no'm farà sofrir més.»

SOLANGE

Sí, senyor, y es que després la visita a la Voisin, contava ans de vuyt dies, abandonar el servey de la senyora.

REYNIE

Y donchs, què! Vareu demanar a n'aquesta dòna algun elixir, o alguns polvos!...

SOLANGE

Oh! No senyor, no!... Va ser ella que'm proposava un filtre per fer beure a la senyora. Però vaig refusarlo tement que pogués ferli mal.

REYNIE

Aleshores, si no era per rebre aquest filtre de mans seves, perquè vareu tornar a casa la Voisin el mateix vespre, cap a les vuyt?

SOLANGE

Jo, senyor?

REYNIE

Sí.

SOLANGE

Però si no hi vaig tornar, senyor.

REYNIE

N'esteu ben segura? Encara no haviau retornat a Saint-Germain a l'hora que us dich.

SOLANGE

No, senyor.

REYNIE

¿Ahont erau, donchs?

SOLANGE

Abans de partir, vaig entrar a l'Iglesia Saint Roch, per fer la meva salutació.

REYNIE

Y vareu ser vista per algú que pugui darne fè?

SOLANGE

Que jo sápig, no senyor.

REYNIE

(Després d haver cambiat esguards ab Louvois y Colbert).

Aixís, donchs, cap proba apoya lo que diheu. No confoneu pas la salutació a Saint Roch ab algun cerimonial de caràcter ben distint a casa la Voisin? La missa negra?

SOLANGE

Oh!

REYNIE

Sabeu lo qu'es?

SOLANGE

N'he sentit parlar, senyor, com d'una cosa horrible que's fa en honor del dimoni. No'n se altra cosa.

REYNIE

Y bé. No obstant hi ha certs indicis que fan suposar, que a les nou de la nit assistieu a una d'aquestes misses diabòliques a casa La Voisin.

SOLANGE

Jo? ¡Quin horror!

REYNIE

Per prepararhi les matzines que l'endemà tiraveu dins la tassa de llet.

SOLANGE

Es fals, es fals, senyor! Y es absurd! Hem passat el dia al costat de la senyoreta de Fontanges qu'està malalta. La cuydo dia y nit, li dono begudes a cada moment, les pocions ordenades per el senyor d'Acquin jo las hi dono. Hem seria ben fàcil ferli una mala passada quan soch sola ab ella, sens que ningú pogués sospitarho. Hauria sigut tan estúpida de cometre tal acte davant la gent per ferla sofrir y gemegar en presencia de testimonis!... perque tot seguit s'hagués pogut dir de mi com s'ha fet ara sens motiu: «Es ella la enmatzinadora!... Heusela aquí!... Es ella! es ella!...» (*cau asseguda y plora*).

LOUVOIS

Potser no contaveu ab un efecte tan ràpit...

COLBERT

Y aquella llet treta del buffet Reyat, inspiraba menys sospites que una poció a la capsalera de la malalta.

SOLANGE

Ah! Deu! Ab semblants rahons qui no pot passar per culpable?

REYNIE

En fi. Negueu l'haver tornat a casa la Voisin durant la nit d'aquella mateixa tarda?

SOLANGE

Si. Ho nego. Sí, si, ho nego,

REYNIE (*a Desgrex*)

Feu entrar la persona qu'es allà. (*Desgrex va a la porta del fons qu'obre y fa passar a la Desoeillets qui ve per mà dreta. Solange sens aixecarse se tomba y la mira com petrificada*).

ESCENA VI

Els mateixos y DESOEILLETS

REYNIE

(*Dictant a Sagot, mentres Desoeillet saluda de lluny a Louvois y Colbert*)

María Desoeillets, senyoreta seguidora de la Senyora de Montespán... Tingueu l'amabilitat senyoreta de referir als senyors. lo que vau dir-me respecte a la senyoreta d'Ormoize.

DESOEILLETS

La tarda del passat dissapte, la senyora de Montespán m'havia tet l'encàrrech d'algunes comissions per París, pujava pel carrer Poissonnière dins el cotxe, cap a les nou serien, y anava en direcció del boulevard quan vaig veurer sortir a la senyoreta del carrer de Beau-regard.

SOLANGE

Jo?

DESOEILLETS (*sens mirar-la*)

Oh! Prou la vaig reconèixer! Ni duya màs-
cara ni feya nit encare.

SOLANGE

Vareu vèurem a mí? A l'hora que dieu me
vareu veure?

DESOEILLETS

Vaig suposar el cas, ater d'alguna galante-
ria, y per discreció vaig seguir el meu camí
fent semblant de no haver-la vista!

SOLANGE

Però... si no era jo.

REYNIE (*a Desoeillets:*)

N'esteu ben segura?

DESOEILLETS

Oh! Senyor! La vaig veure com us veig!

SOLANGE (*aixecantse:*)

Es fals, es fals! Ah! La mala dòna, que'm
mata ab ses mentides.

REYNIE (*a Desoeillets*)

Afirmeu donchs?...

DESOEILLETS

Afirmo qu'era la senyoreta!

SOLANGE

Y jo juro qu'ella ment!

DESOEILLETS

Juro que dich la veritat.

SOLANGE

Ment! Ment! Ah! Malhaurada! Hem pert.
Quin mal us he fet?

DESOEILLETS

Y quina rahó tindria jo per mentir?

REYNIE

Vaja, declaren.

LOUVOIS

Declareu, donchs...

COLBERT

Per mereixer pietat!

SOLANGE

No'n vuy de pietat! Vuy justicial! (*cau de nou asseguda*).

LOUVOIS

No la obligueu a declarar per forsa!

SOLANGE (*plorant*)

Ah! Si'm tracteu crudelment, declararé tot lo que voldreu. Però això no'm privarà de ser innocent!

REYNIE

Prou n'hi ha! (*a Desgrez*) Feu conduhir la senyoreta a la Bastilla. (*Desgrez va cap a ella*).

SOLANGE (*aixecantse vivament*)

No! No ho vuy, deixeu-me! Deixeu-me!... (*apartant a Desgrez*) Senyor! Senyor! Soch innocent! Ho juro per la salvació de la meva ànima. Davant de Deu qui m'espera y'm castigarà si menteixo!

REYNIE

Desgrez!

SOLANGE (*fent lo mateix*)

No! No! (*va cap a Hector que s'ha aixecat*). Senyor per pietat defenseu-me! No deixeu que aquest home se m'enporti. Vos sabeu prou be si soch dòna per matar a qui siga, vos ho sabeu. Diguéu-helshil! (*s'arrapa al bras de Hector tot trasbalsat, qui s'aixuga'ls ulls sense mirarla. Ella fa crit y deixa caure el bras*). Ah! també ho creyeu... De mí? Això!... Vos!... Vos!...

(a Desgrex) Oh! Deu! Conduiume, conduiume, y feu de mí lo que volgueu! (*Desgrex la condueix tot sanglotant. Van cap a la dreta. Hector cap a la porta del fons, y la segueix ab l'esguard*).

ESCENA VII

Els mateixos, menys SOLANGE y DESGREZ

REYNIE

(a Hector mentres s'enporten a Solange)

Podeu retirarvos, Hector. Però en tot això, hi tenui també la vostra part de culpa.

HECTOR (*emocionat*)

Ah! Senyor! En tota la vida no m'ho perdonaré! (*s'en va pel fons; la porta s tanca darrera d'ell*).

REYNIE

(a Louvois y Colbert)

Y bé, senyors, esteu convenuts com jo mateix. (*a Desoeillets*) No us vuy retenir més senoreta (*Desoeillets saluda y va per sortir per la porta del fons. En el mateix moment s'obre la porta y apareix Griffard que li tanca l pas. Ella recula inquieta tombantli la cara. Mentres tot lo que segueix Griffard fa un pas en avant, Desoeillets espera qu'ell avansi per passar darrera d'ell, però recula com qui no s'enadona, tancantli la retirada*).

ESCENA VIII

Els mateixos y GRIFFARD, menys Hector

REYNIE (*a Louvois y Colbert*)

Es el nostre Abat! Entreu, entreu, senyor

Griffard, ja hem acabat. Què ha sigut donchs, lo d'aquest robo?

GRIFFARD (*indicant Desoeillets*)

Ningú os podrà informar millor d'aquest afer, que la senyoreta aquí present.

DESOEILLETS (*molt torbada*)

Jo?

REYNIE (*sorprès*)

La senyoreta Desoeillets?

GRIFFARD

Ella mateixa us ho dirà, que després de certa conversa ab certa dama, vaig creure convenient ferme escoltar per una patrulla de guardes francesos.

REYNIE (*a Desoeillets:*)

¿Sentiu?

DESOEILLETS

¡Senyor! Senyor! no cregueu un sol mot de quan diu aquest home!

GRIFFARD (*molt tranquil*)

Jo no dich rès! us deixo dir.

REYNIE (*a Desoeillets*)

En fi, que hi ha donchs, entre ell y vos?

DESOEILLETS

(*Exasperada per el somriure de Griffard, triturant sa presa.*)

Hi há... oh! Aquest Abat es un rufià! senyor... un impostor que ha jurat la nostra pèrdua!

REYNIE

Nostra?

GRIFFARD

Molt bé, caríssima... Apal continueu. Digueu, digueu!

DESŌEILLETs (*entre dents*)

Ah! dimoni!

REYNIE

La pèrdua de quí? Responeu d'un cop. *La nostra*, la de quí?

DESŌEILLETs

La meva! y...

REYNIE

La de quí?

DESŌEILLETs

La de la meva senyora! (*Exclamació de Colbert y La Reynie*).

LOUVOIS

La de la vostra senyora?

DESŌEILLETs

A qui amenassa denunciar per el present afer...

REYNIE

De les matzines... Denunciar?

LOUVOIS y COLBERT

¿La Marquesa?

GRIFFARD (*tranquilament*)

Ja està. Mercès, senyoreta, per haverme es-talviat tant engorrosa tasca.

LOUVOIS

Però es absurd!

COLBERT

Aquest home es boig!

DESŌEILLETs

Oh! No es boig! Però... (*Sagot mentres lo que segueix ha obert uns papers dels que ha portat, y a les darreres répliques ha remès a La*

Reynie un dels interrogatoris, tot senyalantli un-passatge perque'l llegeixi.

REYNIE

Excuseu, senyors, us ho prech (*a Desgrez*).
Desgrez, conduhiu la senyoreta!

DESGREZ

Lliure?

REYNIE

Secretament y ben guardada. (*Estupor de Louvois y Colbert*).

DESOEILLETS

Jo?...

REYNIE (*a Desgrez*)

Anèu, anèu!

DESOEILLETS

(*Conduhida per Desgrez, cap a la sortida de mà dreta*).

Oh! aquest home! aquest home! (*a Griffard tot sortint.*) Ah, miserable, ben car ho pagareu!

ESCENA IX

(*Els mateixos, menys DESOEILLETS y DESGREZ*)

LOUVOIS (*vivament a La Reynie*)

Què vol dir tot això?

REYNIE

Digneuvos escoltar, senyor, aquest paragraf del interrogatori de la filla Voisin, que el senyor de Bezons senyala per cridar-me l'atenció. (*Llegeix. Louvois s'asseu de nou a la maieixa cadira que ocupava. Colbert fà altre tant a dreta de Louvois. La Reynie s'asseu davant la taula*).

A la pregunta «ahont erau aquest matí quan la vostre mare ha sigut detinguda?» .. la filla de la Voisin, que aquesta nit ha intentat escanyarse a la presó, després de moltes dificultats es decideix y respon aixís: «Es a Saint Germain a portar els polvos preparats durant la nit després de la missa negra.»

GRIFFARD

(Qui s'ha mantingut a distancia fons dreta)
Oh! *(El seu moviment fa lleugerament tombar el cap a Louvois y a Colbert Ell resta quiet).*

REYNIE *(continuant la lectura)*

Pregunta: «Portarlos aquí?» Resposta: «A la senyoreta Desoeillets» Pregunta: «Qué son aquets polvos?» Resposta: «Polvos per conservar l'amor del Rey a la senyora de Montespan» *(Deixan l'interrogatori damunt la taula. Moviment de Colbert y Louvois que s miren. Griffard rà cap a la esquerra de la taula).*

COLBERT

Y bé... aquesta noya dirà lo que vulgui!

LOUVOIS

Sens dupte.

REYNIE

(Davant el qui Sagot ha colocat altre fulla de paper senyalantli un nou passatge)

Altre interrogatori, el de l'Abat Guibourg. Confessa haver dit durant la nit del dissapte al diumenge, la missa en qüestió *(indica a Griffard d un cop d'ull)* per la senyora de Montespan, coberta d'una máscara com ho ha fet diverses vegades desde fa alguns anys *(coloca'l paper damunt la taula)*. Segueixen detalls que passo per alt.

COLBERT

¿Y com sab que la dama de la máscara era la de Montespan?

LOUVOIS

Això es!...

REYNIÉ

(a qui Sagot ha remés un paper, aquest cop tots dos de cara al públich).

Aquí tenguí la resposta: «A una de les primeres misses, vaig fer passar sota 'l calser un escrit damunt pergamí verge concebut en aquestos termes: Demano que l'amor del Rey me siga constant, que deixi 'l llit y la taula per mí, que pugui ser cridada als seus consells, que 'ls meus fills sigan reconeguts prínceps y la Reyna siguent repudiada jo pugui esposar al Rey!» Aquest text no's pot aplicar més que a la senyora de Montespan. Ademés una nota de la senyora de Bezons, explica que la serventa Margot, Lesage, Marguerite, Voisin y la Filastre, altre endevinaire, confirman idèntichs fets, ab consemblants details, y donant dates iguals!

LOUVOIS

Y es que tots els pillastres se cònjuren per mentir, esperant que ningú s'atrevirà a seguir un procés tant comprometedor per la senyora de Montespan?

COLBERT

O senzillament per guanyar temps?

REYNIÉ

El senyor de Bezons ha previst aquesta objecció y la refuta: «Els acusats d'ensà la seva detenció han permanescut incomunicats y han sigut interrogats separadament. Cap acort ni comunicació possible.»

COLBERT

Ara; però podien estar conjurats per endavant.

REYNIE

(Senyalant Griffard qui escolta tranquilament)

Siga! Però l'Abat Griffard no es pas del complot.

LOUVOIS

(Tombantse cap a ell)

Es dir, que vos, acuseu formalment a la Marquesa?

GRIFFARD

Ah! Sí. L'acusol...

COLBERT

Reconeixeu en ella la dama de la màscara?

GRIFFARD

Absolutament.

LOUVOIS

Y li haveu dit?

GRIFFARD

Clarament.

COLBERT

Y ella hi convé?

GRIFFARD

No!

LOUVOIS y COLBERT

Ah!

GRIFFARD

Y sí! No, voluntariament! Sí, sens volguer. Després de lo qual m'ha amenassat ab ferme matar a bastonades si pronunciava el seu nom!

COLBERT

No més que per una sospita?

LOUVOIS

Sens proves definitives?

GRIFFARD (*ab forsa*)Sens proves? Ne tinch una de fa un instant
y aquesta es formidable!

LOUVOIS

Quína!

GRIFFARD

Permeteu que me la reservi per el provable
cas de la meva propria defensa.

COLBERT

Preveyeu el cas?

GRIFFARD

Oh! Senyor, quan un pobre diable com jo's
posa en front de tant poderosa persona, pot
esperarho tot! Ho espero, donchs, y'm pre-
vinch!

LOUVOIS

*(S'aixeca com Colbert y la Reynie. Sagot tor-
na la cadira prop la taula y va cap a la porta
de la seva oficina).* Hem de parlar Que'l se-
nyor Griffard y'Sagot ens deixin sols un ins-
tant.

REYNIE

*(Cap a la porta esquerra de la taula)*Senyor Griffard, tingueu la bondat d'es-
perar un moment en la oficina del senyor Sa-
got.GRIFFARD (*saluda*)Tant temps com volgueu, senyor! (*Entra
a la oficina de Sagot qui'l segueix taneant la
porta.*)

ESCENA X

LOUVOIS, COLBERT y LA REYNIE

(COLBERT va a seure a la mateixa cadira de
avans. LA REYNIE davant la taula)

LOUVOIS (a Reynie)

Teniu moltes deferencies ab aquest gaceti-
ller, senyor...

REYNIE

Ens ha fet un servey d'interès altíssim.

LOUVOIS

Que podria ser de resultats terribles, sino tractessim de posarhi ordre! (*Indica a la Reynie la cadira ocupada avans per Colbert, invitantlo a seurehi, mentres ell ho fa entre Colbert y la Reynie a la cadira de mà dreta de la taula*). Totes aquestes tristíssimes revelacions posen a prova ben seriosa'l nostre zel per sa Magestat. Siga la que's vulga nostra opinió referent a la culpabilitat de la senyora de Montespàn...

COLBERT

Massa probable per mala sort.

REYNIE

Y per mí massa certa.

LOUVOIS

Un punt existeix en la qüestió del que me'n sento segur. Crech que tots hi estarem d'acord. Y es que jamay en el curs d'aquest procés, se podrà ingresar en causa a la Marquesa. Ningú; absolutament ningú, apart nosaltres, deu haver esment de les innobles pràctiques a les que'l Rey haurà estat sotmès desde fa quinze anys per una bruixa detestable. De cap manera

debem causar a sa Magestat tal inmens dolor, als seus fidels adictes tant cruent sorpresa, a l'Europa sencera el maligne goig d'un tal escàndol! Això seria per les Corts extrangeres una massa falaguera revenja de la seva admiració odiosa per el gran Rey, quines conquestes l'han fet àrbitre dels seus destins. Hi va la seva gloria que nosaltres havem guardat y guardem. Y en fí, necessito, per ventura, recordarvos, senyor, (*a Colbert*) que sou aliat de la Marquesa, per el casament de vostra filla ab el seu nebot, y que'n consecuencia, l'honor d'ella, es també bona cosa del vostre?

COLBERT

Ben cert que sí.

LOUVOIS

Per lo que toca a mi, no podré olvidar may tot quan li dech. En una paraula, senyors, entenich que ni en el sentit de defensarla contra veritables o falses acusacions, el seu nom no té de ser ni menys pronunciat!

COLBERT

Penso com vos, senyor.

REYNIE

De tots modos, no hem de perdre de vista, senyors, que he dit al Rey tot lo que sabia o lo que'm creya saber d'aquest malhaurat afer; que coneix ab tots els més insignificants detalls la cerimonia secreta de l'altra nit; que per aquella missa infame té relació ab l'atentat d'enmatzinament de la senyoreta de Fontanges, suposadament portat a terme per la d'Ormoize! En fí, que sa Magestat espera ab impaciencia els resultats dels primers interrogatoris. En aquest punt posades les coses, quin acord prenem?

LOUVOIS

El més senzill y en realitat el sol possible.

Deixarho tot com se troba y ab l'ajuda de la senyoreta de Fontanges, recomenar clemencia al Rey per la d'Ormoizel

REYNIE

Declarantla culpable?

LOUVOIS

Sens titubeig de cap mena!

REYNIE

Ahl senyor, es un determini...

LOUVOIS

Rigurós si voleu, estem d'acord. Podeu proposarmen un de millor?

REYNIE

Un ne proposaria que pot treure de perill a la senyora de Montespàn y a la senyoreta d'Ormoize.

LOUVOIS

Ho crech impossible! Si declarem que la d'Ormoize no es culpable, el Rey ens dirà: «Qui ho es, donchs?» Y no sabrem què respondreli. El Rey no accepta de cap manera que'l crim resti sens càstich. Exigeix severes investigacions, interrogatoris de tot punt precisos, que no podríem facilitarli de seguir el vostre concell... Y més que això, ens exposem a contingencies que podríen fulgurar la veritat mal que'ns pesés. Seríem ben poch hàbils si voluntariament corriem tals perills, quan la condempna de la senyoreta d'Ormoize ho soluciona tot y ens ofereix tota mena de seguretats per la Marquesa.

REYNIE

La seva condempna?

LOUVOIS

Naturalment, tota vegada que tot l'acusa...

REYNIE

Però y la Cambra Ardentat...

LOUVOIS

La Cambra Ardentat no es el parlament! Compendrà els seus devers com nosaltres els compremem, y estarà del tot baix els nostres designis. A partir d'aquí, el camí a seguir es dels més planers; suprimir els interrogatoris, declarar als acusats que en els seus propòsits s'hi veu tant sols un marcat determini en calumniar traidorament a la senyora de Montespàn! Abreviar el procediment! Enviar a la foguera a la Voisin, a sa filla, en Guibourg, y en Lessage! Deixar lliure a la Desoeillets, més endavant fer lo mateix ab els personatges de significació que hi puguin ser compromesos. Y tots els altres, els miserables, sens jutjament, a les ciutadeles o deportarlos a les illes... A Sant Domingo, al Canadà! Passat un mes, de tot això ja no'n quedarà ni rastre, l'escàndol sofocat y la senyora de Montespàn en complerta salvació, tota vegada que'n contra d'ella no n'hi ha ni una sola prova, ni un sol testimoni!

REYNIE

Excuseume, senyor, n'hi ha un.

LOUVOIS

L'Abat!

REYNIE

A quí el Rey vol interrogar.

LOUVOIS

Aquest no es home per torbar nostre plan. Es massa fi, per no doblegarse dessota nostra voluntat. (*S'aixeca com la Reynie y và cap a la dreta. Colbert resta assegut*). Feulo venir, us ho prech, y li ensenyarem la llissò!

ESCENA XI

Els mateixos y GRIFFARD

REYNIE

(Va a la porta de Sagot, la entre-obra y crida:)

Senyor Griffard! Tingui la bondat de venir.
(Griffard entra y s'apropa, mentres la porta's tanca darrera seu).

LOUVOIS

(Molt amable indicantli la cadira qu'ell ha deixat)

Acomodeuvos! Acomodeuvos, senyor Griffard! *(Griffard acostantse a la cadira ha deixat el barret damunt la ta taula al lloch ahont escrivia Sagot; després passa davant la Reynie y va per asseures a la cadira que ha deixat Louvois).* Tots estem d'acord, eis senyors y jo, per suprimir aquests interrogatoris y fer que sa Magestat ignori el paper que la senyora de Montespàn ha desempenyat en aquesta aventura. Cal que vos ne sigueu advertit.

GRIFFARD

Jo, senyor?

LOUVOIS

Sil *(S'aixeca Griffard, ho fa després ell. La Reynie també més enllà de la taula).* Aquesta nit tindreu l'honor de ser presentat al Rey pel senyor de La Reynie. Sa Magestat desitja interrogarvos apropòsit dels fets que vareu presenciar. Les vostres declaracions, es precis que s'acordin perfectament ab les nostres.

GRIFFARD

Es a dir senyor!...

LOUVOIS

Es a dir... que l'heroïna de l'altra nit, us es del tot desconeguda!...

GRIFFARD

No soch jo qui deu administrar justícia y per ma part no trobo cap inconvenient en deixar a l'ombra d'un tal fet a la senyora de Montespàn.

COLBERT

Això es.

LOUVOIS

Molt bé...

GRIFFARD

Però en aquesta combinació, com queda la senyoreta d'Ormoize?

LOUVOIS

Hem de resoldre...

GRIFFARD

No se la posa tot seguit en llibertat?

LOUVOIS (*molt enèrgich*)

Ah! no!

COLBERT

Es impossible.

LOUVOIS

Llibertar la senyoreta d'Ormoize, fora descobrir a la Marquesa! Tenim una culpable feta y pastada... guardemla bé... El cop es més segur.

GRIFFARD

En una paraula: se tracta de que la d'Ormoize substituheixi a la senyora de Montespàn?

LOUVOIS

Ab l'interès d'evitar tot escàndol, s'obta per

una persona en l'ombra a cambi d'una altra que viu a totes llums. (*Griffard vol respondrer. Colbert no li deixa temps per ferho*).

COLBERT

Compreneu bé, l'Abat; que no se us demana el certificar la identitat de la dama desconeguda ab la de la senyoreta d'Ormoize, sino secillament, dir a sa Magestat que ignoreu qui era la dama de l'altra nit! Lo demés es de la nostra incumvencial!

GRIFFARD

Però permeteu. La meva discreció serà una mentida de la que se'n farà arma en contra de aquella pobra noya...

COLBERT

Aquest escrupol es ben lloable en sí, però excessiu! Tota mentida es admissible, quan la dicta un interès superior!

GRIFFARD

Un interès superior al de la justícia y al de la humanitat! No'l conech pas.

LOUVOIS

No obstant, en certs cassos com aquest, la justícia deu esmortuhir el seu rigor per adoptar alguna mida que essent tant sols perjudicial a un, sigui profitosa per tots.

COLBERT

Y no es pas a un filòsof com vos que's té de recordar la màxima de March-Aureli: «L'interès general per davant del particular.»

GRIFFARD

Però sens atentar «ni a sa llibertat ni a la seva vida!»

LOUVOIS

Vos no admeteu l'absolut sacrifici del individu en bé de la comunitat?

GRIFFARD

Si es voluntari, sí! Y se'n diu heroisme!... Si es imposat, no! Perque aleshores es el martiri!

COLBERT

Y bé, diguemne martiri! Es sempre hermós sofrirlo per el nostre Rey.

GRIFFARD

Caldría saber lo que'n pensa la senyoreta d'Ormoize. (*Moviment d'impaciencia de Louvois calmat per un geste de Colbert*).

COLBERT

Y no. Lo que cal en semblant cas es acceptar un mal petit a cambi d'un gran bé.

GRIFFARD

Siga.

COLBERT Y LOUVOIS

Ah! (*Satisfets*).

GRIFFARD

El mal petit es la dissort de la senyora Montespàn y el gran bé el deslliurament de la senyoreta d'Ormoize.

COLBERT

Fent saber al món en pès lo que nosaltres coneixem de la Marquesa?

GRIFFARD

Sí!

LOUVOIS

La missa negra?

GRIFFARD

Naturalment.

COLBERT

Ah! no! No hi penseu pas! Els fets d'aquesta naturalesa s'han de tenir secretament ocultes, en benefici d'un interès que tot moralista extremós com ho sou vos, no deu desconèixer! El de la moral pública!

GRIFFARD

Completament d'acord! Es deplorable, en efecte, per la moral pública, que la senyora de Montespàn hagi arribat a un punt tant alt de consideració.

COLBERT

No, jo...

GRIFFARD

Però després d'haverla vist triomfadora, la moral pública sentirà un goig altíssim veient justa y sens remey la seva caiguda. No la privem d'aquest merescut plaer!

LOUVOIS

(Que's conté ab gran esfors)

Ho dieu de broma, senyor!

GRIFFARD

Jo? no! En absolut! Defenso la moral pública com el senyor.

COLBERT

Provocant un escàndol?

GRIFFARD

Y què, senyor? Provoqueulo aquest escàndol. Dirà tothom: «El Rey ha fet justícia passant per damunt ses més cares afeccions.» Aquest escàndol justament serà la seva major gloria.

COLBERT

Sou boig, l'abat!

LOUVOIS

Hem d'ofegar l'afer, costi lo que costi.

GRIFFARD

M'està be, mentres se salvi la senyoreta d'Ormoize. (*Louvois s'aixeca irritat y se'n va cap a la Reynie. Griffard va per aixecarse també, però Colbert veyentho se'n va cap a seure ahont seya Louvois, el deté, s'hi apropa y li diu.*)

COLBERT

Oh! L'Abat! L'Abat! Podeu tan sols comparar el mal causat a n'aquesta noya, a ella sola, ab els perjudicis que ocasionaria al Rey, al Estat, al pais sencer, la condempnació de la Marquesa?

GRIFFARD

Me resistixo, en absolut, a veure un desastre públich en el deshonor de la senyora de Montespàn.

COLBERT

Però recau demunt del Rey! Es un cop mortal al prestigi de la seva reyallesa!

GRIFFARD

El prestigi de la reyallesa, senyor, reposa damunt la ficció de ser tota sabiesa, tota bondat, tota justícia y no trobo per ella més mortal atentat que la compdempna inicua de la senyoreta d'Ormoizel!

COLBERT

No, tota vegada que serà secreta!

LOUVOIS

Y passarà per merescuda!

GRIFFARD

Però si es això precisament lo que trobo indigne!

LOUVOIS

(*passant prop Griffard cap a la taula
y vora la Reynie*)

Y bé Senyor! La moral burgesa no te'l seu lloch ni la seva aplicació a n'aquí! No es pas ella la que deu dictar el deber d'un gran ministre.

GRIFFARD

Aleshores, senyor, deu sofrir molt el gran ministre, quan aquest deber no es el d'un home honrat. (*geste de còlera de Louvois retingut per La Reynie*).

LOUVOIS

Esteu abusant, ben extranyament per cert, del interès que tots mostrem per convènceus!

GRIFFARD (*aixecantse*)

Filosofem, senyor. Si la rahó del més tort us es suficient, m'inclino. (*Passa davant Colbert assegut, per anar a má dreta*).

COLBERT

(*Sens aixecarse, agafantlo per la má, mentre Louvois tractant de contenirse, s'asseu a la cadira que ha deixat Griffard*). A veure, a veure l'abat, siguem rahunables. No hi ha govern possible sense aquestes discretes prevencions... arbitraries, si, d'acord, però que'ns son imposades per un interès, davant el quin es dobleguen totes les lleys, interès que no us es desconegut. El de la rahó d'Estat!

GRIFFARD

Oh! Si'l coneix aquest interès!... Me baga de conèixer. Quan el senyor Marqués m'expedia a les galeres per alguns detalls relatius a la mateixa dama, ben inofensius al costat de tot quan ara sabem d'ella, la meva pobre germana no tenint noves de ma part, va córrer a ca-

sa'l comissari del Barri: «Ah! Senyor, el meu germà... Assesinat, escert?» «No dama, no! A les galeres tan sols!» «Ah! Mon Deu, y per quin crim?» «Psit! Psit! Senyora, rahons d'Estat» «Però senyor...» «Calleu!» «Però...» «Prou! Rahons d'Estat vos dich, rahons d'Estat qu'ens estalvien donàrvosen d'altres.»

COLBERT

Y bé?

GRIFFARD

Y bé, senyor, qu'es enfadós que no pugui dirse quan a un home l'envien a presiri. «Si ha estat per culpa d'un malfactor o bé d'un ministre?» (*moviment violent de Louvois que s'aixeca furiós, al qui Colbert de lluny li fa senyal de calmar-se*).

COLBERT

(a l'Abat, conciliant)

A veure Griffard... És potser el recort de vostres amargors qui us fa recalitrant? Estigueu ben segur que se us faràn oblidar sobradament.

GRIFFARD

Oh! Senyor no us espanteu. No vuy rès més que la salvació de la senyoreta d'Ormoize, rès més!

COLBERT

Però la tindreu! La teniu! (*Louvois s'apropa a Colbert esperant la resposta de Griffard*). Noensem pas condemnarla a les flames ni a la forcal Rès d'això! La colcarem com interna en un dels millors convents de provincia ahont tindrà per ella totes les consideracions possibles; y dintre cinch o sis anys quan tot això s'haurà esborrat, li farem gracia, sens armar massa brigit, procurantli un honrat casament ajudat d'un ben passable dot.

GRIFFARD

Y encara us haurà d'estar agrahida!

LOUVOIS

*(apartant Colbert per trobarse cara a cara
al l'Abat.)*

Esteu fet un mal bromista, senyor!

GRIFFARD

Deu me'n lliuri! No faig més que completar el pensament del senyor. Si la senyoreta d'Ormoize es lliure per aquí d'alguns anys de presó y de la deshonra de tota la seva vida, haurà d'estar ben contenta de que la rahó d'Estat no li fassi pagar més car la trencadissa de la Marquesa!

COLBERT

(impacient després de passar darrera Griffard per cedir el seu lloch a Louvois y colcantse a dreta del abat)

Però que diastre, l'Abat, vos no sou ni el seu germà, ni el seu pare, ni'l seu amant, no es cerí?

GRIFFARD

Jo? Ahir la vaig veure per primera volta y may de la vida li he dirigit ni una sola paraula!

COLBERT

Aleshores, per què defenseu la seva causa ab tant calor?

GRIFFARD

Perque no conta ab altre defensor que jo.

LOUVOIS

Tant de soroll per una seguidoral

COLBERT

Una noya... de rèsl

LOUVOIS

De cap alta naixensa!

GOLBERT

Sens familiar!

LOUVOIS

Sens nom!

GRIFFARD

Sense nom? En té un y superb! L'ignocencial (*Colbert vol respondre; aquest cop es un geste de Louvois qu'il detura*).

LOUVOIS

(*a Griffard contenintse*)

Per acabar! Persistiu negantvos a lo proposat?

GRIFFARD

Sí senyor, hi persisteixol (*Geste de Colbert reprimet per altre de Louvois*).

LOUVOIS

(*prop l'abat parlantli per damunt l'espatlla*)

Prou n'hi hal... Per consideració a l'importancia que sembla havervos concedit el Rey y que de passada us fa ser massa audaciós, el senyor y jo, havem intentat convénceus. Però potser havem discutit massa, quan no teniem més que dictar ordres! Us prohibeixo... ho sentiu bé? Us prohibeixo en absolut dir a Sa Magestat un sol mot, que pugui comprometre a la senyora de Montespan!

GRIFFARD

De tots modos, senyor, be deureu permetre que m'aconselli ab la meva conciençial (*Passa davant Louvois per anar cap al mitj de l'escena*).

LOUVOIS (*violentament*)

No n'haig de fer rès de la vostra conciençial! Jo ordeno y vos obehíu, això es tot!...

GRIFFARD

Jo no tinch les mateixes rahons que vos teniu per sacrificar aquesta pobra noya damunt l'altar de la Marquesa! Y may allargaré les mans envers cap acció que jo consideri com un crim.

COFLERT (*d'un bot*)

Dieu que?..

GRIFFARD

(*a l'angle de la taula ahont pica ab el puny violentament*)

Un crim! Secuestrar aquesta malhaurada darrera les reixes d'un convent ahont se la oblidarà com tantes d'altres; ahont sofrirà dia y nit la tortura d'aquest terrible pensament: «Soch aquí y soch ignocent.» Condempnarla a n'aquest suplici que no s'igualava més que al de véures dins de l'ataut plé de vida. Quin nom hi doneu a tot això? Quants y quants n'envieu a les forques que no han comès acció tant criminal, y la mateixa Voisin a la que sens dupte cremareu, no es tant ferèstega com vosaltres! Al menys mata més depressal!

LOUVOIS

(*a dreta de la taula*)

Es dir que direu al Rey?..

GRIFFARD

Tot! Tot l'hi dirè! Y jamay se li presentarà més bella ocasió per merèixer el renom de «Gran» que se li ddna.

LOUVOIS

Vos no li direu res!

GRIFFARD

Ho sento molt, però!..

LOUVOIS

No li direu res perquè no'l veureu!

GRIFFARD

(a la Reynie que es a esquena de la taula)
Senyor!

REYNIE

El Rey m'ha manat...

LOUVOIS

(fóra de sí cap a la Reynie)

Que li portessiu aquest home? Donchs, jo
us ho prohibeixol

REYNIE

Però...

LOUVOIS

Jo us ho prohibeixol! Y vagi tot baix ma res-
ponsabilitat! El Rey em serà ben reconegut de
evitarli la vista d'un subjecte rebel, facciós y
furiós!

GRIFFARD

Jo?

LOUVOIS

Escapat de galeres!

GRIFFARD

Pareu compte, senyor!

LOUVOIS

Us atreviu encara?...

GRIFFARD

Pareu compte que privantme de veure el
Rey no us prepareu, tal volta, un aixam de
remordiments crudels!

LOUVOIS (fóra de sí:)

Amenasses a mí?

GRIFFARD

El Rey!...

LOUVOIS (*sense escoltarlo:*)

Ja es massa insolencial

COLBERT (*procurant calmarlo:*)

Senyor!

LOUVOIS (*a La Reynie:*)

Tanqueume aquest bromista a la Bastilla.

GRIFFARD

Quan jo ho he dit que tindria de defensarme.

LOUVOIS

Y encara bromeja! Al calabós, a la fossa, els ferros als peus, a les mans, empotrat al mur!

GRIFFARD

Rahó d'Estat!

LOUVOIS

Y si aixís y tot s'insolenta encara, la mordassa, el bastó, la fam!

GRIFFARD

Y la mort?

LOUVOIS

(*Avansant vers el fons. Colbert fa altre tant, per dirigir-se, com ell sab, a la porta de sortida:*)
Veurem després si valdrà més enviarlo de nou a les galeres o deixarlo aquí que's podreixi!

GRIFFARD (*entre dents:*)

Butxí!

LOUVOIS (*a La Reynie:*)

M'haveu ben entés, senyor! (*La Reynie s'inclina sens respondrer. A Colbert:*) Anem, senyor, anem. No hi tenim rès que fer aquí. (*S'en van. L'ordenansa tanca la porta darrera d'ells.*)

ESCENA XII

GRIFFARD, LA REYNIE

GRIFFARD

(vivamente a La Reynie, que ve cap a la taula:)

Senyor! Senyor! Recordèu lo que vareu promètram: que passés lo que passés seria llibert!

REYNIE

Sí, però...

GRIFFARD

Llibert, llibert, senyor!... M'ho vareu promètrer, m'ho vareu jurar, y m'arresten!

REYNIE

Es ordre del ministre y dech acatarla. *(Va cap a Grtffard a l'angle esquerra de la taula:)*

GRIFFARD

Y aneu a?...

REYNIE

A obehirlo. Us arresto.

GRIFFARD

Oh!

REYNIE

Però tot presoner té'l dret d'escaparse. *(Obrint la porta petita de mà esquerra.)* Escapuevos per aquí, l'Abat, y bona sort.

GRIFFARD

Ah, senyor! N'estava segur! *(Agafa el barret.)*

REYNIE

Ahont anireu?

GRIFFARD

A Saint Germain, a veurer el Rey.

REYNIE

Us hi jugueu el cap!

GRIFFARD (*cap a la porta:*)Donchs me l'hi jugo, senyor. Lo que's aquest cop s'ho val la pena. A revèurer. (*Va per sortir.*)

REYNIE

L'abat. (*Griffard es tomba.*) Sou un gran home!

GRIFFARD

Y bé, senyor: som dos. (*Desapareix. La Reynie tanca ràpidament la porta.*)

TELÓ

QUINT ACTE

EL REY

A Saint Germain. La cambra del Rey; al fons l'arcoba y el llit del Rey ab balaustrada. Dins l'arcoba, a mà dreta, una petita porta pel servey. A cada costat de l'arcoba una cònsola. A dreta, primer terme, xemeneya; segon terme, porta interior. A esquerra, dugues portes semblants a primer y segon terme. En el mateix costat y fent xanfrá un gran finestral que dona a una balconada d'hont se dominen els parterres del Nort del castell aclarits per la lluna; dit finestral ostenta cap al costat de la cambra un rich cortinatge de tapissería. Al mitj de la sala, una mica cap a l'esquerra, gran taula ovalada, ab tamboret devant y cadira al darrera. A dreta la taula del Rey ab una poltrona a l'esquerra y una cadira a la dreta. A esquerra de la escena y en el mateix terme, dues poltrones devant un petit vetllador. Es de nit. La cambra està il·luminada per canalobres ab bugies de cera.

ESCENA I

SRAS. DE NEVERS, D'HUMIERES, DE BRISSAC,
POMMEYRAC, BRIONNE,
D'ESTRÉES, DAMES Y GENTILHOMES

Les dames y els cortesans asseguts o drets, enrahonen a mitja veu. Es veu al Rey cap al fons en el balcó, ahont parla ab Colbert y d'altres. Mentres tota la primera escena, els criats de la cambra, que han entrat per la petita porta de l'arcoba, preparen el llit del Rey, un d'ells coloca damunt un veïllador al davant del llit el canalobre de mà dins una gran safata d'argent. Dos altres criats del vas de beure, l'aporten y el coloquen damunt la taula del mitj, junt ab un gerro de riquíssim aspecte. Pommeyrac, Brionne y D'Estreés, drets volten les dames, parlant ab elles.

HUMIERES

Aquest matí han interrogat als acusats. Però no se sap res encara; sino que moltes persones ben conegudas a la Cort hi son compromeses! Es diuhen noms...

BRISSAC

Y el Rey sembla que n'està tot preocupat.

BRIONNE

Més baix! Sa Magestat es allà en el gran balcó.

HUMIERES

Massa lluny perquè'ns pugui sentir...

POMMEYRAC

Lo que se sab de cert, es que a les tres de la matinada la comtesa de Soissons y la marquesa de Ailuye, han pujat en ses carrosses, sens dir ahont se dirigien.

NEVERS

Ni volguentho fer expressament s'haurien traït ab més poca trassa!

BRIONNE

Si: té la consciencia tant negra com la Mancini hi té la pell!

NEVERS

La mort del senyor de Soissons ha estat molt sospitosa.

POMMEYRAC

Y la temptativa d'assassinat a la senyoreta de la Velière... (*exclamacions entre les dones*).

NEVERS (*a d'Humieres*)

Per Deul

BRISSAC

D'assassinat?...

HUMIERES

Però es possible!...

POMMEYRAC

Oh! Ja es cosa vella això, però s'ha procurat que ningú n'hagués esment. Jo vaig saberho per part certa. La senyora de Suassons estava tan rabiosa al veures desbancada del favor del Rey, per la senyoreta de La Velière que va comprar a dos miserables per que entressin a casa d'ella a la nit y l'extrangulessin mentres dormís. Varen pujar per la finestra y ja anaven a entrar en la cambra quant la senyoreta de La Velière se despertà ab el soroll y va tenir temps de fugir. (*El Rey deixa'l balcó y ve cap a Colbert*).

BRIONNE

El Rey! (*tots s'aixequen y resten a respetuosa distancia del Rey*).

ESCENA II

Els mateixos, EL REY, COLBERT,
CORTESANS Y DAMES

REY

(cap a Colbert)

Es dir, senyor, que la d'Ormoize no confessal!

COLBERT

De cap manera, Senyor; els senyors de Louvois y de La Reynie us ho diràn com jo.

REY

D'Acquin, qui troba satisfactori l'estat de la senyoreta de Fontanges, no s'explica prou clar lo del enmatzinament. Però la senyoreta d'Ormoize seria igualment culpable, no fos més que per haver assistit a n'aquella missa sacrílega. Dintre un instant ne parlaré ab el senyor de La Reynie, qui justament arriba, *(entra La Reynie al qui un ordenansa ha obert la porta saluda y resta prop el vetllador esperant ordres del Rey Porta dèssota'l bras una cartera de pell monoquí roja)*. Y demà mati ab el senyor de Louvois. Bona nit, senyor. *(Colbert saluda al Rey, després se'n va per la mateixa porta que ha entrat La Reynie y que resta oberta. Durant aque-t temps y per un gest del Rey, La Reynie saluda y travessa la escena y va cap a la taula de mà dreta. El Rey se tomba cap a les dames y els cortesans)*. Senyores, quan hauria pres comiat de la Reyna, us aconsello de de baixar al gran *parterre*; al clar de la lluna, es un espectacle deleitós y s'hi flayra encisador l'aroma de les flors de taronger que fins aqui arriba.

HUMIERES

Vostra Magestat no favorirà tan bella passada ab l'encant de la seva presencia?

REY

No, y sentintha forsa; dech treballar aquest vespre y potser bona part de la nit ab el senyor de La Reynie. *(al ordenansa de la cambra qui permaneix prop la porta d'entrada).* Gilbert! Feu saber que per avuy tot ritual s'excusa! Senyores no us vuy retenir més! *(Saluda a tots els presents. Les dames surten per la porta de primer terme després de fer una reverencia. Els pochs cortisans per el balcó del fons.)*

ESCENA III

EL REY, LA REYNIE

REY

(Anant cap a la taula, a La Reynie, qui resta dret davant la maleixa)

Veniu sol, senyor? Recordo habervos pregat que'm presentessiu aquell home... com li diheu?

REYNIE

L'abat Griffard, senyor! Però el senyor de Louvois després de haver parlat ab ell, ha cregut que no era dels qui vostra Magestat deu conferir l'honor d'una audiència y m'ha manat que l'allotjés a la Bastilla.

REY

Colbert no me n'ha dit una paraula.

REYNIE

Un oblit tal volta!

REY

El senyor de Louvois se permet massa sovint modificar les meves ordres! Acabarà per fatigarme, Cal que envieu a cercar l'Abat. (*S'asseu en la seva poltrona a esquerra de la taula*).

REYNIE

En malhora senyor; avans de ser arrestat, ha fugit! Aquest home té el geni de la evasió.

REY

Feu lo menester per trobarlo.

REYNIE

Se deixarà trobar desseguida, n'estich segur. A manca d'aquest testimoni porto els primers interrogatoris que vostra Magestat desitjava conèixer. (*Posa la cartera damunt la taula*). Comprometen d'una manera massa seria a certes persones, y m'he vist obligat a ferne l'arrestació immediata. En quant a les de més alta importancia vostra Magestat decidirà si en rahó de la seva qualitat hi ha lloch o no a fer ab elles altre tant!

REYNIE

Son moltes les que's troben en aquest cas?

REYNIE

Ah! sí, senyor, al menys de les que se'n sospita.

REYNIE

Seyeu y veyém! (*La Reynie s'asseu, obra la cartera y treu les notes del expedient.*)

REYNIE

Passarém per alt als miserables com els cómplices de la Voisin ja arrestats; Lesage, Guibourg, la Filastre, la Joly, la Vigouroux, curanderes endevinaires, gent de la més detestable condició tots ells: ni ab menestres com

la Ferrez, la Philibert, ni comediantes com la Baron, la de Brie. Fiemnos en dames de mes prestigiosa fama: perque les dònnes en aquest afer, hi cntren en una proporció molt considerable.

REY

Sí, la seva arma son les matzines!

REYNIE (*llegint notes*)

Les més compromeses fins al punt de no deixar dupte de la seva culpabilitat.. son la senyora de Pouallon, dòna d'un mestre forestal, la senyora Leferon, dòna del president de primeres informacions, la senyora Lecamus, dòna d'un lloch tinent civil, y la senyora Dreux, dona d'un magistrat; les quals, totes han intentat enmatzinar a llurs marits. Y a un grahó més alt, hi trobo... (*Satura y tomba'l cap del costat de la porta*). Excuseu, senyor, truquen en aquesta porta.

REY

Vejeu!

REYNIE

(*S'aixeca y và a obrir. Després diu al Rey*).
El senyor de Tralage, el meu nebot.

REY

Qu'entri. (*La Reynie torna al seu lloch després d'haver fet signe d'entrar a Héctor*).

ESCENA IV

Els mateixos. HECTOR

HECTOR

(*Després de saludar al Rey. Presentant a la Reynie, una lletra posada en son barret*).

Porto aquestes lletres per sa Magestat de

part de la senyora de Maintenon, qui sollicita una resposta.

REY (*a la Reynie*)

Doneu (*La Reynie coloca damunt la taula la lletra per el Rey. Aquest agafa unes estisores, talla la seda, l'obre y llegeix*).

En aquest instant se trova a casa meva un cert Abat ben conegut del senyor de la Reynie, a qui vostra Magestat va mostrarli desitj de conèixer. (*A la Reynie*). Es el nostre home (*llegeix*). «Insisteix per ser rebut de vostra Magestat y diu que l'entrevista que sollicita no admet dilació.» Que dech fer? (*a Hector*). Cavaller, aneu a cercar aquest home y conduhiu-lo fins aquí tot seguit. (*Hector saluda y se'n va*).

ESCENA V

EL REY, LA REYNIE

REYNIE

Es ben bé un cop d'aquest home que no's detura per res.

REY

(*indicantli els expedients*)

Seguiu!

REYNIE

(*després d'asséures*)

Entrem a la Cort, y certes revelacions resulten talment doloroses, que'l senyor de Louvois era de parer d'estalviarles a vostra Magestat...

REY

El Marqués té a voltas un interès massa exagerat per mí! No admeto cap infracció a les

meves ordres! He dit, y m'estranya molt tenirho de repetir, que vuy la veritat! tota la veritat! y que's farà justícia sens consideració de cap mena, siga quin es vulga el nom, estament, el titol, la edat y el sexe! Llegiu, senyor, llegiu tots els noms, siguen quins siguen!

REYNIE

(*Després d'haverse inclinat y llegint*)

«Senyor, el compte de Clermont-Lodève, qui no ha pas esperat els meus arquers per desaparèixer! La senyora de Polignac, qui n'ha fet altre tant... Senyor, el duch de Luxembourg.»

REY (*sorprès*)

El Mariscall!

REYNIE (*continuant*)

«Senyores de Grammont... de Vassé... de Roure... de Vivonne!...»

REY

També!

REYNIE

«Senyor de Fouquieres... Senyora la comtessa de Soissons, qui aquesta nit se's evadida...»

REY

Seguint el meu concell, de tal manera la creya culpable. Ha sigut de ma part una feblesa de la que tal volta n'hauré de donar compte a Déu y al meu poble. (*Fa signe a la Reynie perque segueixi*).

REYNIE (*continuant*)

«La mariscala de la Fertè... la duquesa de Bouillon... y...» excuseu la meva emoció, senyor—jamay el deber de magistrat m'ha semblat tan crudel...—«y la senyora... senyora de Montespàn.»

REY

La marquesa!.. Us torneu foll?

(La Reynie a peu dret sens respondre coloca un interrogatori damunt la taula y'l fa arribar dessota'ls ulls del Rey. El Rey llegeix tranquilament les primeres ralles, després trahit per la estupefacció, fa un geste violent, mira'l paper més d'aprop per ben assegurar-se de que ha ben llegit y fa com qui s'atansa al canalobre per veurehi més clar. La Reynie ho fa per ell. El Rey tomba les pàgines febrosament, el pergamí tremotant en sa mà y a una revelació més aclaparadora que llegeix deixa escapar de sa boca un crit sorí).

Això no es possible! La marquesa! Tot això son odiosas mentidas! (La Reynie que ha pas-sat darrera la taula, coloca un nou interrogatori a vista del Rey qui se l'ensa a descobrirne el contingut en plena emoció creixent, s'aixuga'l front, la boca, després s'atura sofocat y tancant els ulls reposa'l cap en la respallera de la poltrona com defallit).

REYNIE

(Inquiet s'apropa prest a l'esquerra del Rey y com volguentlo cridar)

Senyor!.. (Va per cridarlo novament. El Rey li agafa'l bras nerviosament, retenintlo. Després apoyat en la respallera de la poltrona, respira, obra'ls ulls y guayta a La Reynie com per interrogarlo.) De primer moment hem cregut que tots aquets miserables calumniaven a la marquesa per ampararse darrera d'ella!

REY

Potser sí! És clar, deu ser això!

REYNIE

Desgraciadament, senyor, aquesta suposició no resisteix l'exàmen! Y els senyors de Colbert y de Louvois son del mateix parer que jo!

REY

Truqueu, us ho prech, feu qu'entri el ser-
vent de la cambra. (*La Reynie passa darrera'l
Rey y toca la campaneta de damunt la taula.
L'ordenansa Gilbert apareix a la porta de mà
esquerra primer terme. El Rey s'esforsa per
aparentar calma*). La senyora de Montespàn
està fent el seu servey ab la Reyna. Desitjo
parlarli immediatament! (*L'ordenansa se'n va*).

REYNIE

Ademés, hi ha un testimoni que no es sos-
pitós y que confirma tots aquets interrogatoris
sens conèixels.

REY

L'Abat?

REYNIE

Sí!

REY

Però que vingui d'un cop aquest home, que
vingui!

REYNIE

(*Veyent obrirse la porta de mà dreta*)
Heuselaquí!

ESCENA VI

EL REY LA REYNIE y GRIFFARD

HECTOR *introduheix* GRIFFARD, *després espera les
ordres del REY*

REYNIE (*a Hector*)

Cavaller? Espereu les meves ordres. (*Li indi-
ca la porta del segon terme esquerra, Hector
saluda y se n'hi va. La Reynie indica a Grif-*

fard que s'apropi y mentres aquest ho fa anant prop la taula ne reb igual invitació del Rey per un seu geste. La Reynie queda davant la taula y se manté a distancia entre'l Rey y Griffard més cap al fons qu'ells dos). Avanseu, senyor! (El Rey després d'haver mirat a Griffard en silenci). Esteu segur, absolutament segur, de lo que acaba de comunicarme el senyor Llochtinent general?

GRIFFARD

Si tinguéis el més petit dubte, senyor, no hauria insistit tant per ser rebut de vostra Magestat.

REY

Aixís, donchs, la persona que vareu veure a casa la Voisin, seria la senyora de Montespàn?

GRIFFARD

Sí, senyor.

REY

Ja podeu pensar que en semblant cas l'error fora un crim terrible, que jo castigaria severissimament?

GRIFFARD

Sé a tot lo que m'exposo per deber de conciencia. Jamay acusaria una dona per culpable que la cregués, si no fos per salvarne una altra d'ignocenta. El senyor de La Reynie podrà persuadirne a vostra Magestat.

REYNIE (*confirmant*)

La senyoreta d'Ormoize. (*Va cap a la porta de mà esquerra*).

REY

Penseuho, que una tan greu acusació exigeix proves molt convincents!

GRIFFARD

Una sola serà prou! Irrefutable!

REY

Sapiguemlal

GRIFFARD

Que'l Rey me perdoni! Però tindrà, segura-

ment, més forsa si es presentada per la mateixa senyora de Montespàn! (*La Reynie veient que Gilbert obra la porta d'entrada và ràpidament cap a ell y li fa senyal de tancar-la. Aleshores li parla baix*).

REYNIE (*a mitja veu*)

La marquesal

REY

(*A Griffard indicantli el balcó*)

Esperuevos allà! (*Griffard và cap al balcó, y des pareix en la terrassa. Densà que ha desaparegut La Reynie fa signe a Gilbert d'obrir la porta. Aquest ho fa y desde la entrada de la Montespàn. La Reynie va també cap al balcó-finestra. Mentres segueix, reprèn el seu lloch a la taula del Rey*).

ESCENA VII

EL REY LA REYNIE Y SENYORA DE MONTESPÁN

MONTESPAN

(*Entrant prestament y somrienta*)

Vostra Magestat m'ha fet cridar?

REY

Sí, senyora, per aquest afer .. de enmatzina-
ment.

MONTESPAN

Ahl sí! Per ferme sabedora de la condempna
de tota aquella gentusa!

REY

En efecte! Però avans, veyeu això. Us ho
prech! (*Indicantli l'interrogatori de damunt la
taula. Ella s'hi apropa*).

MONTESPÁN

(*Sorpresa y mirant al Rey*)

Aquets papers?

REY

Sí. (Agafa un pergami que llegeix, després esclata en una forta riallada).

MONTESPÁN

Oh! oh! oh! Jo? Quina follia! Es el senyor (signant a la Reynie) qui us revela aquestes matavelles?

REY

Es, donchs, cosa divertida?

MONTESPÁN

No deheu pas volguer que m'ho prengui tràgicament? (llensa'l paper damunt la taula y se n'allunya). Ja he tingut la visita d'un cert Abat, el còmplix de tots ells, qui volia vendre el seu silenci...

REY

No fora pas l'abat Griffard?

MONTESPÁN

Potser sí. No li concedeixo l'honor de recordar el seu nom. (Va cap a l'esquerra passant davant el Rey que la detura.)

REY

Y... ¿què deya aquest abat?

MONTESPÁN

Oh, disbarats. No va tenir l'atreviment de amenassarme ab una denuncia al senyor! (Sig-La Reynie.) Y no us ha contat que'm va veure a casa d'aquella magista, assistint a no sé quina mena de ceremonial ahont jo hi desempenyava el més important paper?

REYNIE

(a dreta de la taula, discretament lluny d'ella:)

En efecte, m'ho ha contat.

MONTESPÁN (agrement:)

Y l'heu deixat dir?

REYNIE

El meu dever, senyora, es el d'escoltarho tot.

MONTESPÁN (allívola:)

Y jo, senyor, no us permeto escoltar les mentides que'm deshonren.

REY

Y a mí, senyora, m'ho permetreu?

MONTESPAN

(confosa, trobantse cara al Rey:)

Vostra Magestat vol?...

REY

Vuy saber lo que hi ha de tot això.

MONTESPAN

Podeu créurem culpable a mí? A mí?

REY

Creuré lo que se'm provarà. Si aquest abat ment, ho pagarà car. Però si no ment... *(Sense ser vist d'ella fa signe a La Reynie pera que fassi entrar a Griffard. Aquest ho fa.)*

MONTESPAN

(indicant l'expedient.)

Cert?... Aquets horrors?...

REY

Ara ho veurem. *(Al abat, que apareix seguint les indicacions de La Reynie.)* Entreu, senyor.

ESCENA VIII

Els mateixos GRIFFARD

MONTESPAN

(Tombantse y veyent a l'abat a qui La Reynie ha fet avensar entre'l vellador y la taula del mitg.) Aquí aquest home? Vostra Magestat me imposa la presència d'aquest miserable? *(Cau asseguda en la poltrona del Rey. La Reynie va cap a mà esquerra.)*

REY

Vos, senyora, haveu de tenir tanta pressa com jo per confóndrel y fer esclatar triomfanta la vostra ignocència.

MONTESPAN

Me nego a una prova indigne de mí. Aquest

home es un bandit! Jo ho afirmo y això es prou! No admeto que la seva paraula y la meva's coluquin al mateix nivell.

REY

Y jo, senyora, no admeto que se us pugui acusar sens rahó de semblants infamies, sens castigar terriblement al qui ho intenti.

MONTESPAN

Jamay m'abaixaré al punt de...

REY

Us prego que calleu

MONTESPAN

Però, senyor... (*Vol aixecarse, però a un esguard del Rey exclama:*) ¡Oh! (*Recayent asseguda.*)

REY (*a Griffard:*)

Més aprop, senyor, més aprop. (*Griffard s'apropa.*) Afirmeu la presencia de la senyora a la cerimonia de l'altre nit?

GRIFFARD

Sí, l'afirmo.

MONTESPAN

Oh! Davant meu té l'atreviment de... (*Un gèste del Rey li estronca la paraula.*)

REY (*a Griffard:*)

Vos, segons asseguransa vostra, teniu una prova de lo que diheu? Una prova...

GRIFFARD

Tan convincent com pugui desitjarla vostra Magestat.

MONTESPAN (*fingint que riu:*)

Oh! Oh!

REY

(*a Griffard, entre la poltrona y la caixa, més enllà de la Montespan:*)

Mostreula, donchs.

GRIFFARD

Aquest matí, senyor, la filla de la Voisin ha fet a mans de la Desoeillets certs polvos destinats a la senyora.

MONTESPAN

Això es fals! Ments!

GRIFFARD

(tranquilament indicant l'expedient:)

La declaració d'aquesta noya consta allà
(Maquinalment la Montesperan esguarda l'expedient, després tomba el cap del costat de Griffard.) Aquets polvos han sigut elaborats durant la nit, un cop dita la missa, baix la seva intenció.

MONTESPAN *(exasperada:)*

Ells? Y que jo hi he tingut que veure?

REY

(interrompentla y a Griffard:)

Continueu.

GRIFFARD

Son els mateixos a que va recórrer la senyora, fa uns quants anys, per assegurar-se l'amor de vostra Magestat.

MONTESPAN

(Aixecantse amenassadora com volguentseli tirar al damunt.) Ments, miserable, ments!
(Un geste del Rey la remet a lloch.)

GRIFFARD

(tranquilament y fent un pas cap a ella:)

Però lo que iguora la senyora, es que'ls amichs del senyor Fouquet, veyent lluny la seva deslliuransa, han complotat, ab la Voisin, la mort de vostra Magestat, *(Montesperan recula darrera la poltrona)* y que, sens saberho la senyora aquets polvos han sigut enmatzinats!
(Exclamació sorda y moviment del Rey y de La Reynie. Aterrorisada la Montesperan s'apoya en la respallera de la poltrona. Griffard, anant a esquerra de la taula ahont la llimonada y el gobelet son a poguerlos agafar.)

GRIFFARD

Si la filla de la Voisin no ha portat aquets polvos; si la senyora no es la heroina de l'altra

nit; si ab l'ajuda dels lacays devots d'ella no han tirat els polvos en la vostra beguda qu'es aquí, (*tira la llimonada en el vas*) tot lo que jo afirmo no es rès més que un engany, una mentida y una calumnia. Vostra Magestat pot veure això sense repugnancia y sense por de cap mena. (*Apropa el vas al Rey.*) Però si dich veritat, el beure això es la mort!

REY (*mirant la Montespan:*)

Sentiu, senyora?

MONTESPAN

(*pertorbada, esferehida:*)

Síl... Jo!... Jo!... (*El Rey fa un pas envers la taula per agafar el vas. Montespan se precipita al seu davant per privarli.*) Nol... No beguis!... (*Després, sense forces, cau damunt el tamboret, davant la taula, mentres plora en silenci.*)

REY

(*Indicant a La Reynie y a Griffard la porta de segon terme esquerra.*) Allà, senyors. Jo us ho prech. No us allunyeu. No entreu fins que us cridi. (*Saluden y surten.*)

REYNIE

(*a Griffard y a veu baixa:*)

Triomfeu, l'abat!

GRIFFARD (*com ell:*)

Encara no. Si el Rey s'afebleix jo ho pagaré tot.

ESCENA IX

EL REY, SENYORA DE MONTESPAN

REY

Es, donchs, veritat?... lo que diu aquest home?... lo que està escrit aquí?... es veritat?... Habeu anat a casa d'aquesta enmatzinadora?... Vos, vos, us heu ofert a les seves innobles pràctiques?... M' heu donat a beure?... És

cert?... Es cert?... Però responeu d'un cop, dòna miserable!...

MONTESPÁN

(a mitja veu y plorant)

Tot es per culpa vostra! Sou vos que m'hi haveu obligat!... (*moviment del Rey*). Vos, si, vos!... Y si jo soch culpable, vos ho sou tant com jo, perque ab les vostres traidories m'haveu posat en el camí del desesper y condempnada a defensarme ab tals medis.

REY

Jo?... jo us he obligat?... jo?...

MONTESPÁN (*dolorosament*)

Haveu tingut aquesta crudeltat! M'haveu tant humiliat davant aquestes rivals que m'ofereiu a cada instant y a les que debía fer bona cara! Els vostres capritxos... els podíu soportar encaral.. Però aquestes que ja'm miraven ab aire triomfador, La Louvigni, La Rochefort, la de Ludre, la Grommont, la Soubisel... y que se jo quantes mes?... y vostra Fontanges?... (*s'aixeca*). Y vostre Maintenon!... Ha sigut per lluitar, per triunfar d'elles que he reconegut a n'aquesta dòna! Es horrible! Es espantós! (*el Rey va prop la poltrona*) però vos no'm podeu fer ser criminal, oblidant, perdonant, tot lo que jo he fet, solsament per vostre amor?

REY

Perdonar lo que està escrit aquí! (*agafa 'l pergami de damunt la taula*). Llegiu, llegiu, llegiu donchs! (*li presenta*). Oblidar això!... Sempre més tindrè davant dels ulls les infamies que hi ha aquí! Jo us hi veuré sempre mes...! (*llensa violentment el pergami damunt la taula*). Ah! vil, vil criatural! Ah, sí, sí, tot s'es ben acabat! No sento per vos, més que menyspreu y fàstich! (*cau assegut en la seva poltrona*).

MONTESPÁN

(poch a poch reixintse del seu dolor)

Finalment! Tingueu la franquesa de dir que esteu cansat de mil Y ben content d'haver trovat un pretexte!

REY

(ensenyantli els papers)

¿Això un pretexte?

MONTESPAN

Havía de deixarme suplantar, no es cert? *(vá cap a l'esquerra d'escena)* com la ovella resignada de la Valeière, que no sabia fer res més que gemegar!

REY

Us escàu bé betar a la que vaig sacrificar per vos y a la que vengeu maravellosament! Aquella m'estimava *(s'aixeca y se li apoya)*. Y al véues abandonada, en lloch d'anàrsen cap al diable, se'n va anar cap a Deu.

MONTESPÁN

A qui vos la vareu cedir de grat. M'hauria d'enclaustrar com ella, no es cert?

REY

Sería lo millor per els vostres pecats!...

MONNESPÁN

Y els vostres! *(S'asseu a la cadira davant del vetllador)*. Però no hi voleu pensar! Jo no soch ni una resignada, ni una arrepentida! No m'hi sé imaginar ridícolament beata!

REY

(li tomba l'esquena)

Oh! certament no! Però sí envejosa, egoista, vanitosal Que jamay ha estimat en mí, sino al Rey! Els favors de que us he cobert, l'or que he llenyat, per la pompa de vostres prodigalitats, l'extravagancia del vostre luxe.

MONTESPÁN

(tombantse rápidamente cap a ell)

El meu luxe! Era un goig de la vostre vani-

tat el meu luxel! Un raig de vostre gloria! Es ben natural que gastessiu per mí lo mateix al menys, que per vostres salts d'aigua de Versailles... En quan al meu orgull...

REY

Sí... parlemnel (*Va cap a la taula del mitj*).

MONTESPAN

Parlem més aviat del vostre!... No n'hi ha per rès d'adularvos, de gronxarvos, de incensarvos com un héroe! Se us té d'adorar com un Deu (*s'aixeca indicant l'arcoba desde'l mitj de la escena*). Tota dòna, mal siga una princesa, qui travessi aquesta cambra en vostra ausencia, deu saludar el llit ab una gran reverencia y el cortisà es mal vist si a la capella no té els ulls fixes en vos, mal siga tombantse d'esquena al altar! En fets d'orgull no's pot trobar millor! (*Atravessa la escena y vá cap a la taula del Rey*).

REY

(*anant cap a ella*)

El Deu, no obstant, s'ha humanisat per vos y us ha sembrat la vida de esplendors y de belleses!

MONTESPAN

(*davant la taula sens mirar al Rey*)

Bella ma vida? Oh! No pas sempre, ab el vostre reyal egoisme qui no admet ni fatiga, ni tristesa, ni malaltia, qui us vol seguidament atenta y dòcil als vostres capritjos; disposta par montar a caball en plena febre per seguirvos a la cassera; a rodar tot lo dia en carrossa en plé embrás si us agafa la fantasía d'anar a Fontainebleau per donar menjar als vostres carpes! o a tremolar en un recó, si us plau obrir de bat a bat les finestres quan gela terriblement; y als prechs o'ls planys no obtenir altre resposta qu'aquets ferèstechs mots: «No vuy que se m'importuni.»

REY

Digueu marejat a causa dels vostres execrables perfums!

MONTESPÁN

No'is calumnieu aquets perfums. Serieu massa ingrát... La Maintenon vos ho dirà com jo mateixa!

REY

Lo qu'ella us dirà es que sou una insolent, y qu'entre ella y jo, no hi ha rès de lo que vos penseu.

MONTESPAN

(burlesca y tombántseli de cara)

Ah! No es fet encara?... La gata moixa devota us té l'am enlaire? Però l' hora s'apropa en la que us dirà tot mirant al cel, que si es decideix, es per vostra salut!

REY

(cap a la taula del mitj d'esquena a Montesperan)

La cómplix de la Voisin ha vingut per ultratjar a una dòna honrada!

MONTESPÁN

Oh! Ben cert que d'aquesta jamay direu com heu dit de mí: «es una bacant!» oh, no! Si es el seny en persona! Ni temperament ni cor! Us estimareu ab un amor confitat en devoció, us entretindreu ab castíssimes converses, y ab els ilegítims transports, autorisats per l'Iglesia!

REY

Calleu!

MONTESPAN

(Cap a la poltrona ahont s'instala mitj agenollada, 'l bras dret en la respatllera ab aire desafiador).

Y després la viuda Scarron us escalfarà el llit y us versarà el sucre a les vostres tisanes. Les velles llibertines acaben sempre igual: fent de cambrera.

REY

(ab cólera y anant cap a ella)

Calleu! calleu!

MONTESPAN *(com avans)*

Y aquesta es prou hábi y bregada per fervos creure que'l seu esguerro de marit y el bellíssim Villarceau l'han deixada intacte!

REY *(amenassant)*

Oh! ja es massa!

MONTESPAN *(tranquilament)*

No crideu tant! se creuràn que'm pegueu!

REY

(després de rependre la seva sanch freda)

Demà abandonareu la Cort.

MONTESPAN

Jo?

REY

Y anireu a viure retirada en el lloch que jo esculleixi.

MONTESPAN *(dreta)*

Exilarme de la Cort, desterrarme en el fons d'alguna Provincia, jo, la Marquesa de Montespán! *(Passa davant d'ell per colocalse al mitj de l'escéna)*. Us en burleu!

REY *(fret y resolt)*

Us dich que demà abandonareu la Cort!

MONTESPAN

Ni demà, ni may!

REY

Jo sabré obligaushil!

MONTESPAN

Us en desafió! Proveuho.

REY

Oh! *(Va cap a la taula per trucar la campaneta)*

MONTESPAN

Proveuho us dich!.. No treureu pas com una

serventa a la mare dels vostres fills!... (el Rey qu'estava ja a punt de trucar, des que sent el mot «fills» treu la ma de la campaneta. Mentres lo que scgueix va cap a la seva poltrona) dels quals l'hereu pot regnar un dial Y que'ls altres porten el nom de Duch de Maine, de comptes de Vexin y de Toulouse!... Y el de senyoretas de Tours y de Blois!... El mon en pés admirat de tal caiguda en cercaria la causa, potser la trovaria y el vostre orgull n'hauria de sofrir massa. Vos no afrontareu un tal escàndol. Vos ofegareu aquestas proves, cremareu tot aquest inutil paperam. Fareu desaparèixer tots els miserables que poguessin divulgar lo que's ma vergonya y la vostra, y el primer aquest abad que s'encarnissa ab mí y que si no hagués sigut per ell, vos no hauriau sapigut res.

REY (*asseyantse a la poltrona*)

Ben cert, perque ja fora mort!

MONTESPAN

Jo'm quedaré al palau mantenint el meu lloch, els meus títols, y els homenatges que'm deu tota la Cort y dels que vos sereu el primer en donarne l'exemple! De l'amor, vos ne faig gracial Ja'n tením prou vos y jo! Però la meua corona,.. la guardo! Ja hi habia a la Cort una Reyna menyspreuhada, n'hi hauràn dugues, veushoaquí tot! Y passi lo que passi, jo hauré sigut la radiant companya dels més hermosos anys del vostre regne, amant reconeguda del Rey jove, bell, galant, victoriós, del Rey-Sol, com ells diuhen, qui darrera les faldilles de la Maintenon no serà mes qu'un sol a la posta. (*Va cap a la vora 'l vetllador disposantse a sortir*). Y are... aneu a trovar la vostra dida seca per fer penitencia ab ella, dels plahers passats ab mil... Y que anyorareu!

REY (*trucant*)

Penedirmen, sí, anyorarlos, may! (*al Orde-*

nansa que obra la porta davant la Montespàn).
Feu llum a la senyora.

MONTESPÀN (sorrent)

Bona nit.

ESCENA X

EL REY, GRIFFARD, LA REYNIE y HECTOR

Entren cridats per la campaneta en el moment que se'n và la marquesa. LA REYNIE seguit de GRIFFARD. HECTOR darrera d'ells.

REY

Entreu, senyors. (*A una senyal del Rey, La Reynie s'hi apropa sol y el Rey li diu en veu baixa*): La senyoreta d'Ormoize sab que la veritable culpable es la marquesa.

REYNIE

Ho ignora en absolut, senyor, lo mateix que el meu nebot.

REY

Qui l'hi ha promès casarshi, m'haveu dit?

REYNIE

Sí, senyor.

REY

Que s'apropi. (*La Reynie fa senyal a Hector d'aproparse al Rey mentres va darrera la taula y's coloca a la dreta*). S'es fet la llum, cavaller. La senyoreta d'Ormoize es innocent!

HECTOR

Ah! senyor... quína joya per ella! y per mí...
Excuseume, oblidava...

REY

Jo no! No!... (*Escriu en pergami que té aprop*). Al contrari. La vostra joya'm plau; y us vuy concedir igualment la de la seva deslliuransa. Portareu això al senyor Governador de la Bastilla. (*Li dona el pergami que's una lletra sagellada*).

HECTOR

Vostra Magestat me permet d'anarhi sens retard?

REY

Sí, aneu, aneu. (*Hector, després de saludar respectuosament al Rey, se'n va ràpidament per la porta de mà dreta. La paraula del Rey el detura un moment*). Però jo també li dech una reparació! Vaig a anunciar a la senyora de Maintenon que demà li presentareu la senyora de Tralage a la que faig un dot de cent mil escuts! Jo firmaré'ls capítols.

HECTOR (*prop la porta*)

Oh, senyor! Quàntes bondats! (*Surt depressa per la dreta*).

ESCENA XI

EL REY, GRIFFARD y LA REYNIE

REY

(*Tombantse cap al costat de GRIFFARD qui ha permanescut al fons esquerra. Mentres se'l mira diu a mitja veu a La Reynie*):

No hi ha més que un testimoni que'ns sobra. Aquest Abat.

REYNIE (*inquiet*)

Ah! senyor, el vostre Salvador!

REY

(*S'aixeca y va cap al mitj de la escena fent senyal a Griffard perquè s'atansi*)

Senyor. Vos sabeu masses coses que deuríeu ignorar!

GRIFFARD

(*Ben natural de tò*)

Jo, senyor?... Si no sé rèsl

REY (*sorprès*)

Diheu que?...

GRIFFARD

Que no sé rès! Absolutament rès!

REY

Això es parlar, senyor! Continueu aixís y sapiguem el preu de la vostra ignorancia.

GRIFFARD

La meva llibertat, senyor, ja'n tinch prou.

REY

A gust vostre. No al meu, penseuho bé.

GRIFFARD

Y bé. Ja que vostra Magestat té la bondat d'insistir, un petit lloch, un petit y humil lloch a la Biblioteca reyal, satisfaria totes les meves aspiracions.

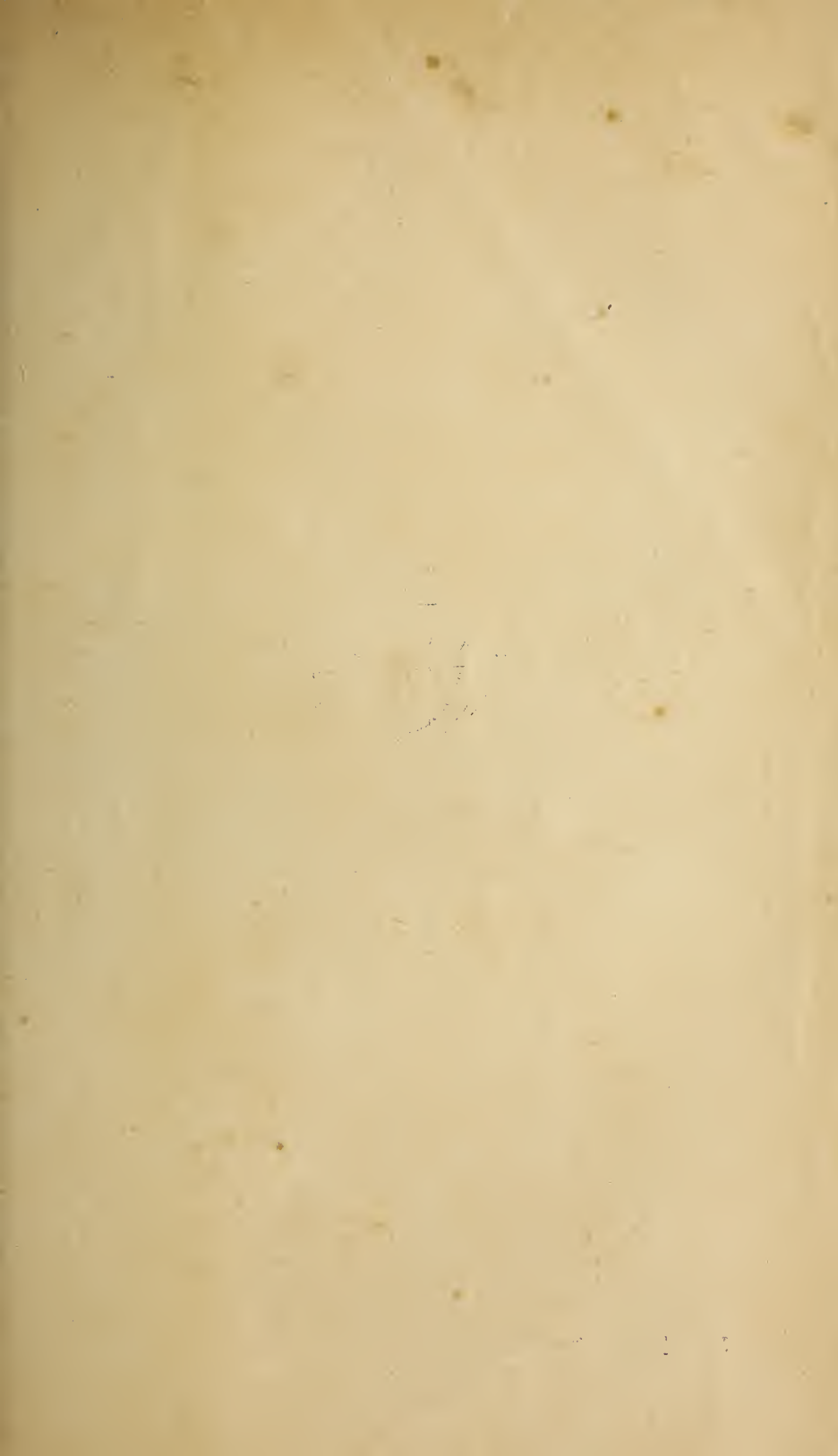
REY

El tindreu y dels millors. Y cònstius que no us creuré encara lo suficientment pagat. (*Vá per sortir per má dreta y's detura a l'angle de la taula. A La Reynie:*) Fins demà matí, senyor. Per cremar tot això d'aquí. (*Senyalantli els expedients. Va cap a la porta, y aprop de desappareixer es tomba dient:*) Bona nit, senyors. (*Griffard y La Reynie's miren, y Griffard cau assegut en una cadira de má esquerra, mentres La Reynie recull els seus papers.*)

GRIFFARD

Uff!... Eas ha costat, però hem sortit ab la nostra!

TELO

Preu: 2 ptes.